บทเจรจา ลครอิเหนา

พระราชนิพนธ์ พระบาทสมเด็จ ฯ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระนางเจ้า สุขุมาลมารศรี พระราชเทวี โปรดให้พิมพ์

ในงานฉลองพระชัณษาซายิด

เมื่อปี่ระกา พ.ศ. ๒๔๖๔

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ไทย ถนนรองเมือง

กรุงเทพ ฯ

บท เจรจา ลคร อิเหนา

พระราชนิพนธ์ พระบาทสมเด็จ ฯ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

———:o:———

Inao

THE SCENES IN FORM OF DIALOGUES.

COMPOSED BY

KING CHULALONGKORN

WITH A PREFACE

BY

H. R. H. PRINCE DAMRONG RAJANUBHAB.

———:o:———

B. E. 2464.

บทเจรจา ลครอิเหนา

พระราชนิพนธ์ พระบาทสมเด็จ ฯ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระนางเจ้า สุขุมาลมารศรี พระราชเทวี โปรดให้พิมพ์

ในงานฉลองพระชัณษาซายิด

เมื่อปีระกา พ. ศ. ๒๔๖๔

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ไทย ถนนรองเมือง

กรุงเทพ ฯ

รูปภาพเรื่องอิเหนา ฝีมือเขียนครั้งรัชกาลที่ ๓

อธิบายบทเจรจาละครอิเหนา

บทเจรจาที่พิมพ์ในสมุดเล่มนี้ พระบาทสมเด็จ ฯ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์เองบ้าง โปรดให้พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงพิชิตปรีชากรแต่งถวายบ้าง บางทีจะมีของเจ้านายพระองค์อื่นอีกบ้าง แต่ส่วนพระองค์อื่นนั้นหาทราบแน่ไม่ ทรงแต่งขึ้นสำหรับให้ละครหลวงเล่น ครั้งเสด็จเฉลิมพระราชมณเฑียรขึ้นพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท เนื่องในงานสมโภชพระนครอายุครบ ๑๐๐ ปี เมื่อปีมะเมีย พ.ศ. ๒๔๒๕

บทเจรจาชุดนี้ มีจำนวน ๖๘ บทด้วยกัน กรมพระสมมตอมรพันธุ์ได้ทรงรวบรวมฉบับไว้ในหอพระสมุด ฯ เมื่อครั้งพระองค์ดำรงตำแหน่งสภานายกกรรมการหอพระสมุดสำหรับพระนคร ยังหาได้เคยพิมพ์ไม่ มาบัดนี้พระนางเจ้าสุขุมาลมารศรีพระราชเทวี จะทรงบำเพ็ญพระกุศลฉลองพระชัณษาซายิด มีพระประสงค์จะพิมพ์หนังสือเปนของชำร่วยแก่ผู้ที่ไปช่วยงาน จึ่งมีรับสั่งให้กรรมการหอพระสมุด ฯ จัดการพิมพ์บทละครอิเหนาพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ ๒ ถวาย แลโปรดให้พิมพ์คำเจรจาละครอิเหนาพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ ๕ ด้วย เพื่อจะให้ได้อ่านทราบกันแพร่หลาย แลรักษาพระราชนิพนธ์ไว้มิให้สูญไปเสีย จึ่งได้พิมพ์พระราชนิพนธ์คำเจรจาบทละครอิเหนาขึ้นเปนครั้งแรก

คำเจรจานี้เปนของแต่งสำหรับตัวลครเจรจาแซกสลับกับบทลครของเดิม เพราะฉนั้นในการพิมพ์มีกระบวรที่จะทำเปน ๒ อย่าง คือ อย่างที่ ๑ ตัดบทเจรจาไปพิมพ์ในหนังสือบทลคร ตรงที่ที่ใช้คำเจรจาทุกแห่ง จะทำอย่างนี้ เห็นว่าคำเจรจาจะกระจัดกระจายเสีย ทั้งบทลครที่พิมพ์ก็จะดูแปลกรูปไป แลที่สุดบทลครกับบทเจรจาเปนหนังสือแต่งต่างสมัยกัน จะเอาไปคละกันดูไม่เหมาะแก่ทางวรรณคดี จึงได้ตกลงทำอย่างที่ ๒ คือรวมคำเจรจาพิมพ์ไว้เปนเล่มหนึ่งต่างหาก แต่ได้หมายเลขบอกไว้เปนสำคัญ ทั้งที่ในสมุดบทลครแลในสมุดคำเจรจา ว่าคำเจรจาบทไหนใช้ตรงไหน ใครอ่านบทลครถึงตรงที่หมายบอกเลขบทเจรจาไว้ จะพลิกดูในสมุดคำเจรจาที่เลขตรงกัน ฤๅใครอ่านบทเจรจาบทไหน จะใคร่รู้ว่าอยู่ในบทลครตรงไหน ดูเลขซึ่งบอกน่าสมุดไว้ที่บทเจรจาแล้วไปพลิกดูที่น่านั้น ก็จะพบที่ที่เจรจาเปนการสดวกทั้ง ๒ สถาน

บทลครอิเหนาฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ ซึ่งพระนางเจ้า ฯ โปรดให้พิมพ์ครั้งนี้เปน ๓ เล่มสมุด บรรดาบทที่ใช้คำเจรจาพระราชนิพนธ์อยู่ในสมุดเล่ม ๒ ทั้งนั้น ไม่ต้องค้นหาในเล่มอื่น ขอบอกไว้ให้ทราบอิกประการ ๑ อักขรวิธีที่พิมพ์คำเจรจาในสมุดเล่มนี้ พิมพ์ตามต้นฉบับเดิมซึ่งเขียนเอาสำเนียงพูดเปนข้อสำคัญ แต่ก็อาจจะอ่านเข้าใจความได้ไม่ลำบากอันใด

อนึ่งในสมุดเล่มคำเจรจา ๆ นี้ มีรูปภาพเรื่องอิเหนาด้วย ๒ รูป อยู่ข้างต้นเล่มรูป ๑ อยู่ตรงน่า ๑๖๖ รูป ๑ รูปภาพ ๒ รูปนี้ สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้า ๆ กรมหลวงนครสวรรค์วรพินิตโปรดให้ถ่ายมาจากลับแลลายกำมะลอของโบราณ ของหม่อมเจ้าบียภักดีนารถ ด้วยเปนรูปภาพเรื่องอิเหนาซึ่งนับว่าเก่าที่สุด ที่ได้พบในคราวนี้ เรื่องที่เขียนเปนตอนท้าวดาหาไปใช้บล พอได้กับเรื่องคำเจรจาในสมุดเล่มนี้ จึงเอารูปมาพิมพ์ไว้ด้วยกัน

สารบาน

คำเจรจา ลคร อิเหนา
พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๕

บทที่ ๑

เมื่อจรกาทราบข่าวศึกมาติดเมืองดาหา

ต่อบทร้อง "มาชิงไชยดาหาธานี" น่า ๒

จรกา อ๊ะ จริงอย่างนั้นเจี่ยวฤๅ ผิดไป ผิดไป ท้าวกะหมังกุหนิงเปน่อะไรจึ่งจะอาจถึงเพียงนี้ไม่สม เว้นแต่ผู้ที่อาจเอาศีศะเข้าชนศิลา นั่นแหละจะเห็นจริงละ ว่าอาจจะยกอาวุธขึ้นต่อด้วยพระองค์วงศ์เทวาแลตัว อย่างไรหะท่านราชทูต

ทูต พระพิจะขะ ถึงมาทว่าหากจะเปนไปได้ด้วยโมหา ก็ไหนจะเคืองเส้นพระโลมาผ่าพระบาท แต่ได้ยินข่าวพระนามก็จะขามขยาด ไพร่เห็นจะทิ้งนายเปนแน่ ด้วยกะด้วยกะหม่อม

จรกา อื้อ แต่ยังสงไสยนัก ว่ามันคอทั่งหนังเหล็กอย่างไรจึ่งหาญยกมายังนี้ ว่ากะไรตำมะหงงแกเห็นอย่างไรหึ

ตำมะหงง พระพิจะข้า ขอรับบั๊กกะบั๊กกะหม่อม เห็นด้วยเกล้าว่าเปนความจริง เพราะวิไสยแห่งใดมีสัตรีรูปงาม ความ

วิวาทแย่งชิงแลการสงครามก็คงเกิดมีเปนธรรมดา สม ดังคำโบราณท่านย่อมว่า "ความรัก ถึงน้ำขมต้มผักก็คงหวาน" ความรักอาจจะกลับคนลงเปนสัตว์ กลับสัตว์ขึ้นเปนคนได้ เมื่อความรักเกิดขึ้นแล้วใครเลยจะเกรงใคร ถ้าทรงพิเคราะห์ไปก็จะทรงเห็นจริงดังนี้

จรกา อือ แกว่าก็ชอบกล แฮะ ทูต ท่านรู้แมะว่าอ้ายศัตรูมันรู้ฤๅไม่ ว่าพระองค์โปรดประทานนางแก่ข้าแล้ว หะ

ทูต พระพิจะข้า ถึงแม้จะทราบก็เห็นจะทราบไม่ถนัดว่าเปนใคร เพราะการที่ทราบไกลไกลไหนจะทราบลเอียดจึ่งอาจทำทั้งนี้ ข้าพระองค์ก็เห็นว่า ถ้าเมื่อเข้ามาใกล้แลพระองค์เสด็จยกไปได้ทราบข่าวแน่ถนัดแล้ว เห็นจะไม่กล้าหาญต่อผีพระหัตถ์ดอกพิจะขะ

ตำมะหงง ช้าก่อนท่าน ท่านเห็นว่าเขาจะไม่กล้าสู้ ก็เหมือนหนึ่งท่านได้เคยนึกคราวหนึ่งแล้ว ว่าเขาจะไม่กล้ายกมาฤๅคำที่ท่านพูดนี้ท่านไม่ได้เคยนึกเลยอย่างใดอย่างหนึ่ง การนี้ยากอยู่ยากอยู่ คิด.......

จรกา อ๊ะ คิดอะไร คิดการเรื่องนี้ที่จะผ่อนผันไม่ไปน่ะฤๅไม่ได้ ไม่ได้เปนอันขาด ข้าสาบาลโดยอะไร ๆ หมดทั้งนั้น ที่เขาอ้างสบถกัน ถึงแม้นว่าพอย่างก้าวไปเมืองจะจมลงในอเวจีนรก แหละตัวข้าจะลเอียดไปยิ่งกว่า

ปรมาณู ก็อย่าได้คิดเลยว่าจะอยู่ ไอ้คำที่ว่าข้าฤๅคิดนั้น ใครอย่าได้พูดต่อไปเปนอันขาด ถ้าใครขึ้นพูดหัวจะขาดเปนแน่ ว่าแต่สิ่งเดียวแต่ว่ามันจะเล่นกะข้าละรื้อ

ทูต ความข้อนี้เหลือที่จะกราบทูลให้เปนแน่ได้ แต่เห็นด้วยเกล้าว่าแต่เพียงมันอ้างว่าจะยกมา ก็เปนการกำเริบหยาบช้าต่อพระบารมี พอที่จะตัดศีศะมันได้อยู่แล้วปกเกล้าปกกระหม่อม

จรกา เปนแน่ เปนแน่ ข้อนั้นอย่าสงไสย ถึงมันจะมิมาข้าก็คงไปเอาหัวมันเสียให้ได้อย่าวิตก แฮะอย่าว่าแต่มันว่าจะมาเลย แม้แต่เพียงกล้าทูลขอฤๅ อ๊ะ เกินไป แม้แต่มันนึกรักแต่ในใจแต่ให้รู้เถอะ ที่จะเอาหัวมันไว้นั้นอย่านึก การนี้ช้าอย่างไรได้ต้องไป ต้องไป ไป เดี๋ยวนี้ ไปเดี๋ยวนี้

บทที่ ๒

เมื่อตำมะหงงของจรกาจัดพล

ต่อบทร้อง "มาตรวจเตรียมโยธีรีพล" น่า ๒

ตำมะหงง ฮื่อ จริงหนอ จริงหนอ เขาว่าไว้ สิ่งนี้มันหน้ามืดหน้ามืด ยิ่งกว่าอะไร ๆ ผมถามจริงจริงเถอะ การเรื่องที่วุ่นวุ่นอยู่นี้คุณเห็นยังไร

ดะหมัง อื้อ อื้อ ไม่ได้ ไม่ได้ หัวขาด หัวขาด อื้อ อื้อ ผมไม่พูด ไม่พูด เปนข้าต้องทำการข้า ผมไม่กล้าคิด การเจ้า ไม่ได้ พูดไม่ได้ พูดไม่ได้

ตำมะหงง ฮื่อ คุณละก็มีแต่อย่างนั้น กะนั้นผมลาก่อนละ (ไป)

ดะหมัง อือ พ้นทุกข์ไปคราว อีตานี่ไปเสีย พูดกะแกเหมือนจับขี้เรือนขี้กลาก ฤาอะไรอะไร ไม่ได้ ไม่ได้ ติดมือ ติดมือ อี๋ อี๋ ข้าประหลาดใจ ปากแกพูดว่าไม่ดีไม่ได้ เสียเกือบจะทั้งนั้น เช่นนี้แกจะกินเข้าฤาไม่กินหนอ หึ หึ หึ แกก็ต้องกิน เหมือนกะการอะไรอะไรที่แกว่าไม่ดีไม่ดี แล้วแกก็ทำ หึ หึ หึ แฮะ นายเวร นายเวร ใครอยู่นั่น นายเวร นายเวร เร็วเร็ว มานี่ มานี่ สั่งหมายเกณฑ์ สั่งหมายเกณฑ์ เกณฑ์ทัพ เกณฑ์ทัพ เร็วเร็ว

บทที่ ๓

อิเหนาประธมครวญถึงนางจินตะหรา

ต่อบทร้อง "กรตระกองกอดหมอนถอนฤทัย" น่า ๕

อิเหนา ฮ้า นี่กรรมอะไรหนอ กรรมอะไร ถึงจำที่จะต้องเปนอย่างนี้ ฮ้า แน่ เพราะเปนเจ้าเท่านั้นเอง จะกินก็ต้องบังคับ นอนก็ต้องบังคับ จะมีเมียก็ต้องบังคับ

ยศเกียรติวงศ์ตระกูลนั้นอะไร พิโท่ พิโท่ เปล่าทั้งนั้น เกิดเปนเจ้าไม่เห็นสบายอะไร ดีอะไรผิดกับคนธรรมดา กินฤๅก็ต้องกินเหมือนกัน อะไรอะไรก็เหมือนกัน เห็นแต่เสียเปรียบไพร่เท่านั้นเอง จะเดินไปไหนก็ต้องมีผู้คุมผู้กำกับ ที่ไอ้ไพร่มันไปได้ตามใจมันคนเดียวตัวเปล่า เราจะไปมั่งก็ต้องมีผู้คุม ตำรวจทหารอะไรอะไรเรียกไปเพ้อไป ที่จริงก็ไอ้ตัวทำมรงใหญ่มันคุมเราเท่านั้นเอง ฮึ้อ ฮึ้อ ไอ้ไพร่มีนายข่มเหง ก็เจ้าล่ะ มีเหมือนกันอิก มีเมียรักข่มขืนจะให้อย่า ไม่อย่าแกล้งพรากเสีย เอาการศึกมาข่ม อนิจจัง อนิจจังไม่ไปฤๅ วงศ์ตระกูลอะไรอะไร ตามแต่จะว่าไปตามชอบใจ สุดแท้แต่จะพรากมันออกให้ได้ ไพร่มันดีเสียกว่าอิก ไม่อยากไปฤๅจ้างแทนตัวก็ได้ แต่พ่ออิเหนาจะทำอย่างไร ฮึ้อ บ้านนี้แม่จินตะหราจะทำยังไงหนอ พิโท่ น้ำตามิเปนเผาเต่าละฤๅ จะพูดอะไรกันหนอ ไม่มีเรื่องอื่นแน่ ทำยังไงจะได้เห็นหน้าสักนิดหนึ่ง เปนขี้ชกขี้ข้าก็ยังดีกว่ายังงี้เปนแน่ ไม่มีผู้ใดในโลกที่เหมือนกับเรา นี่มิตายฤๅ ทำยังไง หึ มาได้กี่วันนานแท้แท้ เมื่อไรจะได้กลับ รู้แน่ก็ไม่ได้ หึ หึกลับเสียตรงตรงแหละน่ะ ฮึ้อ ก็ไม่ได้ บอกป่วยฤๅ อื้อ

ว่าเปนอะไรดิ์ ถึงจะต้องกลับทีเดียว ไม่ได้ เขาคงรู้ เขาไม่เชื่อเปนแน่ ทำบ้า เอ๊เขาจะพาไปกุเรปั้นสิเกิด เหตุใหญ่ ทำยังไงหึ ถึงจะได้กลับ ฮื้อ สิ้นคิดจริง จะทำยังไง เปล่า ก็ต้องทนไปอีก พั้ว ขอให้เจ็บ จริงจริงเถอะ ยังงี้มันก็ไม่เจ็บให้อีกเหละ ฮื้อ นี่เรา บ้าเสียแล้วดอกกระมัง พิโท่ จินตะหรา จินตะหรา จินตะราของพี่ อนิจจัง ตายแน่ ยังงี้เหลือทนแท้แท้ แล้วเจ้าประคุณ เทวดาอารักษ์ช่างไม่ช่วยบ้างเลย อนิจจัง อนิจจัง ฮื้อ ฮื้อ เอ้า ทนไปกว่ามันจะตาย เสียรู้แล้วไป

บทที่ ๔

ม้าใช้อิเหนา ไปสืบทัพจรกา

ต่อบทร้อง "หวังว่าจะช่วยชิงไชย" น่า ๖

ม้าใช้ ไหนใครเปนขุนพล แน่ะ ตานั่นช่วยพาไปสักที

ขุนพล ทำไม ธุระอะไรนั่น ชาวด่านฤๅ ดีละ จะหาเจ้า พนักงานนำทางอยู่เดี๋ยวนี้ นึกว่าจะให้ไปผูกคออยู่แล้ว เคราะห์ดีออกมาเสียก่อน ยังไง ทางข้างน่ายังอีกสัก กี่ร้อย มีน้ำที่ไหนมั่ง พลับพลาอยู่ที่ไหนฮะ ดูทำท่าแน่ะ นี่แกไม่รู้ฤๅว่ากองทัพผู้ใด

ม้าใช้ ถึงจะรู้ไม่รู้ฉันก็จะไม่ทำให้แปลกอะไรกัน อย่าเพ้อไปเลยคุณ ดี๋ฉันไม่ใช่ขุนด่านหน้าทะเล่อเหมือนคุณนี่กดอก

ขุนพล ชะเจ้าขุนด่านหน้ากล้อ นี่ไม่รู้จริงจริงฤๅว่ากองทัพใครจึ่งทำป๋อไปยังงั้น บอกกันเสียจริงจริงเถอะจะบอกให้

ม้าใช้ ก็บอกแล้วนี่นะว่าไม่ใช่ขุนด่าน ฉันเปนนายทหารของสมเด็จพระบรมอรรคราโชรส กรุงกุเรปั่นรับสั่งใช้ให้มาดู ว่าทัพท่านเปนทัพใครดอกคุณ

บ่าวขุนพล แอยังงั้นผมบอกมั่ง เจ้าคุณทั่นเปนเจ้าคุณขุนพลแม่ทัพน่า ของสมเด็จบรมกระษัตริย์เจ้ากรุงจรกา รู้ฤๅยังละ เจ้าของเขาโตกว่าเจ้าของแก

ม้าใช้ พ่อคุณเถอะ บอกสักหน่อยเถอะ ว่าจรกานั่นคือใครมาทำไม

ขุนพล เอ๊ เจ้านี่เซ่อมาแต่ไหน พระองค์ผู้ทรงนามจรกาธิราชนั้น คือผู้ที่จะเปนสามีของพระราชบุตรีกรุงดาหานั้นซิ อย่าทำเซ่อไปหะ หน้าซื่ด อย่าตื่นไป ไม่เปนไรเจ้าของเราพระไทยดี อดทนไม่ลงโทษแก่ผู้ที่ไม่รู้ ไม่ตั้งใจทำผิดทางยุติธรรมดอก

ม้าใช้ อะไรละ ฉันหน้าตื่นฤๅ ฮะ ฮะ ฮะ ท่านว่าเอาที่ฉันไม่เคยเปนเลยสักที ตั้งแต่เกิดมาเปนตัว เอาเถอะ

แม้นจะเปนขึ้นคราวนี้ คุณอย่านึกว่าเปนเพราะตกใจ ถ้า จะเปนก็เปน เพราะมาได้ยินไอ้ การที่ไม่ ควรจะได้ยิน ดอก ฮะ ฮะ ฮะ ฮะ จรกาสามีของสมเด็จพระราชบุตรีดาหา ฮะ ฮะ ฮะ ฮะ จะเปนอย่างไรนะ รูปร่างจะเปนพรรณไหน ฮะ ฮะ ฮะ

บ่าวขุนพล (หัวเราะ) ชะ ทำไมนะ ขันจริงพิโท่ แค่นด้วย นี่ฤๅนายทหาร หิ หิ หิ หิ หิ หิ หิ หิ หิ ไม่รู้จักเจ้าชีวิตรก็ได้ด้วย นั่นะ ทะไม่น่ะ รูปท่านก็เปนคนอย่างข้านี่แหละ จะแปลกอะไร เว้นแต่ท่านทรงเครื่องอะไรอะไรงามกว่าข้าเท่านั้น

ขุนพล เฮ้อก พูดผิดผิดถูกถูก หลังจะฉายละอ้ายนี่ เอาเสียเดี๋ยวนี้ละ อึ อึ

ม้าใช้ ข้าขอรับ ถ้าแลเจ้าของคุณอยู่ในธรรมไม่ลงโทษแก่ผู้ไม่รู้ไม่แกล้งเหมือนคุณว่าจริงแล้ว คุณก็เห็นจะไม่ทำโทษแก่คนที่พูดจริงดอกขอรับ แกพูดจริงดอก ฮะ ฮะ ฮะ น่าจะอยากรู้แท้แท้ ว่าชาวจรกาจะมีกระจกส่องหรือไม่มีหนอ

บ่าวขุนพล ดูเถอะขอรับ เมื่อแกพูดยังงี้จะให้ผมอดยังไงได้นี่ กระจกไม่มีก็นึกได้ ข้าหาใช่เมืองป่าไม่ดอกพ่อเอ๋ย จะได้ไม่มีกระจก ทำไมเมืองแกหายากนักหรือ

ม้าใช้ ฮะ ฮะ ฮะ อย่าโกรธซึ้งไปเลยเพื่อนเอ๋ย ข้าขอถามอีกคำเถอะ กระจกเมืองแกน่ะเขาส่องกันข้างหน้าหรือข้างหลัง ถามจริงจริง

บ่าวขุนพล บ้า บ้าแน่ ให้ข้าดิ้นปั๊ดปั๊ดไปเถอะ ฮะ ฮะ ฮะ ส่องกระจกข้างหลังก็มีด้วย พิโท่ พิโท่ นี่คนหรืออะไรน่ะหิ

ม้าใช้ ทำไมนะ ข้าจะว่าให้ฟัง ถ้าหากชาวเมืองแกมีกระจกเจ้าของแกก็คงมี ไม่ต้องสงไสย ถ้าเขารู้จักส่องมันข้างหน้าท่านก็คงรู้จักส่องมัน มันเห็นได้เหมือนกัน นี่ทำไมมันไม่เช่นนั้น น่าสงไสยนัก

บ่าวขุนพล อะไรล่ะ เจ้าข้าไม่รู้จักส่องกระจก อุบ๊ะ บ้า บ้าแน่

ม้าใช้ ช้า ฟังอีกก่อน เจ้ารู้แล้วสิว่ากระจกนั่นเขาใช้ส่องเพื่อจะให้เห็นหน้าว่ามันเปนยังไง ยังงี้แหละข้าจึงนึกว่าเจ้าแก่ไม่มีกระจก หรือส่องไม่เปน เพราะถ้าได้ส่องสักทีแล้วที่ไหนจะกล้าออกหน้าอวด อย่าว่าแต่ผู้หญิง ที่สุดผู้ชายก็อวดไม่ได้ นี่ไม่ยังงั้น เห็นผันออกฉึกซึง ผิดเชิงที่ข้าจะเชื่อ ว่าเมืองแกมีกระจกได้ แฮะถึงมีก็แต่ก่อนก่อน แต่เดี๋ยวนี้เห็นจะมีกฎหมายห้ามไม่ให้ใช้เปนแน่ ฮะ ฮะ ฮะ ฮะ

ขุนพล เอ อ้ายนี่หยาบใหญ่ทีเดียวนี่หว่า ไม่ได้การ เห็นจะปล่อยตัวไปไม่ได้

ม้าใช้ ช้า ช้าขอรับ ใต้เท้าอย่าเพ่อโกรธผม คำที่กระผมว่านี้ ถึงทำให้คุณโกรธเดี๋ยวนี้ก็จริง แต่เมื่อกระผมไปแล้ว คุณก็จะหายโกรธ ถึงโกรธก็แต่ต่อหน้าคนภายหลังจะไม่ทำให้คุณเสียใจ เพราะไม่ทำโทษแก่ผู้ที่พูดจริง ให้เสียทางยุติธรรมของเจ้าคุณ เหมือนเช่นคุณอวดเมื่อกี้ ผมกราบลาก่อนละขอรับ (ไป)

บทที่ ๕

ประสันตาย้ำอิเหนา เมื่อรู้ว่าจรกายกมา
ต่อบทร้อง "แม้นแพ้ก็จะตายแต่พวกเรา" น่า ๗

ประสันตา ฮ่า ดีแท้ ดีแท้นะ พวกเราคราวนี้ ว่าที่คนเครื่องฝีมือดีสู้ทนไฟทนควันทอดมันฉู่ฉี่ ทำทำไม้ ทำให้ท่านเสวยท่านก็ชุบมือหม่ำเสียหมดสำรับ เจ้าคนเครื่องก็ดูแต่ก้างก้นชาม

ปูนตา ฮะ นั่นพูดอะไรน่ะ

ประสันตา ไม่จริงฤๅ ดูสิ พิโท่ พวกเราสู้ทนปืนทนหอก อาบเหื่อต่างน้ำ ทำศึกสำเร็จแล้ว ท่านก็ลอยชายมาชุบมือเปิบเอา สบายสบาย ถ้าแพ้ละเปล่า พวกเราดอกตาย

สังคามาระตา แกละก็ดีแต่ตะกละตะกลามน่ะแหละ ก็อิ่มแล้วจะให้กินยังไง เมื่อไม่กินแล้วจะหวงทำไม

ประสันตา ก็นั่นน่ะซี้ ถึงเจ็บใจ เถอะขอรับ แพ้ แพ้ ถึงดีเท่าดี ร้อยดีพันดี เมื่อไม่ต้องการจะดีอะไร ท้องกะไรเลยนะช่างอิ่ม จนจะดมจะชิมอีกไม่ได้

บทที่ ๖

ชาวเมือง มาดูอิเหนาเข้าเมือง

ต่อบทร้อง "ม้าพี่เลียงเคียงส่องข้างไป" น่า ๙

(อิเหนาเชิดแล้วเข้าโร่ง ชาวเมืองออกมาคอยดูอิเหนา ในพวกชาวเมืองนั้นออกมานั่งเรียงแถวตามธรรมเนียม นายมา นายอ่าง กับมะกะตอย เดินตามกันออกมาคอย นายมานั่งแล้วพูดกับมะกะตอย)

นายมา แอ้ นี่มาดูอิเหนาเข้าเมืองละสิน่า มานั่งข้างนี้เถอะ ไม่สู้แน่นดี

มะกะตอย เออ อีแตมันบอกเมื่อเช้าว่าอิเหนาจะมา อ้ายชันก็ไม่รู้ว่าอะไร มันเปนอีเนาอีเนอะอะไร เคามาก็มากะเคากะนันเอ็ง เออเมื่อกี่ว่าที่ไหนไม่แน่น ชั้นจะไดไปนั่ง

นายมา นั่งที่นี่เถอะ จะเล่าให้ฟัง

(มิสเตอกือกออก เดินเข้ามาใกล้นายมา)

นายมา อ้าว นายก็มาด้วยฤๅ เชิญข้างนี้สินาย กู๊ดบ๋าย กู๊ดบ๋าย กู๊ดบ๋าย

มิสเตอก๊อก กอบใจตั้น ส่ปายยูหรู นี่เก๋าต๋าอะไรกัน ตูอะไร จั้นต๋ามเก๋าตี๊โน่นว่าอี๋เหนาจะมา บ้อมารู้ฤๅเปล่าว่าไกเปนอี๋เหนา อื๋อ

นายมา อ้าว เล่าอยู่เดี๋ยวนี๊ทีเดี๋ยวนี๋ นายอยากพั้งกี่นั่งลงซิ

มิสเตอก๊อก เอ๊ จั้นไม่นั่ง เปนต๋าเนี่ยมเมื่องนอกยื่นส่ปายกว่า จั้นเต็มตี๋ เต็มตี๋ เปนเจ็บตี๊นี๋ ไตยเรียกอะไร ปรั่งเรียกรูมะติซั่ม

นายอ่าง ขะ ขะ ขะ เขาหะเขา —

มิสเตอก๊อก แหม เรี่ยกอยากแต๊แต๊ อะไรละ กะกะกะเก๋า อื๋อ จั้นเรี่ยกตูกฤๅไม่ตูกอื๋อ

(พร้อมกัน ฮา เว้นแต่นายอ่าง)

มิสเตอก๊อก ต๋าไม ฮาต๋าไม โอะ อิมโปไลต์ ทำไมจั้นว่าไม่ตูกฤๅอัปปรี่จริงจริง ยูไม่ได้ ยูไม่ได้

นายอ่าง (โกรธ) อะอะ อ้ายอ้าย ฝะฝะ ฝาฝา หรั่ง ขิขิขิขี๊นกกี๋กี๋กี๋จองหะหะหองล้อคนคนดะดะด้วย

(ขุนพัฒน์หลง หนานบุญส่ง ออกมาเข้าหมู่)

ขุนพัฒน์หลง อย่าน่ออย่าน่อ โบ้ยตั้งการ อย่าซิโละกันป่าวป่าวไม่ตั้งการ ซิมเหี่ยนซิมเหี่ยน กู๊ดโมนิ่งซา ฮะฮะ

มิสเตอก๊อก ดิเซมตูยู เส่อ (พูดกับนายอ่าง) จั้นก๋อโต๊ษ ไม่ทราบจริงจริง ปรี๊ะเจ้าไม่ตี๋อกนไม่รู้

นายมา อื้อ พ่ออ่างละก็ นายแกไม่รู้จริงจริง

ขุนพัฒน์หลง ฮะฮะยูกัมซี่ ยูกัมแอนดี้ซี่ ฮะยูกัมตูซี่ มีกำซือละ—เซม

มิสเตอก๊อก เอ อินดี๊ด

หนานบุญสง บ่า เว้ายังงี้บ่อดูอี้หยังมันจะเปนปานใด่ เว้าไทยเทอะหว่า

มะกะตอย เออพ่อ กูคอยฟังไม่รู้ว่าจะไปทางไน

มิสเตอก๊อก ตำไม อี่เหนาไม่มาตางนี้ฤๅ

นายมา เปล่าดอกนาย เขาว่าทางหนึ่ง จริงจริงนะ ถ้าเราเปนอี่เหนา เราจะทำท่าอย่างไร เมื่อจะเข้าเฝ้า

ขุนพัฒน์หลง ฮ่า ยากเท้เท้ จงมันทำผิเฉิยแล้ว พูดยากทำยากอย่างงี้ถ้าเปนมวงจึ่ง

มิสเตอก๊อก จั๋นก๋อโต้ษ ไกเปนอี่เหนาอื๋อ ดิเยเนอราลฤๅ

นายมา ยังงี้นาย ยังงี้นาย ฉันจะเล่าให้ฟังนะ อี่เหนาเปนลูกเจ้าเมืองเมืองโน้น ขอลูกสาวเจ้าเมืองเมืองนี้ แล้วก็ไม่รักไปมีเมียอื่น นายเข้าใจแมะ

มิสเตอก๊อก อื๋อ อื๋อ อื๋อ อื๋อ เก้าใจ เก้าใจ

นายมา แล้วเจ้าเมืองเมืองนี้โกรธ จะยกให้คนอื่น เดี๋ยวนี้อิเหนาคนที่ขอแล้วไม่เอานั้น จะมาเฝ้าเจ้าเมืองเมืองนี้ เราจึ่งพากันมาดู

ขุนพัฒน์หลง อา ชั่วเท้เท้ เกิดมาไม่เคยเห็น เขาอยากทำไม่ดี ดูก

เจ้านายเลาฉวยเท้เท้ อ้า ฮ้อจ่ายเท้เท้ ฉิฉิทำไลไม่เอาโหน ยังลี้ถ้าเปนมวงจึ่ง —

หนานบุญสง บ่า มันน่าเสี่ยดายเท้แล้ว

มิสเตอก๊อก โอ๊ะ ตำเนี่ยมไม่ดี ตำเนี่ยมไม่ดี ถ้าเปนปรั่งตระลาการจะต้องปรับคนตี้ตำให้แตกคอนแตร๊กดี่เดี่ยว โอ บี๊ติ ที่เคิล

ขุนพัฒน์หลง ไม่ใช่ไม่ใช่ อย่างธรรมเลี่ยมมวงลี้ เจ้ามวงบั๊บไม่ล่าย ถ้าเปนมวงจึ่ง —

นายอ่าง อ้า อ้า แหะ แหะ แหะ แหะ แหะ แห่ แห่ มา มา โน่นแล้ว

ขุนพัฒน์หลง ปู๊โท่ ปู๊โท่ อย่าเพ่อไป อามาล้าย อามาล้าย อามาล้าย ซิมเหี่ยนอย่าเพ่อไป โขอั๊วพูดให้จบปูเหลี่ยว อั๊ว อั๊ว อั๊ว อั๊ว ว่าถ้าเปนมวงจึ่ง —

หนานบุญสง บ่า มันม้าแท่ลวา

ขุนพัฒน์หลง ฉิ ฉิ ฉิ เจ้าคนลี้ โขบกคำเลี่ยวไม่ได้ อั๊ว อั๊ว อั๊ว อั๊ว ว่าถ้าเปนมวงจึ่ง —

นายมา เร็ว เร็ว เร็ว เร็ว

ขุนพัฒน์หลง ไอ๊ย่า ว่าถ้าเปนมวงจึ่งก็ไม่ลีเท่าลั้นแหละ โบ่ยให้จบไม่ล่าย (พร้อมกัน) พุโท่

(นายมาหมอบเบ้น หนานบุญสงนั่งยองยองประนมมือ

มะกะตอยนั่งคุกเข่า นายอ่างหมอบ ขุนพัฒน์หลงยืนเท้าหัวเข่า มิสเตอก๊อกยืนตรงตรง)

บทที่ ๗

ชาวเมืองชมอิเหนา

ต่อบทร้อง "ไพร่ฟ้าจะได้พึ่งสืบไป" น่า ๘

(บทชาวเมือง กระบวรอิเหนาออกจากโรงเดินวน สิ้นบทแล้วขึ้นเจรจาตอนนี้ นายมากราบถวายบังคมสามครั้ง นายอ่างยกมือขึ้นไหว้ หนานบุญสงเอามือประนมอยู่กลางกระหม่อม มะกะตอยไหว้เหมือนกัน ขุนพัฒน์หลงเคี้ยะ มิสเตอก๊อกเบิดหมวก)

ขุนพัฒน์หลง ฉะ ฉะ ฉะ ฉวยจิ๋น ฉวยจิ๋นจิ๋นน่อ งามอะไลยังลี้ ดูหน้ายังกะพะเนื้อหอมทีเลี่ยว ฉา โหนยเน่ หูตาตะละกวนอิมเหนี่ย คนดูปยั๋งลี้ถ้าเปนมวงจิ๋ง—

นายอ่าง กะ กะ กะ ก็ ก็ ก็ ไม่ ไม่ ไม่ ไม่ ดี

(พร้อมกัน) ฮา

หนานบุญสง ฉาธุ ฉาธุ งามบ่อแพ่

นายมา เออพ่อคุณ งามราวกะพระศรีอาริย์ไม่เคยพบเคยเห็นเลย

ขุนพัฒน์หลง คนมีลักหะหนะยังลี้ ก็มีบุญมีความศุขมากมาก

นายมา ความศุขความศุขที่พูด รู้ฤๅว่าเปนยังไร
ขุนพัฒน์หลง ทำไลไม่ลู้ กะสิบายอกสิบายใจซิน่า
นายมา คนอย่างไรจึ่งเรียกว่าคนสบาย
ขุนพัฒน์หลง มี่เงินมากมาก อยู่นานนานตาย
นายมา มี่เงินมากทุกข์มาก เพราะต้องระวัง ตายช้าอยู่เปนขี้ข้าอนิจจัง
ขุนพัฒน์หลง ก็ยังลั้น อะไลอะไลพ่อนักปาชถึงจะสิบาย
นายมา ไม่เกิดไม่แก่ไม่ตาย อ๊ะเราพูดนอกคอกจนสุดกระบวรไปแล้ว หวลนึกถึงทูลกระหม่อมแก้วก็เสียดาย
ขุนพัฒน์หลง พั้ว พั้ว กวนก๋งช่วยปุนเถา ให้ไล่ลูกเจ้าลูกนาย
หนานบุญสง อื้อว่า ผี่เหย้าท้าวเลื่อนช่วยทูลหัว ได้เมี่ยสมตัวจะเส้นใจควาย
มิสเตอก๊อก โอ๊ะ จั๋นอ้อนวอนปรีะเจ้า ให้จ้วยเก๋าให้สปายสปาย
มะกะตอย เออเออ พี่พ่อพี่แม่ ซมคิดจะทะแยทะวาย
นายอ่าง ฉัน ฉัน ขึ ขึ ขึ งะ งะ—
มิสเตอก๊อก กู๊ดมอนิง นาย
นายมา ฮึ้อ ฮึ้อ แล้วกันพ่อเจ้าประคุณ ไปเสียสุดสายตาแล้วลูกจะได้ดูที่ไหนอิกเล่าพ่อคุณ
ขุนพัฒน์หลง อย่า อย่า อั๊ว อั๊ว อั๊วว่าถ้าเปนมวงจึ่ง—
มิสเตอก๊อก อ๋าย อ๋าย อย่าเปนตุ๊ก ไม่เปนไหร มานี่เตอะ จั๋น

จะปาวิ่งแก่งไปดู ตำเนี่ยมนอกไม่ตื่อ ไม่เปนไหร

หนานบุญสง บ่า บ่อได้แล้วน้อ ค่อยกั๋วเขาเอาดาบปาดคอ ม้วยบ่อได้กับไปเมืองน้อ

มิสเตอก๊อก อย่ากลัว อยากดูต้องดู ใคจะไปก็ไป จั๋นไปเดี๋ยวนี้

(พร้อมกัน เว้นแต่หนานบุญสง) ไป ไป

นายมา ตายก็ตาย ถึงตายก็กำลังชื่นใจ คงได้ไปที่ชอบ ไปก็ไป

หนานบุญสง บ่า ค่อยยั้นนักน้อ ไปบ่อได้ นิ๋กนิ๋กแล้วคำดูคอใจมันหายวาบวาบ

นายมา อ๋าย เอาไปให้ได้ (ฉุดตัวหนานบุญสงวิ่งลัดไปเข้าโรง)

บทที่ ๘

ท้าวดาหา สั่งให้สี่ยะตราไปไหว้อิเหนา

ต่อบทร้อง "เจ้าจะไปเปนข้าไพร่" น่า ๙

ท้าวดาหา ไปซิ ไปไหว้เขาเสีย เจ้าเดนชะเลย

ประไหมสุหรี ไปละก็เจี่ยมตัวนะ อย่ากำเริบ

บทที่ ๙

ยาสำ สั่งให้จัดปะเสบันอากง

ต่อบทร้อง "ไปจัดแจงแต่งที่ดังบัญชา" น่า ๑๑

ยาสำ เวรใครเฮ้ย นายเวรใครอยู่ที่ทิมดาบบ้างหึ

นายเวร ขอรับกะผม

ยาสา เร็วเข้า หมายสั่งให้เจ้าพนักงานจัดปะเสบันอากงให้พร้อมเดี๋ยวนี้ เวลาเสด็จออกจากเฝ้าสมเด็จพระราชโอรสกรุงกุเรบั้นจะเสด็จไปประทับ แน่ะ สั่งเสียให้ดเอี๋ยดนะ

นายเวร ขอรับใส่เกล้าใส่ผม กำหนดอย่างไร

ยาสา ก็เห็นจะอยู่ในสักสามเวรสี่เวร ราวนั้นแหละ ไม่นานนักดอก ฮะ ฮะ พระไทยกับพระองค์อยู่ต่างกัน นานได้ฤๅ ฮะ ฮะ ฮะ

นายเวร รับพระร่ำอะทานว่าก็ยังไม่ได้ จะคาดราคาเพ็ชรเม็ดใหญ่ที่นายช่างยังมิได้เห็นแลตีราคานั้นกะไรอยู่ ท่านก็มิใช่หยอกนักเลงอยู่ ผมเห็นพระเนตรจะไม่สู้ต่ำ

ยาสา อือ ก็นายช่างไม่มีช่องจะดู แลไม่อยากดู ถึงตาจะดีมิดีก็ที่ไหนจะเห็นจะรู้ได้ อ๊ะ พูดการเกินตัวเราแลแฮะ เท่านั้นเถอะสั่งเสียให้ดีนะเรา อย่าให้เสียร่ำอาการได้ตามรับสั่ง

นายเวร ขอรับใส่เกล้าใส่ผม

บทที่ ๑๐

พี่เลี้ยงปลอบบุษบา จะให้ขึ้นไปเฝ้า

ต่อบทร้อง "ทูลเท่าไรเทวีไม่ลีลา" น่า ๑๒

บาหยัน ทูลหม่อมแก้ว ไม่โปรดหลังข้าแล้วฤๅจึ่งยังงี้ แม่ทูลหัวเสด็จเสียเถิด อย่าทรงนึกอย่างไรเลย นึกว่าโปรดหลังหม่อมฉันไว้สักคราวเถอะทูลหม่อมแก้ว

ปะเสหรัน พุโท่ แม่บาหยัน จะเอาบุญหลังของเราไปข่มท่าน ท่านกลัวหลังหล่อนอยู่นักแน่ะ

ส้าเหง็ด อนิจาแม่ปะเสหรัน ว่าอะไรอย่างงั้น คนไม่เคยถูกก็คาดไม่ถูกดอก ว่าเจ็บเพียงไหน คราวนี้ละหล่อน พวกเราคงจะได้รู้จักน้ำมือราชมัน ว่ามันเจ็บมิใช่คัน

ปะลาหงัน แม่เจ้าประคุณ ทรงพระดำริห์นะทูลหม่อมแก้ว แต่ไหนไหนมาก็ไม่ขัดรับสั่งเลยสักคราว คราวนี้จะมาขัด สารพัดอะไรอะไรที่ผิด ก็ไม่เท่าโทษที่ขัดรับสั่ง

ปะเสหรัน อ๊อหล่อน ถึงจะไม่ถูกกริ้วก็บาปนะหล่อน ว่าเอาอย่างเราประสาไพร่ ไม่อยู่ในคำบิดามารดาก็เต็มที่ ท่านมีพระคุณมาไม่ควรจะทำให้ท่านโกรธ

บาหยัน ฮื่อ ทำเล่นกับรับสั่งให้หาเถอะ จะว่าได้เชื่อได้ฤๅ ว่าท่านคงจะรับสั่งให้หาเรื่องนั้นดอกเรื่องนี้ดอก ไม่ไปก็

ไม่เปนไร เออถ้าพลาดจะทำอย่างไร จริงนะทายใจฟ้าใจดินได้ฤๅหล่อน ว่าฟ้าจะผ่ายังไรที่ไหน

ปะเสหรัน จริงสิหล่อน เสด็จเสียเถิดทูลหัว กลัวดีกว่ากล้า เปนข้าต้องแล้วแต่เจ้า เปนลูกเต้าก็แล้วแต่บิดามารดา ท่านเกิดก่อนเรา ท่านคิดให้เรามากกว่าที่เราคิดถึงตัวเราเอง ท่านจะมิทรงเห็นดียังไรฤๅจึงรับสั่งให้หา เพื่อปราถนาความดี ที่แม่จะขัดเสียอย่างนี้ ไม่ใช่แต่ตัดความดีที่ท่านต้องประสงค์เสียอย่างเดียว บางทีจะกลับเปนความชั่วความร้ายได้ เพราะถ้าลางทีรับสั่งให้หาเพื่อจะกันความร้าย ถ้ามาขัดเสียก็เปนการเพิ่มความร้าย ที่ท่านจะคิดตัดความต้องทรงพระดำริห์จงมาก แม่คุณแม่ทูลหัว

ส้ำเหงี่ด ตายละหล่อน พวกเราจะทำยังไงยังงี้ ตายเปล่าเปล่าไม่เข้าเรื่องเข้าราว ไอ้คำที่เขาว่าน่ะ อ้ายที่คู่กับเผ้าคลังน่ะ มันเข้าอกเราละคราวนี้

บาหยัน ประชวรฤๅเพคะ หม่อมฉันจะได้ขึ้นไปทูล

ปะลาหงัน ท่านประชวรพระกรรณ หล่อนทูลเถอะ ถ้าผิดฉันรับเอาเอง จริงนะหล่อน ท่านประชวรพระกรรณ ท่านทรงฟังความร้อนเปนเย็นไป คำพูดที่ทรงได้ยินไม่มีน้ำหนักไม่มีราคา ท่านทรงได้ยินเสียงคำเราอ้อนวอนเหมือนกะเสียงนาระกา

บทที่ ๑๑

มะดีหวีลงไปตามบุษบา ปลอบให ขึ้นไปเฝ้า

ต่อบทร้อง "ช่วยแต่งกายาทรามไวย" น่า ๑๓

มะดีหวี เออนี่ยังไงนี่แม่บุษบา ในว่าไม่กลัวกันละฤๅ นี่จะไม่ลุกขึ้นละฤๅ ประเดี๋ยวนี้ก็จะได้ใส่ลงผางใหญ่นี่ ดูซิ ยังนอนเฉย (ว่ากับพี่เลี้ยง) ยังไงล่ะพระพี่เลี้ยง นี่เห็นดีด้วยกันละฤๅ

บาหยัน เหลือกำลัง ท่านจะโปรดหลังหม่อมฉันนะกะนะกะหม่อม

มะดีหวี อะไร จะขี่หลังเจ้าไปฤๅ อุตริ

บาหยัน หามิได้ กระหม่อมฉัน--

มะดีหวี ฮ้าย ข้าไม่เคยพบเคยเห็นเช่นนี้ อิเหนาเขามาเฝ้า นี่เขาไปเสียละก็ ฮึ ยังไงล่ะแม่บุษบา

ปะลาหงัน ท่านทรงฟังเสียงกระหม่อมฉัน เหมือนกะเสียงนาระกา

มะดีหวี ถ้ายังงั้นเสียงข้ามิเปนระฆังฤๅ หล่อนถึงยังไม่นำพา ยังไงล่ะแม่บุษบา ไม่ชอบซู่ทีนี้จะปลอบ ไปเสียเถิดนะ แม่ทูลหัวแต่งตัวเสียอย่าช้า อิเหนาเขามานะแม่บุษบา

ปะเสหรัน อิเหนาเขามา ทรงยังงี้ละเห็นจะไม่ได้การ

มะดีหวี เออ ข้านี้ก็รำคาญ เขามาน้าน นาน กลุ้มใจ

ปะเสหรัน ดูสิแม่ส้าเหง็ด จะทำอย่างไร

สำเหร็ด รับสั่งยังงี้เห็นจะไม่ถูกพระไทย ไม่สำเร็จนะกะนะกะหม่อม

มะดีหวี เออ ข้าก็เปนเช็ดสิ้นกำลัง จะขู่ฤๅก็ไม่ชอบ จะปลอบฤๅก็ไม่ฟั่ง มาสิ มาช่วยกันปล้ำให้ลุกขึ้นนั่ง

บทที่ ๑๒

มะดีหวีเตือน ให้บุษบาออกไปไหว้อิเหนา

ต่อบทร้อง "บุษบาก็ไม่ไคลคลา" น่า ๑๔

มะดีหวี ออกไปสิแม่บุษบา ออกไปเสียหน่อยเถิดแม่คุณของแม่ นั่นแน่ะ พี่ชายคอยรับไหว้นั่นแน่ะ หน่อยเขาจะว่าได้ว่าดื้อนี่กะไร ไม่อายเขาฤๅ ยังไงล่ะ ประเดี๋ยวนี้ก็จะกริ้วขึ้นมานี่ กลุ้มใจจริงยังงี้ พับผ่าเถอะ

บทที่ ๑๓

พี่เลี้ยงเถ้าแก่กำนัล ชมโฉมอิเหนา

ต่อบทร้อง "คร่ำครวญไปทุกหน้านารี" น่า ๑๖

ปะเสหรัน แม้ แม่ปะลาหงัน ดูเถอะหล่อน นี่อะไรช่างงามยังงี้ อุยนั่นไม่น่าเชื่อเลยและว่าเปนมนุษย์

มลาหรอ เจ้าค่ะ จนอีฉันไม่กล้าจะดู ดูละก็ลืมตัวไปไม่ทันจะรู้

ปะหนัน แม้ ยังงั้นเทียวฤๅหล่อน แต่ชั้นดูก็ลืมตัว แล้วละก็ถ้า—

มลาหรอ ถ้าอะไรจ๊ะ ถ้าอะไรจ๊ะ พูดละอย่ายั้ง จะว่าละว่าให้จังจัง

ส้ำเหง็ด เอาละ เอาละ แม่เหล่านี้ สติหนึ่งามพ่อรูปสวย ออกจากตัวเสียหมดแล้วฤายังไง จึ่งเพ้อพูดอะไรต่ออะไรออกไม่เปนเรื่อง

เถ้าแก่ อุ๊ย ก็พระรูปพระโฉมงามราวกะพระทรงเครื่อง ยังงี้จะไม่ให้หล่อนดิ้นไปยังไง อย่าว่าแต่หล่อนสาวสาวแล้แล้เลย ถึงฉันเองเคยพบเคยเห็นมาไม่รู้ว่ากี่มากน้อย หะ หะ หะ หะ เหมือนนางจันทร์สุดาเขาว่า "อย่าว่าแต่รุ่นราวสาวแล้ ถึงเถ้าแก่ก็คิดพิศวง" หะ หะ หะ หะ มันจริ๊ง จริง

บุหลัน แม่มลาหรอ แม่มลาหรอ มานี่แน่ะฉันจะบอกอะไรให้ (พูดเบาหน่อย) ยังงี้นะหล่อน ถ้าฉันได้เห็นทุกวันทุกวันละ ยอมไม่กินเข้า ยอมไม่นอนเลย จริงจริงนะหล่อน

มลาหรอ อุ๊ย แม้หล่อนไม่นอนไม่กิน หล่อนจะทำยังไง ถ้าหล่อนเองไม่นอนละ สิ่งที่หล่อนดูหล่อนจะให้นอนฤาไม่

ปะหนัน อุ๊ย นี่อะไรนี่ ชั่งไม่ตักน้ำใส่กะโหลกชโงกดูเงาเลยแหละ ชั่งเพ้อพูดไปได้นี่ ฉันแน่ะจะว่าเปนกลาง อย่าอิ่งไปนะหล่อน ถ้าแม้นทองกุเรปั้นก้อนนี้ ได้เปน

เรือนรับหัวเพ็ชรเมืองดาหาดะก็นั่นแหละจะงามเลิศประ-
เสริฐตาน่าดูจริงดะ เอาเถอะฉันยอมไม่นอนไม่กินด้วยคนหนึ่งดะ

ปะเสหรัน ฉันจะเปนบ้ากะแม่เล็กเล็กสักหน่อยเถอะ จะว่าให้ฟัง อย่าทยานไปหน่อยเลย มันไม่ได้ดอก เพราะเรือนแหวนที่หล่อนร่ำ สมัคลงเปนแหวนตะกั่วฝังหัวมะกล่ำ ไม่เสียดายเพ็ชรเม็ดกระจ่างแล้ว ท่านจึ่งได้ขว้างลงในน้ำ เพ็ชรก็ตกลงในน้ำไหลแล้ว อย่าหมายใจว่าท่านจะดำเลยหล่อนเอ๊ย

ปะหนัน ท่านเจ้าขา ถ้าหากเผื่อว่าเรือนแหวนจะได้รับเพ็ชรเมืองดาหาดะ อีฉันขอฝากพลอยหุงดิ์ดิ์เมืองนี้เปนบ่า ได้ฤๅมิได้เจ้าคะ

มลาหรอ ได้จ๊ะ ได้จ๊ะ ได้จ๊ะ

บุหลัน ได้จ๊ะ ได้จ๊ะ

ปะหนัน แม้ แม้ แม้ ออกแจเจี๊ยวท่านเพคะ อย่าอึ่งอย่าเอ็ดเลย สองบ่าทั้งสองเม็ดแลจ้ะ

มลาหรอ อุ๊ย ยังงั้นยังเหลือเต้นอยู่หรับหรับอีกเม็ดหนึ่ง อกฉันจะทำยังไง

บุหลัน อ้าว เอาฝังเปนเบี้ยเสียก็ได้

บทที่ ๑๔

บาหยัน ห้ามคุณเถ้าแก่กำนัล

ต่อบทร้อง "ฝูงคนเขาจะเย้ยไยไพ" น่า ๑๖

บาหยัน แม่เอ๋ย แม่สาวสาว แม่แก่แก่ แม่กลางคน อย่าพูดไปนักเลย หล่อนมันไม่ดีดอก ฉันจะบอกให้ เจ้าของเราน่ะไม่คู่ควร จะเอาไปเปรียบ เอาไปเทียบ เอาไปเทียม วาศนาน้อยแล้วอย่าทำทะเยอไปหน่อยเลย อายเขา เขาจะข้อนว่า อะไรมันไม่น่าอายเหมือนให้เขาว่าได้ ว่าไม่ดูเงากายนะหล่อน

คุณเถ้าแก่ อื๋อ แม่บาหยันว่าอะไรอย่างนั้น เจ้าฉันฤๅหล่อนว่าไม่คู่ควร ฉันไม่เสกสรรว่า หัวหงอกจนปานนี้ แต่ก่อนร่อนชะไรไหนไหนมา ฉันยังไม่เคยได้ยิน ไม่เคยได้เห็นหนุ่มกะสาวที่เหมาะตายังงี้ ถึงเมื่อกะนั้น องค์ศรีบัตหรากับประไหมสุหรี พวกฉันก็ตื่นกันชมหนักหนา แต่คู่นี้สมกันเกินตำรา เกินคนแก่ที่เคยพูด จะพูดจะชมให้สมกับงามตามที่ได้เห็นได้ จริงจริงนะจ๊ะ

บาหยัน อุ๊ย รับประทานโทษเจ้าประคุณ ที่คุณพูดนั้นจะจริงมิจริงก็ตามที แต่ดีฉันนึกว่าพูดการที่เกินกาลไม่ใช่เวลาที่จะพูด ก็จะพูดหาความอายใส่ตน ใครเขาได้ยินจะว่าอื่นมิดีนี้รนเต็มที่แล้วดอกเจ้าคะ ดีฉันจึ่งได้ห้ามดอกเจ้าคะ

บทที่ ๑๕

นางกำนัลพูด เมื่ออิเหนาเสียสติ

ต่อบทร้อง "จึงเคลิ้มใคล้ไม่เป่นสมประดี" น่า ๑๘

(พร้อมกัน) อื้อ (ว่าเมื่ออิเหนาหยุดขับ)

มลาหรอ
หะ หะ เปนกะไรแม่ยาหยา ได้ยินแมะ คิมเหห็นจะเปรเปนวชา นะหล่อนนะ

ยาหยา
ช้า ช้า อย่าเพ่อหริกขึ้นไปเลยแม่ชื่นใจ ฝนตกน่าแล้งจะแปลงเปนน่าฝนนั้นไม่ได้

เถ้าแก่
พุโท่แม่ยาหยา พุโท่ดูสิพ่อคุณ เห็นจะกลับพระไทยพ่อคุณเห็นจะได้คิด ว่าแต่ก่อนนั้นผิดไป น่าส่งสารทูตหม่อมแก้ว รู้สึกพระองค์แล้วจงกลับเสียใหม่

ยาหยา
คุณเจ้าขาอีฉันรำคาญ อีฉันไหว้วานอย่าพูดไป แก้วท่านกอดอยู่กลางอก ท่านจะหยิบยกออกมายังไง ถ้าเขาไม่ดีเขาไม่เด็จ เขาไม่เอาชาวดาหาน้ำตาเล็ดออกมาได้ดอกเจ้าค่ะ

ปะหนัน
พุโท่แม่ยาหยา มีปากก็พูดไป ตาไม่ดู ช่างใจเพ็ชรใจนิล ราวกะทะมิพกินหมู ฉันเองละยกถวายหมดไม่ถือไม่ทำ อโหสิสิ้นเวรสิ้นกรรม

ยาหยา
แม่คุณเถอะ ช่วยภาวนาที่ ว่า "จินตะหรา จินตะหรา

จินตะหรา" ถ้าจำยากจำไม่ได้ ก็จงบ่นไป ว่า "หมันหยา หมันหยา หมันหยา"

บุหลัน ถ้าฉันไปสอนท่านได้ เหมือนกะหล่อนสอนฉัน ฉันจะสอนให้ท่าน ว่า "ดาหา ดาหา ดาหา"

บทที่ ๑๖

จรกาเข้าเฝ้า ทูลท้าวดาหา

ต่อบทร้อง "ประจามิตรเลิกทัพกลับไป" น่า ๒๒

จรกา พระเพดตะข้า ที่นี่ดูสบาย อากาศไม่สู้หนาว ที่เมืองโน้นเต็มที หนาวนัก ถึงหกสิบสอง ข้าศึกที่ยกมานั้นตายเสียแล้วฤๅพระเพดตะข้า

ท้าวดาหา อือ ยังแต่น้องก็ขอออกอิเหนาเขาแล้ว

จรกา นึกเสียดาย มาไม่ทัน เขาลือว่าคนทำกับเข้ากะหมังกุหนิงมีดีดี ทรงได้ไว้มั่งฤๅเปล่า พระเพดตะข้า

ท้าวดาหา (สั่นเศียร)

จรกา มาคราวนี้รีบมา เอาสเบียงมาน้อย ไม่พอรับประทาน ที่ไหนมีผักปลาบ้าง จะได้ให้ไปหาเลี้ยงกัน

ท้าวดาหา (สั่นเศียร) สืบดู

จรกา งานคราวนี้ โขนหนังลครหุ่นเครื่องเล่นหม่อมฉันก็เอามา เปนแต่เลี้ยงแลรางวัลบ้างแล้วไม่ต้องหา

ท้าวดาหา ว่ากะไรเมื่อกี้ไม่ทันฟัง

จรกา พระเพดตะข้า เรื่องหนัง

ท้าวดาหา อือ ไม่เคยหมอบนานเห็นจะเมื่อย กระสับกระส่ายไม่สบาย

จรกา เครื่องเล่นหม่อมฉันส้อนมาแปลกแปลกดีอยู่

ท้าวดาหา (นิ่ง)

จรกา (หันมาถามเสนา) นี่เสด็จออกนานแล้วฤๅจ๋า

เสนา (กราบ)

จรกา จ้ะ ฉันพึ่งเคยมา

บทที่ ๑๗

นางกำนัล ติจรกา

ต่อบทร้อง "บ้างบ่นพิไรไปมา" น่า ๒๓

ปะหนัน อุ๊ย อุ๊ย ฉันตายละหล่อน ช่วยฉันด้วย อุ๊ย อุ๊ย ฉันเปนลมไป ตาพราย เห็นจรกาพระภักตร์เปนสี่หน่วยไปแล้วหล่อน

มลาหรอ หล่อนละก็อิ๊กกระทิ๊กไป คิก คิก คิก คิ๊ก คิ๊ก คิ๊ก พระนาสิกเหมือนลูกจำภู่สองซีกเหมือนกันแหละหล่อน พะผ่าฉันซิ คิ๊ก คิ๊ก คิ๊ก คิ๊ก

ยาหยา แม้ นี่ฤๅหล่อนคู่ตุนาหงันของพระราชธิดา พุโท่

ราวกะหม้อตาล ขึ้นรองพานลงยา

ปะหนั่น อุ๊ย หล่อนอย่าเอาท่านมาเปรียบเลย ขนลุกขนพอง ตาฉันนี่เห็นผิด ดูเหมือนก้อนอิฐเขาเอามากอง

เถ้าแก่ ไฮ้ นี่เอาอะไรมาพูดนี่แม่เด็กเด็ก ไม่รู้จักกลัวจักเกรง

บุหลัน ก็ดูเอาเถิดคุณเจ้าขา ท่านทรงผ้าเหมือนทรงกางเกง

เถ้าแก่ ก็พระเพลาท่านโตนี่คะ ไปข้อนว่า

มลาหรอ จริงจริง โส่โครกเหมือนตุ่มสามโคกใส่ชฎา

เถ้าแก่ อะไรฮึ แม่เหล่านี้นี่กล้าหาญ

บุหลัน พะผ่าอีฉันเถอะเจ้าคะ ถ้าได้กะพระธิดาละ อีฉันจะลาออกจากราชการ

มลาหรอ อุ๊ยหล่อน ฉันจะออกก็ไม่มีแม่มีพ่อ แต่ฉันจะขอเปนพนักงาน

เถ้าแก่ ฮึ นี่พูดอะไรไม่ได้เรื่อง เคืองหูรำคาญน่า

ปะหนัน ตาคุณมัวคุณก็เคืองแต่หู คุณยังไม่รู้ว่าอีฉันปวดลูกตา

เถ้าแก่ ฮึ ไม่พูด ไม่พูด

ยาหยา เจ้าค้ะ ดูอูฐเสียดีกว่า

เถ้าแก่ เอ จะถูกมะพร้าวห้าวจุกปาก

มลาหรอ อีฉันขอเติมให้มาก ขอให้ควักลูกตา จะได้สบายได้หายเปนบ้า

เถ้าแก่ เถอะ เถอะ เถอะ

บทที่ ๑๘

กรมวังสั่งจัดตำหนัก ให้สุหรานากงกะหรัดตะปาตี่พัก

ต่อบทร้อง "แล้วเสร็จดังมีพระบัญชา" น่า ๒๕

เสนา แฮ่ะ นายเวรเมื่อตะกี้ไปเสียแล้วฤๅ มานี่แน่ะ รับสั่งให้จัดปะเสบันอากง ประทาน กะหรัดตะปาตี่ แล สุหรานากง อิก ทำให้ดีดี เร็วเร็ว ให้ทันราชการ

พนักงาน ขอรับ จัดปะเสบันอากงฤๅขอรับ

เสนา เอะ เจ้านี่สุ้งเสียงอย่างไรอยู่ เมาฤๅ

บทที่ ๑๙

สี่ยะตรา เล่นเครื่องเล่นต่าง ๆ

ต่อบทร้อง "ประสันตาพาเที่ยวเล่นสำราญ" น่า ๒๗

สี่ยะตรา ฮะ ฮะ ตาประสันตา ตาประสันตาแน่ะ มาเล่นกันอิกเถอะ มานี่ ดูตาแน่ะ ไม่มาประเดี๋ยวฉันไปทูลเอานี่มาซิ ตา ตา

ประสันตา (พูดเบา ๆ กับกิดาหยัน) อื้อ ไอ้ข้าเหละมันข้าราชการแท้แท้ พะผ่า ไม่เลือกว่าอะไร ฮะ วานซืนนี้ราชการผู้ใหญ่รบจริงจริง ดู เดียวนี้จะต้องรับราชการไปทัพ

เล่นเล่น รบกับเด็กเด็ก ดู ดู มาละ เอาอิกละยังไม่เบื่อ เสี่ยงตาประสันตา ออกเปนตาสัปรศไปละ ดูเอาดูเอา อึ้งเอาละ

(ทูลสี่ยะตรา) ขอรับ ขอรับ เกล้ากระหม่อมอยู่นี่ จะทรงอะไรอิกล่ะขอรับ ดูที่ มือะไรมั่ง อุแหม่นั่นดาบลาว อ้อ ไอ้ชาตินี้ละอะระยิกแท้แท้ ปี๊ะนั่นหอก นั่นขวานรามสูร นั่นปืน นั่น —

สี่ยะตรา (เอาศรยิง)

ประสันตา โอย โอย ล้มน่ะ เกล้ากระหม่อมถูกศรตาย นิ่งไม่พูดเกล้ากระหม่อม ตาย ตาย

(พูดเบา) ดู ดู รับร่าอะการเปนเบ๋า ดูเอา ดูเอา

สี่ยะตรา ตา ตา ตา ตา อื้อแกล้งทำตายได้นี่ ดูซิ ฉันยิงเล่นเล่นก็ตาย อื้อ ไม่เอาน่ะ เล่นตายจริงจริง ไม่เอาน่ะ ลุกขึ้นน่ะ

ประสันตา ก็เกล้ากระหม่อมเปนกวางนี่ ถูกศรละก็ตายน่ะซี่ ยิงตัวนั้นแน่ะ ตัวนั้นแน่ะ

สี่ยะตรา อื้อ ก็ตายเล่นเล่นซี่ เล่นตายจริงจริงข้าไม่เอาน่ะ ลุกขึ้นน่ะ เอ้าไม่ลุกรึ ไม่ลุกข้าผ่าท้องกวางนะเอ้า

(เอาดาบฟาดพุง) แฮ่แฮ่แฮ่ หะหะหะหะหะหะ

ประสันตา โอย โอย เปนละขอรับ เปนละ เปนละ เปนแล้ว

เอ้าพ้นอีก ปะเดี๋ยวนี้ก็ตายเสียอีกดอก อุวะ นั่นคลี่ น่ะแน่ะ เจ้าเด่น เจ้าซัน เจ้าอับดุล มานี่ มาตีคลี่ ถวาย มา อ้าวเจ้าดัดเปนม้าสิน่ะ เอ้าคลี่ ตีไปซี่ โปกน่ะแน่ น่ะแน่

สียะตรา โปกน่ะแน่ ตา ตา ข้าจะตีมั่ง ตา ตา ข้าจะตีมั่งน่า เอาคลี่อันนั้นของข้ามา นี่ตาเปนม้านะฉันจะขี่ คลาน ลงซิ ดูตาแน่ ตา ตา

ประสันตา (เบา) เอาละสิ ลำแก่ใจเจ้าช่างริ ดูรับร่าอาการเปน ม้าละซี่ ดูเอาเถอะ

(ดัง) ขอรับขอรับคลานแล้ว ม้าตัวนี้พะยศนะ ทรง ให้ดีดี หกนั่นแน่ หกน่ะ ปี๊ะเผ่น เผ่นน่ะแน่ ตกนะขอรับ ระวังระวัง หกหลังนั่นแน่ หกหลัง ฮ่อ ปี๊ะฮ่อ แล้วกัน จับไม่ได้

สียะตรา โอ๊ย โอ๊ย จับที่ จับที่ อื้อ อย่าฮ่อสิน่า เล่นฮ่อไม่ เอาน่ะ ขี่กันดีดีถึงจะเอา ดูสิดูสิมานี่น่ะ ตานั่นจับที่ เถอะแก ตากะระตาหลา ช่วยจับให้ฉันทีซิ ซิ

กะระตาหลา มานี่พ่อม้าต้น อย่าทำพะยศไปจะถูกแส้ ม้าตัวนี้ไม่ใส่ บังเหียนไม่ได้ดอกขอรับ มา มาดีดี นี่บังเหียน ผูก คอเสียให้แน่น พะยศละก็กระชากให้หนักหนักเข้าขอรับ ฮะ ฮะ ฮะ ฮะ

ประสันตา ชะ เจ้าพระยาสินธพ ช่างทูลสอนนัก เจ้าประคุณ โอย โอย อย่าทรงกระชากหนักสิขอรับ ทรงเชื่ออีตา นี่ละก็ม้าตายน่ะซิ ม้าแก่เดินไม่ใคร่จะได้ อ้าวอ้าวโอย ม้าเจ็บ เจ็บ แล้วกันเซ เซแน่ ดู ดู โอยล้ม ล้มแล้วกัน ทรงเชื่ออีตานั่น ทรงกระชากจนม้าตาย แล้วกันต้องเอา คนนั้นมาเปนม้าแทนนั่นแน่ หนีแล้ว จับจับจับจับขอรับ

สียะตรา ม่ายน่ะ แกเล่นโกงนี่ ดูซิ ลุกขึ้นนะ ไม่ลุกฤๅ ไม่ ลุกตีด้วยแส้นะ ลุกซิ ซิ

กะระตาหลา นี่ขอรับ แส้ แส้ ตีให้หนักทีเดียวก็จะเผ่นไปนี่ (สียะตรารับไม้มาตี) อ้าวอ้าว นั่นเปนไรล่ะ เผ่นไป แล้ว จับ จับ จับ หะหะหะ

สียะตรา อื้อ เล่นหนีฉันนี่ ปะเดี๋ยวไปทูลนี่ ดูตาสิ ไม่เล่น กะฉัน ตาตา มานี่น่ะตา ตาตา

ประสันตา ม้าตายเสียแล้วนี่ขอรับ เล่นอย่างอื่นเถอะ แม้ผ่าซิ เครื่องทหารเปนกองแน่ะ บ๊ะ น่าสนุกแท้แท้ ตากะระ ตาหลาไปไหนล่ะ แน่มานี่นะ เย็นนะรัดเก่าแต่งตัวเข้านะ ดูซิ ขัดรับสั่ง ดูขอรับ ยังไม่แต่งนี่ ประเดี๋ยวกริ้วขึ้นมา ไปทูลเอาเดี๋ยวนี้แหละ เอ้า เด็กเด็ก แต่งเข้าซิ เข้า แถวน่ะ ไหนกัปตันไม่มี แล้วกัน ไม่สนุก ไม่มีใครบอก

สียะตรา แต่ง แต่งซี้ ตากะระตาหลา ดูซิ แต่งนะ

กะระตาหลา (พูดเบา) ดู หนุนเอาได้นี่ ที่นี้รับร่ำอาการส่อพลอ
ละซิ เจ้าข้าร่ำอาการ
(พูดดัง) ขอรับ ขอรับ แต่ง แต่ง แต่งไม่ถูก ไม่
เข้าใจ บ๊ะ อ้ายนี่ใส่ที่ไหน ไม่ถูก บ๊ะ ไม่ได้การ
สู้ประสันตาไม่ได้

สียะตรา อื้อ ไม่เอาน่ะ แต่งให้ดีน่ะ บอกทหารไป
(ที่นี้เล่นหัดทหารให้จริงจริง เล่นท่าแลออกฟอมต่าง ๆ
แล้วเล่นท่าแทงดาบอย่างใหม่ เปนคู่คู่ ท่าแทงปื้นเรือ
เวสาตรี แลกระบี่กระบองไทย ๆ ต่อไป ฯ)

บทที่ ๒๐

สียะตราพูดกับอิเหนา เมื่อไปหาจรกากลับมา
ต่อบทร้อง "ปลอบว่าดวงใจอย่าจาบัลย์" น่า ๓๔

สียะตรา ทั่นเพคะ ทั่นเพคะ เมื่อตะกี้กริ้วน้องทำไมน่าเพคะ ไล่
หม่อมฉันไป ครั้นไปละก็กริ้ว ฮื้ ฮื้ ฮื้

อิเหนา เปล่าดอกน่ะ พี่ไม่ได้โกรธดอก

สียะตรา แม้ ไม่ได้กริ้ว ไม่ได้กริ้ว เห็นจะทรงพระเมตตาตบหัว
ปลาซิว ปลาทนสี่พระหัดถ์ไม่ไหวก็ต้องตกใจว่ากริ้ว
สิเพคะ

อิเหนา นี่เอาที่ไหนมาพูดนี่พ่อคุณ

สียะตรา ทำไม เด็กเด็กพูดจริงไม่ได้ฤๅเพคะ

อิเหนา เปล่าดอกพ่อ พี่ชมฉลาด
สียะตรา เห็นจะทรงกลัวน้องจะไม่ประมาท
อิเหนา พ่อคุณ นี่ไปเอาฉลาดไหนมา
สียะตรา เมื่องนี้คำพูดไม่ต้องซื้อต้องหา
อิเหนา ชื่นใจของพี่นี้ดีสุดใจ
สียะตรา แต่เมื่อตะกี้ไม่ถูกพระไทย
อิเหนา จริงนะ ที่นี้อุส่าห์ระวัง
สียะตรา อย่าตามพระไทยจะกริ้วที่หลัง
อิเหนา ไม่ใช่ ไม่ใช่ อย่าให้เขาออด อย่าให้เขาจูบ อย่าให้เขากอด
สียะตรา ใครน่ะ เพคะ ตาอ้วนน่ะฤา ถ้าไม่รับสั่งน้องไม่ให้ครือ
อิเหนา ช่างพูดช่างจำแล้วอุส่าห์จำ ไม่นานไม่ช้าจะลืมทุกคำ
สียะตรา เพคะ เพคะ ถ้าลืมให้ลงอาญา ไหนรับสั่งตะกี้ ว่าจะให้น้องขี่ม้า
อิเหนา ไปสิ ไปสิ ไปเดี๋ยวนี้ ไป ขี่รถขี่ม้าให้สบายน้ำใจ

บทที่ ๒๑

อิเหนาส่งของมาถวายท้าวดาหา

ต่อบทร้อง "องค์ศรีปัตหราจึงรับไว้" น่า ๓๗

ท้าวดาหา อ้าว นั่นเอาของเขากลับมาทำไม ก็สั่งไปแล้วว่า

มึแต่กูจะให้ อายชาวเมืองหมันหยา เขาจะว่าชาว
ดาหามักได้

เสนา พระพิจะข้าขอรับ พระราชอาญาไม่พ้นเกล้าพ้นกระหม่อม
ข้าพระองค์ได้ทูลตามรับสั่งแล้วทุกประการ พระราช
นัดดาให้นำกลับมาถวายพระราชบุตร์ แลพระราช
กุมาร ด้วยกะด้วยกะหม่อม

ท้าวดาหา อื้อเราเปนผู้ใหญ่นี้ยาก ถ้าจะเอาไว้ก็จะเปนมักมาก
ถ้าจะมิรับเอาไว้ เขาให้แก่เด็ก ก็จะเปนแสนงอนแทน
ไป หือ ให้เขาส่งไปตามใจเจ้าของเขาปราถนา ไม่ใช่
ธุระ ไม่ใช่การของข้า

บทที่ ๒๒

พี่เลี้ยงปลอบบุษบาให้ร้อยดอกไม้

ต่อบทร้อง "มิโปรดเกษ์จะมีไภย" น่า ๓๙

บาหยัน ทรงเสียสักนิดเถอะทูลกระหม่อมแก้ว หม่อมฉันร้อย
เกือบจะแล้วละเพคะ ดอกเดียวก็เอาเถอะ พอจะได้
ทูล ทรงเสียหน่อยเถอะเพคะ นี่เพคะ ดอกไม้

บทที่ ๒๓

ท้าวล่าสำเข้าเฝ้า เจรจาสลับกับบท

ต่อบทร้อง "ภูวไนยเสด็จออกพระโรงคัล" น่า ๔๔

บท ๏ สถิตย์คงเหนือบัลลังก์อาศน์ · หมู่อำมาตย์แวดล้อมหลายหลั่น

จรกา (ยิ้มถวายบังคมสี่ครั้ง)

บท เห็นท้าวล่าสำมาอภิวันท์ พระผินผันภักตร์ตรัสประภาษไป

จรกา (พลอยประนมมือไปด้วย แล้วหันหน้ามาบอกแก่เสนา) พี่ฉัน ดี ดี ห๊ี

บท ดูก่อนระตูผู้ทรงนาม ค่อยมีความผาสุกฤๅไฉน

จรกา (ยิ้มถวายบังคม แล้วหันมาว่าแก่เสนา) รับสั่งกับพี่ฉัน (แล้วสกิดท้าวล่าสำ) กราบทูล กราบทูล ห๊ี

บท ครองบุรีราชฐานสำราญใจ ฤๅทุกข์โศกโรคภัยพาธา

จรกา (หันหน้ามาว่าแก่เสนา มือชี้ท้าวล่าสำ) แขงแรง ไม่ใคร่จะเปนคนขี้โรคขี้ไภย ห๊ี

บท อันข้าศึกซึ่งฮึกหาญนัก ยกมาโหมหักดาหา

จรกา (ประนมมือเผยอก้นขึ้นหน่อยหน่อย แลดูท้าวดาหา ยิ้ม ห๊ี แล้วสกิดท้าวล่าสำ) ได้ช่อง

บท บัดนี้พ่ายแพ้พระนัดดา สุดสิ้นชีวาวายปราณ
จรกา (ตั้งท่าประนมมือ จะเข้าไปหิกกับอิเหนา อิเหนาเฉยเสีย เลยหิระลงมาตั้งแต่สุหรานากง พวกเหล่านั้นนิ่งเฉยเสียหมด จนถึงสังคามาระตาหัวเราะด้วย จรกาหิใหญ่ จนถึงเลิกคิ้ว)
บท ๏ เมื่อนั้น ท้าวล่าสำสนองพระบรรหาร
จรกา (สกิดท้าวล่าสำขนาบไป ประนมมือหัวเราะกับท้าวดาหาบ้าง แล้วหันหน้ามาว่ากับเสนา) กราบทูล
บท ว่ามิได้มีเหตุเภทพาล อยู่สำราญเปนศุขสวัสดิ์
จรกา (สกิดท้าวล่าสำ) กราบทูล กราบทูล
ท้าวล่าสำ ฮึ
จรกา หิ
บท ด้วยเดชานุภาพภูวไนย ปกไปได้เย็นเกษี
จรกา (พลอยไหว้ท้าวดาหาด้วย แล้วเอามือสกิดท้าวล่าสำทำหน้าเกิดความสองสามครั้ง)
บท ไพร่ฟ้าประชาชนมนตรี ในธานีเกษมเปรมปรา
จรกา (หันมาว่าแก่เสนา) ในเมืองล่าสำ สบาย สบายมาก หิ
บท อนุชาให้ราชสาส์นไป ว่าศึกติดพิไชยดาหา
(พอออกชื่ออนุชา จรกาสดุ้ง แล้วคลานต้วมเตี้ยมออกไปกลาง ถวายบังคมท้าวดาหาแล้วยิ้ม แลจ้อง

หน้าท้าวดาหาเบิ่ง พอท้าวดาหาแลมาเจอะในตา ถวายบังคมปะหลกปะหลก)

บท ข้าจึงรีบยกโยธา หวังจะมาช่วยรบราญรอน

จรกา (ไหว้แล้วคลานกลับเข้ามานั่งที่ หันไปว่าแก่เสนา) พี่ฉันแขงแรงเคยรบมาหลายหน หึ (สกิดท้าวล่าสำ)

บท บัดนี้ก็เสร็จสงคราม ข้ามีความปรีดาสโมสร

จรกา (กะเถิดเข้าไปใกล้ท้าวล่าสำ สกิดถี่ แล้วหันไปเที่ยวยิ้มกับเสนาบ้าง กับสังคามาระตาบ้าง)

บท จะขอแต่งการสยุมพร ภูธรจงทรงพระเมตตา

จรกา (กราบตีนท้าวล่าสำ แล้วคลานต้วมเตี้ยมออกไปกลางถวายบังคมท้าวดาหา ยิ้ม หึ แล้วหันไปหิกับอิเหนา อิเหนาทำตาเขียวเอา หิกับสุหรานากงเปนต้น ตลอดจนสังคามาระตา แล้วหันไปหิกับเสนา คลานกลับมานั่งที่หิของตัวคนเดียวจนกระทั่งหมดบท)

บท ๏ เมื่อนั้น พระองค์ทรงพิเพดาหา

จรกา (ยังหิเรื่อยอยู่ไม่หยุด)

บท จึ่งมีสิงหนาทบัญชา ตรัสสั่งยาส่าด้วยสุนทร

จรกา (ตบพื้นบอกยาส่า) รับสั่ง รับสั่ง

บท พรุ่งนี้จะยกยาตรา ไปวิลิศมาหราศิงขร

จรกา (ถามยาส่าบ้าง ถามพี่ชายบ้าง) ที่ไหน ที่ไหน (หน้า

ตาเลิกลั่ก)

บท ให้สามนัดดาฤทธิรอน ยกนิกรเปนกองน่าไป

จรกา (แลดูอิเหนา สุหรานากง กะหรัดตะปาตี เขาเฉย หันมาหิ้กับสังคามาระตา)

บท จรกาให้เดินเปนทัพหลัง แต่งตั้งตามกระบวรพยุหใหญ่ (พอออกชื่อจรกา จรกาคลานต้วมเตี้ยมออกไปกลาง ถวายบังคมทูลว่า) ฉลองพระเดชพระคุณได้ ไม่ให้เสีย ราชการมิได้ (เหลียวไปเกิดความกับพี่บ้าง อิเหนาบ้าง สังคามาระตาบ้าง เสนาบ้าง)

บท สั่งเสร็จเสด็จคลาไคล เข้าในปราสาทรูจี

จรกา (ถวายบังคม หิ้ จนตลอดเข้าโรง)

บทที่ ๒๔

ยาสา สั่งกระบวรเสด็จป่า

ต่อบทร้อง "บอกให้รู้ตัวทั่วกัน" น่า ๕๖

ยาสา เจ้านายเวรเฮ้ย มานี่ การร้อนนะ อย่านอนใจ หมายสั่งข้างน่าข้างในจงทุกพนักงาน เวลาพรุ่งนี้เช้าจะเสด็จไปใช้บล เปนกระบวรพยุหบาตรขนาดใหญ่ โปรดให้พระราชนัดดาทั้งสามเปนทัพน่า จรกาเปนทัพหลัง หมายสั่งให้ถูกถ้วนตามเคยนะ

นายเวร ขอรับใส่เกล้าใส่ผม

ยาสา เสมียนตรามาฤาไม่ หา

นายเวร มาอยู่ที่ทิมดาบขอรับ

ยาสา อยู่ไหน เรียกมานี่ (นายเวรไปเรียกเสมียนตรามา แล้วยาสาเรียก) อ้า เสมียนตรา สั่งเลี่ยเลี่ยให้ตลอด อย่าปล่อยแต่อ้ายนายเวร จะเสียการ เร่งรัดให้ได้สั่งเลี่ยเดี๋ยวนี้ เวลาไม่มีแล้ว ข้าจะต้องไปดูจัดกระบวรพระประเทียบ เฮ้ย ราชมันใครอยู่นั่นวะ ไปตามจงปลัดวังจ่ามาเดี๋ยวนี้ จะได้ช่วยกัน แล้วเข้าไปเรียนท่านข้างในเสี่ยให้ทันเดี๋ยวนี้นะ

(พร้อมกัน) ขอรับผม

บทที่ ๒๕

นางกำนัลดีใจจะได้ตามเสด็จ

ต่อบทร้อง "ทั่วทุกนางในพระกำนัล" น่า ๔๗

ดูเหมือนไม่ได้ร้องบท ใช้เจรจาแทนทีเดียว

(นางยาหยา นางมลาหรอ สองคนเดินกรอกันออกมา)

ยาหยา ฉันดะอย่านึกเลยว่าจะทุกข์ มิไยว่าไปไย จริงจริงนะแม่มลาหรอ ฉันไม่เศกสรรว่าดอก สัญชาติคนเราละมันเห็นใครดีไม่ได้น่ะ ใจคนเคยคิดฤษยาแลเห็นดีก็มันไส้ จริงนะจ๊ะ

มลาหรอ ฉันไม่รู้ไม่ชี้ ฉันจนก็ก้มหน้าจน ไม่ดิ้นไม่รนเข้าริมร้าย รักตัวสงวนตัว เหมือนเขาว่า "รักผ้าสงวนผ้า" ไม่ละ แม่ฉันกลัว ท้าวนางเดี๋ยวนี้ท่านไม่ชั่ว ถ้ารู้ตัวว่าเขาพูด พาโลใส่ความ จะเอาชนะก็ต้องอย่าให้เปนไปตามเขาว่า ฉันละทุกวันนี้ไม่อยากจะพูดจะชอบจะรู้จักกะใคร รู้จัก เข้าเขาก็ว่าเปน—

ยาหยา คนรู้—จักกันจะเปนไรไป๋

มลาหรอ อ๋าย ไม่ใช่ เขาว่าเปน—

ยาหยา คนชอบกันก็จะเปนไร

มลาหรอ เขาไม่ว่ายังงั้นน่ะสิ เขาว่า ว่า อ๊อ—

ยาหยา เราเปนคู่พูดคู่ปฤกษาปรับทุกข์กัน เขาจะนินทาหล่อนเขา ก็ดีฉันเท่านั้นแหละ

มลาหรอ อุ๊ย หล่อนละก็ ฉันจะพูดละก็มาชิงฉันว่า ฉันว่าเขา—

ยาหยา จะติฉินนินทาว่าคบคนวาศนาน้อย ยังเช่นฉันฤๅหล่อน

มลาหรอ ไฮ้ ฉันจะว่าเขาว่าเล่น—

ยาหยา เหมือนลูกเด็กเด็ก จะเล่นอะไรก็ต้องมีเพื่อน เหมือนกะ เด็กเด็กฤๅจ๊ะ

มลาหรอ เหมือนเด็กก็ดี จะเปนไรไป กลัวมันจะเชือนไป เหมือนผู้ใหญ่

ยาหยา ก็เหมือนน้องรักพี่ รักกันไม่หาร้ายใส่กันดีกว่าที่จะจงชิง

จงชัง คอยแช่งคอยตี๋ จริงแม้ละ หล่อนละก็มีแต่—

บุหรง (ขับในโรง) โอ้เวรกรรมทำไว้ไฉนหนอ

ยาหยา เสียงใครร้องอะไรน่ะหื้ ดูเหมือนจะจำเสียงได้

มลาหรอ เสียงใครน่ะหล่อน แม่บุหรงฤๅ แม่บุหรงมาฉันจะแอบเสียละ

บุหรง (ขับต่อไป) โอ้เวรกรรมทำไว้ไฉนหนอ มาสืบส่อส่งให้ต้องไร้คู่ ส่วนใครใครเขาได้มีที่ชื่นชู เราต้องอยู่คนเดียวเปลี่ยวอุรา ดวงบุหลันพันแสงยังแฝงใกล้ ถึงกระไรเช้าเย็นได้เห็นหน้า แต่ตัวเราเศร้าอับลับไนยนา อนิจจากรรมเอ๋ยกรรมช้ำใจจริง

(ถึงคำที่สี่ให้ออกมานอกโรง)

ยาหยา แม่บุหรง บุญของฉันแท้แท้ ไม่ต้องไปหาหล่อนถึงที่ตำหนัก

(กระแอมเรียกนางมลาหรอ นางมลาหรอทำเหมือนเดินมาจากที่อื่น) อ้อ นั่นแม่มลาหรอก็มาฤๅ แม่บุหรงแม่มลาหรอไปนั่งเล่นด้วยกันทางโน้นเถอะหล่อน

(นางสองคนนั่ง แต่นางยาหยายังไม่ทันจะนั่งลงดีนางยิหวาวิ่งออกมา) อ้าว นั่นแม่ยิหวา แม่ยิหวาวิ่งไปไหนจนไหล่ตั้ง มานั่งที่นี่เถอะหล่อน

ยิหวา อย่าเซ้าซี้น่ะ จะรีบไป

ยาหยา บอกเสียก่อนน่ะ จะไปข้างไหน
ยิหวา จะให้คนออกไปบ้าน จะไม่ทันประตู
ยาหยา ไปทำไม ไปทำไม ไม่บอกให้รู้
ยิหวา จะให้เขาไปเอาปิ่นโตกับหม้อน้ำ จะไปตามเสด็จใช้บถ
ยาหยา เมื่อไร ที่ไหน ใครบอก
ยิหวา ฉันได้ยินมาแต่บน อุ๊ยหล่อนอย่าเซ้าซี้ ฉันจะรีบไปนะ ประตูเขาจะปิด จะเอาของเข้ามาไม่ได้ (ไป เข้าโรง)
มลาหรอ แม่ยาหยา แม่ยาหยา แม่ยิหวาหล่อนว่ากะไรเมื่อตะกี้ หูฉันได้ยินว่าจะเสด็จไปใช้บถ ถ้าจริงละต๊าย ฉันอายเขาปั่น
บุหรง อุ๊ย ฉันดีใจละ ฉันไม่เคยไปสักหน คงจะจริงเหมือนยังในหนังสือว่า ชมนกชมไม้ชมเขาชมสัตว์ป่า
มลาหรอ แม่ยาหยายังไงละหล่อน ทำหน้าสบาย จะได้ของที่ไหนแต่งตัวน่ะ อายเขาต๊าย ตาย
ยาหยา เอ็ดตะโรไปน่ะไม่อายเขาฤๅเจ้าคะคุณ

(นางบุหงา นางปะหนัน นางบุหลัน ออกจากโรงเดินมา)

บุหรง ดีใจแท้แท้ บุ๊ญบุญ จะร้องลครเสียให้สิ้นลำนำ จะเต้นจะโลดเสียให้สิ้นเพลงรำ ดูดูแม่บุหงา แม่ปะหนัน แม่บุหลัน หล่อนมา หน้าออกบานราวกะดอกชะบา
ยาหยา (จะหนีหน้า) ฉันจะต้องไปสืบ จะเสด็จเมื่อไร

บุหลัน แม่ยาหยา แม่ยาหยา หล่อนอย่าเพ่อไป แม่เจ้าแม่คุณเถอะ ทีนี้อย่าผัดเลย ไม่ได้ ฉันจะต้องใส่ไปตามเสด็จ แม่ปะหนันหล่อนจะซื้อเอาชุดทั้งเม็ด แม่บุหงาหล่อนจะเอากำไร เปนการร้อนด้วยกันจริงจริง หล่อนอย่านิ่งนอนใจ

ยาหยา แม้ทำราวกะจะเข้าเกาะเอาฉันไปศาลา ประเดี๋ยวเถอะหล่อน ฉันจะไปเอามา

มลาหรอ อ้ายเข็มกลัดอันนั้นน่ะหล่อนเอาไว้ที่ไหน คงจะทำเหมือนกับตุ้มหูแล้วฤๅยังไง

ยาหยา อุ๊ย กลุ้มใจนัก เห็นท่านขี้คานหามสามมือรัดกัน ไม่มีความอาย

มลาหรอ อุ๊ยตามแต่หล่อนจะโกรธจะกริ้ว ที่จะให้ฉันนุ่งขริ้วไม่ยอมจนตาย พุโท่ผ้าต่วนคุณพ่อซื้อเจ๊กจิ๋วมาให้ใหม่ใหม่ หล่อนก็เอาไปเสียทั้งสามผืน เสื้อจีบอกตัดขึ้นใหม่ใหม่ ใส่ทีเดียวแหละเมื่อวานซืนนี้ หล่อนก็เอาไปเมื่อเช้านี้เอง แล้วก็ยังซ้ำเอาสก็อตไหม จนหมดตัวแล้วละ พับผ่าซิแม่บุหลัน ครั้งนี้ฉันจนใจจึ่งต้องว่า

ยาหยา เชิญคุณไปตีกลองร้องฎีกา ท่านจะได้เอาฉันไปข้างนอก ให้เขาตอกขื่อตอกคา

มลาหรอ อุ๊ยหล่อนอย่าประชดนะ ฉันพูดจริงจริง ถ้าแม้นไม่ได้ละฉันไม่นิ่ง

บุหลัน ของหล่อนน่ะแล้วถึงค่อยพูดกัน เดี๋ยวนี้ฉันจะว่าแต่ของของฉัน

ยาหยา แม่คุณเถอะ พรุ่งนี้แต่เช้าฉันจะเอาไปให้

บุหลัน อุ๊ย ท่านจะเสด็จก่อนเช้า ฉันคอยไม่ได้

ยาหยา ถ้ายังงั้นสักครู่ฉันถึงจะเอามา เขายืมไปนอกวัง จริงจริงพับผ่า

บุหลัน ว่าให้แน่นะหล่อน อย่าทำเหมือนแต่ก่อน ครั้งนี้มันร้อนจริงจริง

ยาหยา ยังงั้นฉันจะไปเดี๋ยวนี้ ให้คนวิ่งจี๋ออกไปเอามา

มลาหรอ ก็ของฉันล่ะแม่ยาหยา

ยาหยา ผ่าสิ แม่มลาหรอนี่ก็วุ่นวาย เอาไว้บ่ายบ่ายเถอะฉันจะไปหา

บุหงา ฉันแหละเปนเช็ดเสียแล้วละ ไม่อยากว่า นึกขึ้นมาละราวกะจะเปนบ้า

ยาหยา ฉันลาละนะแม่บุหลัน

บุหลัน วันวันนะหล่อน

ยาหยา จ้ะ (เข้าโรง)

บุหงา เออจริงนะแม่ปะหนัน ฉันเปนทุกข์อยู่อย่างหนึ่งอ้าย—

เรื่องของกิน

บุหลัน เรื่องนั้นอย่าทุกข์ ฉันรับให้สิ้น ขนมปังที่เรือนก็มี ฉันจะเอาไป ขนมฝรั่งของคุณพี่ให้มามีอยู่ใหม่ใหม่ ลูกไม้แช่อย่างใหม่มาแต่ฟากคะโน้นก็มี เสียดายแต่น้ำแขงเอาไปไม่ได้ไม่มีที่ กล่องถมใบใหญ่ของเรา กินได้สักหกเจ็ดคน พวกเราทั้งหมดอย่าต้องขวายต้องขวน

บุหงา พ้นทุกข์ไปอย่าง แม่บุหลันช่วยปลิดเอาไป ยังแต่นุ่งแต่ห่ม เราจะนัดกันอย่างไร ส่ำระบับกะตาดน่ะจะต้องใช้ฤๅไม่ต้องใช้

ปะหนัน อ๊าว นั่นน่ะเปนแน่ละ ในวันใช้บต ของเราที่แต่งคราวนี้ก็มีอยู่ด้วยกันแล้วทุกคนทุกคน นั่นก็ต้องมีผ้านุ่ง ต่วนมั่งม่วงมั่งให้หลายหลายสี จะได้นุ่งเวลาละผืน เสื้อแพรใส่กลางวัน เสื้อขาวใส่กลางคืน แต่แพรน่ะเปนต้องใช้ที่ได้เมื่อวานซืน ดวงจานดวงจักรของฉันได้ไว้ฉันขึ้นไปช้าไป แม้เกือบจะเสียทีแนะหล่อน เหลืออยู่แต่สองแถบ ฉันฉวยไว้ได้ ใช้นั่นแหละดีหล่อน จะได้ไม่มีที่ไหน หมวกฝรั่งคราวนี้จะต้องเอาไป เข้าทุ่งเข้าป่าท่านเคยให้ใส่

บุหลัน ว่าแต่ทำไมถึงจะเหมือนเหมือนกัน

ปะหนัน อ้ายยังงั้นจนใจฉัน ว่าแต่อะไรของใครขาดอยู่ไม่มีจะได้ช่วยกันหา เที่ยวไขว่เที่ยวคว้าไปตามที่ ฉันหนักใจอยู่แต่เสื้ออย่างใหม่ของฉันแหละน้อยเต็มที่ จะตัดใหม่ก็แพงเหลือทน จะต้องรอไปจนเงินกลางปี แม่บุหลันวานซื้นนี้หล่อนบอกกะฉันว่า ของหล่อนตัดใหม่มีหลายตัว ถ้าขอยืมใส่ได้บ้างจะยังชั่ว

บุหลัน ถมไป ใหม่ใหม่ อย่ากลัว ยังเย็บค้างอยู่ห้างแบดแมนก็หลายอย่างด้วยกัน ฉันเตือนแหม่มเมื่อตะกี้แหม่มว่าจะเย็บให้ทัน ถุงตีนแพรคุณพ่อสั่งมาใหม่ใหม่ก็มีเปนหลายคู่ ถมไปเครื่องนุ่งห่มฉันมีเปนตู้

มลาหรอ อุ๊ย ยังงั้นละฉันไม่มีธุระอะไร ฉันร้อนใจอยู่แต่เรื่องกันหน้าฉันไปละนะแม่บุหลัน ฉันจะไปหาคุณป้า

บุหลัน พรุ่งนี้ไม่ได้ฤๅ จะด่วนไปไหน

มลาหรอ โอ๊ย ไม่ได้หรอกหล่อน ฉันกลัวจะไม่ทัน ถ้าหน้ารกไม่ได้กันละก็รรม กรรม จะรีบกันเสียวันวัน แล้วจะได้นอนหัวค่ำ จะตื่นแต่เช้า นอนดึกตาจะลึกเต็มที่ แม่บุหรงไปด้วยกันแมะล่ะหล่อน

บุหรง ไปสิคะ คุณพี่ (นางมลาหรอ นางบุหรง เข้าโรง)

บุหงา อุ๊ย อะไรฉันไม่เปนทุกข์เหมือนกะของแต่งตัว เขารู้หมดว่าของมี จะไม่แต่งก็กลัว

บุหลัน มีก็ใส่ ทำไมจะไม่แต่ง ฉันขอถาม

บุหงา ฮือ คราวนี้ละเปนแน่ คงเกิดความ คุณแม่รู้ละตาย ฉันไม่เปนคน ท่านคงเข้ามาด่ามาว่าเอาปื่น

บุหลัน ทำไม ทำไม บอกฉันเถิดจะได้ช่วยกันคิด

บุหงา ฮือ ฮือ ฉันเชื่อคนผิด แม่บุหลันไม่ช่วยฉันครั้งนี้ละคง ไม่พ้นกรวนพ้นหวาย หล่อนโปรดช่วยไปเอามาไว้ที่หล่อนสักที่ เบี้ยหวัดน่าฉันจะจัดให้ดี ตุ้มหูระย้าเพ็ชรหล่อนง้ามงาม คุณแม่ซื้อมาจากห้างยุเลี่ยน เม็ดกลางกล่ำอ่อนแล้วก็เปนเบรเลี่ยน

บุหลัน เท่านั้นเองดอกฤๅ

บุหงา ยังหล่อน ยังสายนาระกาฉันซื้อเองจากรายพันไว้สองร้อยห้าสิบห้า กับแหวนงูนพเก้างูดำอิกสองวง เปนแหวนใหญ่ นั่นก็แหวนใส่เล่นอิกหลายใบ เรื่องรุงรังเหล่านี้ฉันหาเงินไว้ได้แล้วสิบชั่ง ยังขาดอิกสองชั่งสิบตำลึง ฉันไม่เห็นใคร เห็นแต่หล่อนเปนที่พึ่ง

บุหลัน เปนเสร็จอย่าทุกข์ร้อน อย่าพูดมากเสียเวลา ว่าแต่ไปคราวนี้เถอะ ฉันอยากขี่ม้า เมื่อฉันอยู่ที่บ้านขี่เสมอแทบจะทุกวัน ถ้าต้องไปช้างละตายละ ฉันกลัวจะตกหกคะเมนเหมือนเมื่อคราวนั้น

ปะหนัน ฮือ อย่าทยานไปเลยหล่อน พวกเรามันไม่ได้ขี่ ถึงจะ

มีมั่งก็แต่ชั้นดีดี

บุหลัน ว่าแต่ใครเปนคนจัดน่ะ คุณท้าวฤๅใคร

ปะหนัน อ๊าย อย่างธรรมเนียมน่ะเคยทรง ใครจะไปจัดได้

บุหลัน แฮ่ะ เราอย่ามัวพูดกันเพ้อเจ้อไปเลย มาไปเรือนเถอะ อะไรของใครขาดเหลือจะได้จัดแจง มาเถอะหล่อน (นางส้าหรี่ นางสุบัง ออกจากโรง)

บุหลัน ดู บ๊ะ วิ่งวุ่นไปทั้งนั้นแหละ มันไม่แต่เรา จริงจริงนะ อ้ายความสนุกความสบายนี้มันไม่ว่าใคร เกิดเปนคน แล้วหล่อนเอ๋ย ใครเลยจะอดได้

ส้าหรี่ คุณพี่คะ ไปไหนมา ออกพร้อมหน้ากันทีเดียว

บุหลัน ก็หล่อนล่ะไปไหนมา หน้าออกเขียว

สุบัง อุ๊ย เวลานี้ฤๅคะไม่มีเรื่องอื่น

บุหลัน แน่ แน่ หล่อนว่าฉันตื่น

สุบัง อุ๊ย เปล่าหรอกค่ะ จริงจริง อีฉันจะว่าพากันร้อน พากันวิ่ง

บุหลัน หล่อนอย่าว่าฉันร้อนน่ะ ฉันโกรธนะ

ส้าหรี่ พุโท่ คุณพี่คะ ไม่ทุกข์ยังไร แต่แหวนสักลูกหนึ่งก็ไม่มี จะใส่

ปะหนัน เออ ฉันซื้อแหวนชุดแล้ว แหวนเบี้ยแมงปอของเก่าฉัน มีทั้งสำรับ ฉันจะให้ใส่

สำหรี อุ๊ย พระเดชพระคุณของคุณพี่นักหนา แต่อีฉันรับประทานไม่ได้กลัวขายหน้า ถ้าได้แหวนเม็ดเดียวพอเปนแหวนเพ็ชร ถึงไม่ได้ทั้งเม็ดก็ไม่เปนไร ถ้าโดยว่าแหวนชุดไม่ได้ แหวนใส่เล่นก็พอใช้

บุหลัน กลุ้มใจนัก รำคาญอกรำคาญใจ (ถอดแหวน) เอ้าหล่อนใส่ได้ก็เอาไปใส่

สำหรี เจ้าประคุณ คุณพี่สงเคราะห์เมื่อยามกันดาร แต่ให้ยิ้มเท่านี้ดีกว่าให้เปล่าเมื่อไม่ต้องการ

ปะหนัน ฮุ้ย แม่บุหลัน แม่บุหลัน มานี่แน่ะ ฉันจะบอกอะไรให้ฉันลืมไป ลืมไปจริงจริง เข็มขัดสายนอกฉันยังไม่มีใส่ ถ้าไม่ต้องแต่งตัวห่มตาดแล้วไม่เปนไร เข็มขัดอะไรอะไรก็ใช้ได้ นี่จะต้องห่มด้วย ฉันจะได้ที่ไหน

บุหลัน นี่อะไรหึ หล่อนนี่วุ่นไปด้วย เมื่อไปถึงเรือนอะไรมันไม่มีถึงค่อยทุกข์ค่อยว่าให้สะใจ นี่มันกลางถนนฉันจะไปเอามาแต่ไหน

ปะหนัน เถอะ เถอะนิ่ง นิ่ง เปนแล้วกัน ทึกทักตึงตัง เข็มขัดอันไหนฉันชอบฉันจะเอาไปใส่ อ้อ สายนาระกาด้วยนะหล่อน เหลือมั่งฤายังไง ชั่งเปนไร ขาดอะไรฉันจะเอากะหล่อนทั้งนั้นแหละ

บุหลัน จ้า เอาเถอะคราวนี้ฉันจะรับเปนที่ขุนคลัง แต่หล่อน

จะต้องสัญญา อย่าพูดว่าทุกข์ว่าจนให้ฉันฟัง แม่ส้าหรี่ แม่สุบัง นี่หล่อนจะไปไหนต่อไป

สุบัง อีฉันจะไปหาตาดห่ม ไม่รู้ว่าจะได้ที่ไหน เที่ยววิ่งไปออกซานซม หาหาจนอ่อนใจมันไม่ได้ดี ถ้าได้ตาดเพียงอย่างเช่นเขาห่มไปเข้าไส้ก็พอใช้ กลัวแต่มันไพล่ไปถูกอ้ายคลุมบายศรี ถ้ายังงั้นละตาย ขายหน้าเต็มที

บุหลัน อะไรหึ ไอ้เข้าไส้กะไอ้คลุมบายศรีน่ะ

ปะหนัน อ๊อ อ้ายเมื่อวานซืนนี้นะฤๅ ห่มตาดเปล่ากะยู่กะยี่ เขาว่าเหมือนผ้าคลุมบายศรี ฉันอดหัวเราะไม่ได้ อ้ายเข้าไส้น่ะ เข้าอยู่เสียกลางกองกอง เขาก็แลเห็นแต่หน้า ไอ้ผ้านุ่งผ้าห่มใครเขาจะมามอง

บุหลัน (หัวเราะ) อ้อ ของเขาใช้ได้ ฉันไม่หาอะไรละ ฉันจะไปเข้ากองเสีย

ส้าหรี คุณพี่ฤๅคะจะไปเข้ากอง ก็จะไปพราวอยู่ข้างใน ข้างนอกใครเขาจะมามอง

บุหลัน อุย มายอฉัน ฉันมีอะไร้

ส้าหรี ไม่ยอจริงจริงคุณพี่ สบถได้

บุหลัน ไปฤๅยังละแม่ปะหนัน แม่บุหงา จะได้ไปหาเข้าหาของ

ปะหนัน ไปสิคะคุณพี่ ธุระยังมีอยู่เปนกอง

(นางบุหงา นางปะหนัน นางบุหลัน เข้าโรง นางสะเบี่ย

นางยิวา ถือห่อผ้าเดินออกมา)

สำหรี่ โอ๊ย ยังไร ได้แมะหล่อน

สะเบี่ย เต็มทีหล่อน วิ่งจนอ่อนใจ หาไม่ได้ดี

สุบัง ตายละ มิต้องครองอ้ายคลุมบายศรีฤา

สะเบี่ย ไม่เปนไรหรอกหล่อน มันก็พอใช้ ได้ใหม่มาสองผืน แต่ว่าราคาแพงเต็มที เบียหวัดทั้งปีละไม่ถึง ผืนหนึ่งสองร้อย ผืนหนึ่งร้อยยี่สิบบาท ยังขาดอยู่อีกสองผืน ฉันถึงไปเที่ยววิ่งหา ได้มาแต่ตำหนักโน้นมันอยู่ข้างคร่ำ แต่ว่าจะทำยังไรได้ ดีกว่าตาดเปล่า หาไม่จะต้องเข้าไส้

สุบัง ไหนขอน้องดูสักทีพอชื่นใจ

สะเบี่ย กลางถนนรนแคมจะแก้ออกยังไง มาไปดูที่เรือนเถอะ จะได้เลยเอาเงินไปใช้

(นางยิหวา นางสุบัง นางสำหรี่ นางสะเบี่ย เข้าโรง บ้ำลำไยออก นางบุหรง นางมลาหรอ นางตีถือเครื่องบูชา)

ลำไย มาสิ แม่มลาหรอ แม่บุหรง จะไปกันหน้ากันตาก็มาไปเรือนด้วยกัน ตาฉันมันไม่ใคร่จะเห็นนะเย็นเย็น ไปเสียแต่วันวัน

มลาหรอ เจ้าค่ะ ดีฉันก็อยากกันเสียแต่วันวัน ดีฉันเที่ยวหาคุณบ้ำมาแต่กลางวัน

ลำไย	โอ๊ย ฉันไปฟังเทศน์หล่อน ท่านเทศน์เพราะสุดใจ ให้ส่วนบุญแม่คุณทั้งสองคน

บุหรง	ท่านเทศน์ยังไงนะเจ้าคะ

ลำไย	อ้าว ท่านก็เทศน์ให้ทำบุญสุณธรรม์น่ะสิหล่อน ให้อด โทโสโมโหได้บุญมาก

มลาหรอ	เท่านั้นแลฤๅเจ้าคะ

ลำไย	โอ๊ย ฉันจำไม่ได้แม่ แก่แล้วก็หลงหลงลืมลืม (ถึงเรือน) มาสิ แม่คนไหนจะมากันก็มา มากันเสียก็กัน (นั่งกันหน้า นางยาหยาถือห่อของ นางหวันหยาถือห่อผ้า ออกมาทั้งสองคน เดินขึ้นไปบนเรือน เจอนางมลาหรอ)

มลาหรอ	แม่ยาหยาน่ะเอาอะไรมาเปนกอง ของของฉันด้วยฤๅมิใช่

ยาหยา	ฮุ้ย นี่อะไรทำใจร้อนใจไฟ ของมันอยู่ดีดีหรอกมันไม่หนีไปไหน บอกแล้วว่าบ่ายบ่ายถึงจะเอาไปให้

มลาหรอ	นั่นอะไรในห่อ แก้ออกดูทีฤๅ

ยาหยา	แม่หวันหยา เอาห่อผ้านั่นมานี่ (แก้ห่อผ้าออกดู พูดกันด้วยของเบาเบา ตามแต่จะพูด)

(นางส้าหรี นางสุบัง นางยิหวา ออกประตูข้างหนึ่ง นางสะเบี่ย ออกประตูข้างหนึ่ง)

สำหรี แม่สะเบี่ย เงินค่าตาดใช้เขาแล้วฤายังไง
สะเบี่ย ใช้แล้วละ นี่หล่อนจะพากันไปข้างไหน
สำหรี ฉันจะไปหาคุณบ้าลำไยให้กันหน้า
สะเบี่ย แม้อะไร กันแต่วันนี้ทีเดียวฤาหล่อน ฉันละไม่ได้ จะไปเมื่อไรต้องกันเมื่อนั้น ถึงจะเช้าเท่าเช้าอย่างไร จะต้องกันให้ทัน ถ้ากันเสียแต่เดี๋ยวนี้ พรุ่งนี้มันจะขึ้นเขียวเปนหน้าพระราม ถ้ายังงั้นละทนหน้ารกเอาดีกว่าหน้าคราม
สุบัง ไม่กันไม่ก้อยก็ตามใจ ไม่มีธุระอะไรมาไปด้วยกัน
สะเบี่ย ไปสิหล่อน เที่ยวเสียยังงี้มันค่อยสบาย อยู่เรือนละมันวุ่นวายเปนจ้าล่ะหวั่น มันให้ร้อนเยิบนั่น ดูมันพันจะวันไปยังค่ำ ไปสิ (พากันไปที่เรือนบ้าลำไย)
สำหรี แม้ แม่มลาหรอ แม่ยาหยา นั่นห่อผ้าอะไรเปนกอง
มลาหรอ ของแม่ยาหยาเขาเอามาขาย เวลายังงี้ละไปไหนก็ตะพายราวกะตาย่ามใหญ่
สุบัง อย่าว่าหล่อนเลย แม่ยาหยาน่ะ เวลานี้ไม่หาจะให้หล่อนหาเมื่อไหร่ ขอฉันดูทีหรู มีอะไรมั่ง
ยาหยา ประเดี๋ยวเถอะหล่อน ฉันยังมีของสำคัญ จะขอบอกแก่แม่สำหรี หีบเพ็ชร์เขาเอามาขายใบหนึ่งสามสิบชั่ง สี่มือเขาทำดีดี แต่ว่าเปนของทำเมืองนี้

สำหรี มาแต่ไหนน่ะ รูปร่างเปนอย่างไร

ยาหยา หลังประดับเพ็ชรทั้งนั้น แต่ว่าเปนเพ็ชรซีก กลางเปนตาตราง มีงูใหญ่ขดอยู่ในนั้น

มลาหรอ อือ หีบใบนั้นฉันได้เห็นแล้ว หีบมะโรงงูใหญ่น่ะฤๅ อ้ออะไรเดี๋ยวนี้จะขายฤๅ หีบใบนี้แหละลงทุนยี่สิบชั่ง เจ้าของบอกฉันเอง แต่ยังอยู่ในวัง เดี๋ยวนี้อะไรจะเอาเปนสามสิบชั่ง

สำหรี หีบใคน่ะหล่อน ทำไมฉันไม่ได้เห็น

มลาหรอ หีบรายนั้นน่ะเปนไร หีบรายปีมะโรงน่ะหล่อนไม่ได้เห็นฤๅ เมื่อมีลครโรงหล่อ เขาไปกินป่าออกโรง

สำหรี อะไรหึ ฉันนึกไม่ออก

สุบัง อือ ฉันนึกได้แล้ว แม่สำหรีไม่เห็นหรอกแม่มลาหรอ

สำหรี เรื่องราวมันเปนยังไง บอกให้ฉันรู้มั่ง

มลาหรอ รู้ละจะซื้อฤๅ หีบรายนี้เจ้าของเขามั่งมีมาก เมื่อก่อนอยู่ที่ในวัง แม่ยาหยาแน่เขาเปนคนสนิท เขาเปนคู่คิดคู่อ่าน เขาเสียใจว่าอยู่ในวังมานานไม่ได้หีบทอง เขาถึงทำหีบเพ็ชรใบนี้ ให้เห็นว่ามีดอกมิใช่เต็มตรอง แต่ที่อยากได้หีบหลวงสักใบ พอจะได้เปนเกียรติยศ คอยคอยอยู่นานเห็นไม่ได้การก็อ่อนใจ พอมีเหตุก็บอกออกเว้นแต่ยังไม่ไป ใคใคช่วยกันห้ามปรามก็ไม่ฟัง ว่า

ต่อรับสั่งถึงจะอยู่ได้ แล้วก็ให้ประทานหีบทองเสียสักใบ พออย่าให้ต้องขายหน้ากับคนที่เขามาใหม่ใหม่ มีคนรับแกก็รออยู่น้านนาน แต่เห็นไม่ได้การก็เสียใจ บอกว่าห่วงติ๊กจะออกไป

สุบัง อุ๊ย หมั่นไส้ ไปแล้วยังอวดดีว่านี่หนีออกมาได้ ท่านโปรดปรานมากมาย แต่ตัวไม่สบายไม่เต็มใจ ถึงจะได้หีบทองหีบหยองก็ไม่เห็นดีอะไร เขาว่าผู้ชายตอมกราวกราว ถ้าใคไปหาน้านนานโผล่ออกมาสักคราว เสียงออกชื่อลือออกฉาวไปทั้งนั้น แกอื้ออึ้งไปแต่ในนี้ คงได้ดีทันควัน

(นางบุหลัน นางปะหนัน นางบุหงา ออกจากโรงกำลังนางส้าหรีว่า)

บุหลัน ไปหาคุณป้าลำไยก่อนเถอะ เผื่อจะพบใคใคอยู่ที่นั่น

ปะหนัน จริงแหละหล่อน ไปเถอะดี บ้านนี้แหละคงตอมเกรียว เราไปฟังเขาพูดอะไรกันสักประเดี๋ยว (พากันเดินมา)

บุหลัน แม่ปะหนัน แม่ปะหนัน อย่าเพ่อขึ้นไปนะ แอบฟังดูเสียก่อน (ทั้งสามคนแอบฟัง)

ส้าหรี นี่หล่อนจะให้ฉันเปนบี่มะโรงฤา ถึงจะให้ซื้อหีบใบนี้

ยาหยา ฉันเห็นว่าดีนะหล่อน

ส้าหรี ก็ฉันไม่มีติ๊กจะห่วง ไม่มีกระโถนจะเห็น จะให้ฉันเปน

ยังไง (นางเหล่านั้นหัวเราะ)

ยาหยา ชั่งเปนไร ฉันจะไปต่อเขาให้ ความจริงใจน่ะฉันเห็นว่าหล่อนควรจะกิน จะได้ดูแม่บุหลันหล่อนดิ้นไปเปนไร เขาเปนคนเพื้อมั่งเพื้อมี่ จะอวดดี่ไปอีกยังไร ไอ้วันมันอยู่อีกวันเดียว กึ่งจะหาจนหน้าเขียวก็คงไม่ได้

ส้าหรี่ โอ๊ย หีบใบนี้เปนหีบเก๊กินขายหน้า แล้วจะเห็นกะโถนกะเถนกลัวเปนบ้า แม่บุหลันฉันไม่สู้หล่อนหรอกเรื่องของแต่งตัว ฉันกลัว ขึ้นทำวุ่นวายไปจะฉิบหายหมดตัว

มลาหรอ ฮุ้ย ดีก็แต่เอาเพ็ชรพอก ฉันไม่กลัวหรอกไอ้เรื่องแต่งตัว ในการกันหน้าหวี่หัวละเปนตายพวกเรา ถ้าฉันแต่งยังงั้นละฉันตาย ฉันอายเขา เข้าหน้าใครไม่ได้

(นางบุหลันโผล่หน้าขึ้นไป นางปะหนัน นางบุหงาตามไป)

บุหลัน แม้ แม่มลาหรอ ฉันนึกว่าหล่อนอยู่เปล่า ฉันจะมาวานกันหน้า กลัวว่าจะเร่อร่าอายเขา หล่อนไม่เปล่าแล้วก็แล้วไป ชั่งเถอะ ไปก็ไปเข้าไส้เสียก็ได้ จะใส่รัดเกล้าฤๅใส่ชฎา ก็กลัวจะยิ่งบ้าไปใหญ่

มลาหรอ แม้ นี่หล่อนมาเมื่อไหร่ มาถึงก็มาเล่นใหญ่เทียวนะหล่อน

ยาหยา แม่บุหลันมานั่งที่นี่เถอะ ดูของดีดีมั่งสิจ๊ะ

บุหลัน นิ๊กนิ๊กก็ไม่อยากดู กลัวจะสู้ใครไม่ได้ แต่เอาดิ๊ละหล่อนฉัน กลัวจะซื้อไม่ทัน ด้วยวันน่ะมีอยู่วันเดียว

(นั่งห่าง ๆ นางปะหนัน นางบุหงา ไปนั่งพับเพียบดู)

ปะหนัน แหวนตุ้มหูนี่ห้างไหน ใครเอามา สำรับนี้ราคาเท่าไร

ยาหยา ของแม่พันเขาเอามา เขาว่าราคาสิบแปดชั่ง

บุหลัน แม่ปะหนันหล่อนมั่งมีนะ ไปนั่งดูของดีดีจะซื้ออีกฤๅ

ปะหนัน ซื้ออะไร เอาที่ไหนมา ดูผ้าต่วนเถอะ เจ๊กจิ๋วฤๅนี่

ยาหยา ผ้าเขาสั่งไปนานแล้ว แต่แม่ทองคำยังไม่ตาย เขาจะขายผืนละยี่สิบแปด ฉันเห็นว่าแพง ต่อก็ไม่ให้

ปะหนัน อุ๊ย ยี่สิบแปดใครจะซื้อได้ เอาเถอะถ้าให้ยี่สิบสี่ จะเอาสักสองผืน

ยาหยา เขาว่าที่ตำหนักโน้นท่านต่อไว้ยี่สิบหก เมื่อวานซืนซื้อเสียเปนราคา เขาว่าเขาไม่ลดให้ใคร

ปะหนัน ยังงั้นละแล้วไปเถอะหล่อน

บุหลัน แม่ปะหนันนี่ก็ขันจริง ไม่ได้ยินฤๅใครว่าเมื่อตะกี๊ ยังมานั่งเซ้าซี้อยู่ได้ (หันหน้าไปว่ากับบ้าลำใย) คุณบ้าคะ ช่วยโปรดกันหน้าให้อีฉันสามคนจะได้ฤๅไม่ได้

ลำใย ได้สิแม่ แต่ฉันจะไปฟังเทศน์โรงทานเสียสักหน่อย แม่จะคอยฤๅจะไปก่อนก็ตาม บ่ายบ่ายหน่อยเถอะ ฉันจะกันให้แม่ ให้ง้ามนะ แม่มหาจำเริญ

บุหลัน ยังงั้นอีฉันลาคุณป้าไปก่อน

(ไปทั้งสามคน เข้าโรง นางที่เหลืออยู่นั้น พูดทุกคน ทุกคน) อีฉันลา คุณป้าคะ อีฉันลา อีฉันลา

ลำไย ไปเถอะแม่มหาจำเริญ (นางที่ลาเข้าโรงหมด) นางตี๋เอ๊ยนางตี๋ ไหนกระบะเครื่องบูชาของข้าอยู่ไหน มาข้าจะไปเดี๋ยวนี้

นางตี๋ มาแล้วเจ้าคะ (ป้าลำไยลุกขึ้นเดินบ่นพึมพำไป) ไปจะทันฤๅไม่ทันก็ไม่รู้ ป่านนี้ท่านจะเทศน์ไปแล้วละกะมังแต่ตั้งใจก็ได้บุญดอก สาธุ สาธุ สาธุ (เข้าโรง)

(ตอนนี้เจรจาจัดพลหัดทหาร ไม่มีบทพูด)

บทที่ ๒๖

สียะตราเถียงกับบุษบาเมื่อรับดอกไม้

ต่อบทร้อง "ไม่ควรไหว้เจียวฤๅจึงโกรธา" น่า ๕๓

สียะตรา เปนเด็กนี้ยากจริงนะ ไม่รู้ว่าความผิดจะมีขึ้นเมื่อไรเหมือนเรื่องเดี๋ยวนี้ ไม่ได้คิดเลยว่าจะผิดก็เปนได้

บุษบา ทำไมน่ะ เขาได้สั่งได้เสียเมื่อไรล่ะ เอาไหนมาพูด ดีอกดีใจล่ะ ทั้งกราบทั้งไหว้ ฉวยเอาชื่อเขาไปว่า

สียะตรา ทำไม ทำไมเพคะ ทำไมเจ้าพี่ไม่ได้สอนหม่อมฉันฤๅว่าถ้าพูดกับผู้ใหญ่ละให้ไหว้ พุดโท่นี่ไม่ใช่ของของเจ้าพี่

ประทานฤๅยังไง หม่อมฉันนึกว่าเราทั้งสองอ่อนกว่าเปน น้องจึ่งต้องไหว้ เมื่อตรงตรงดีดี ไม่มีผิดเลยแต่สักนิด ก็กริ้วได้

บุษบา ก็ไหว้ทำไมถึงไม่ไหว้แต่ตัว ถึงต้องเอาชื่อเขาเข้าไปพันไปพัว

สียะตรา เพคะ เพคะ ผิด ผิด ผิดเพราะว่าเปนเด็กเถียงไม่ขึ้น มันก็เหมือนกะไอ้เรื่องกะโถนหกน่ะแหละ ถ้าหม่อมฉันทำหกละ เจ้าพี่ก็กริ้วละ ว่าไม่มีกิริยา ถ้าเจ้าพี่ทำหกเอง ก็กลับมากริ้วหม่อมฉันอิก ว่าเอามาตั้งไว้กีดทางไปทางมา ตกเปนผิดทั้งขึ้นทั้งล่อง จะทำยังไรฉนี้เล่า

บุษบา อย่าพูดให้มากให้เกินดีไป พ่อสียะตรา ถ้าบ่นไปไม่นิ่งจะโกรธจริงจริงไม่แกล้งว่า

สียะตรา อ้อ นี่แกล้งกริ้วให้เขาฟังดอกฤๅ หม่อมฉันไม่ทราบนี่เพคะ นิ่งละ นิ่ง นิ่ง

บุษบา เกลียดปากไม่อยู่ศุข

สียะตรา หม่อมฉันนิ่งแล้วนี่เพคะ

บุษบา พูดมากน่ะ

สียะตรา นิ่งละเพคะ นิ่ง นิ่ง

บทที่ ๒๗

ประสันตาชมบุษบา ต่ออิเหนา

ต่อบทร้อง "เพริศพรายพ้นที่จะรำพรรณ" น่า ๕๓

ประสันตา พะผ่านี้ไม่เชื่อกันฤๅอย่างไรน่ะ จึ่งพากันทำหน้าเฉยเสียน่ะ

สังคามาระตา ไม่เฉยจะให้ทำยังไง

ประสันตา ทำไม เต้นให้เหมือนกับหม่อมฉันสิ

สังคามาระตา เขายังไม่เห็นนี่ จะให้เขาเต้นเหมือนกะคนที่เห็นยังไงได้

ประสันตา ขอรับ ขอรับ จริง จริง แต่หม่อมฉันคนเห็น จะขอเต้นไปจนตาย เต้นเพราะอะไร เพราะเพริศพรายพ้นที่จะรำพรรณ

อิเหนา จริงนะ เขาย่อมว่า ช้างตื่นม้าตื่นเอาไว้ได้ คนตื่นตื่นพบตื่นงามตื่น —

ประสันตา ปลื้มใจ ตื่นรัก ตื่นหลง ตื่นฮะ ตื่นอะไรต่ออะไร

สังคามาระตา ฉันก็ตื่น ตื่นไม่รู้ว่างามเหมือนอะไร

ประสันตา งามเหมือนกะคนเห็นชอบใจ

สังคามาระตา แกก็เห็น

ประสันตา หม่อมฉันก็ชอบใจ

สังคามาระตา เอ๊ะ

ประสันตา	อยากเปนข้าให้ท่านใช้
สังคามาระตา	คิดโจทย์
ประสันตา	แต่นายเก่าท่านยิ่งโปรด
สังคามาระตา	ทำไม
ประสันตา	เพราะท่านก็เห็น
สังคามาระตา	แล้วก็ยังไร
ประสันตา	ท่านอยากให้ประสันตา ไปเปนขี้ข้าให้ท่านใช้
สังคามาระตา	ใครว่า
ประสันตา	ไม่มีใคร
สังคามาระตา	เอาไหนมาพูด
ประสันตา	ไม่แต่พูด สบถก็ได้ เพราะท่านทรงเห็น
สังคามาระตา	เออก็คงเห็นงาม
ประสันตา	เห็นงามละก็คงจะ
สังคามาระตา	ชอบพระไทย
ประสันตา	ชอบพระไทยละก็คง
สังคามาระตา	อะไร
ประสันตา	อะไรต่ออะไร
สังคามาระตา	หะ
ประสันตา	เพริศพรายพ้นที่จะรำพรรณ

บทนี้ไม่ได้ใช้ ที่ใช้ดูบทที่ ๒๘ ต่อไปข้างน่า

(บทที่ ๒๘)

ประสันตาชมบุษบา ล้ออิเหนา

ต่อบทร้อง "เห็นยิ่งกว่าครั้งแต่หลังมา" น่า ๕๔

(ตอนนี้ไม่ได้ใช้เจรจา มีใหม่อยู่ข้างหลังต่อไป)

อิเหนา หะหะหะหะ คนคนนี้เห็นจะเปนชาวป่ามาจากละว้า ฤๅแต่อเมริกา เห็นคนรูปงามเข้าจึ่งตกใจ ที่จะนึกว่าไม่ใช่คนธรรมดาหมายว่านางฟ้าฤๅยังไร

ประสันตา รับสะกะหม่อม เปนชาวป่ามาแต่หมันหยา ไม่ได้มาแต่ประเทศอเมริกาหามิได้ พะผ่า นางที่งามเหมือนพระบุตรี ไม่เคยเห็นสักที ให้ฟ้าผ่า รับสะกะหม่อม ที่ทรงข้อนนี้จริง ดูงามยิ่งกว่านางฟ้า ถึงนางฟ้าที่ว่ากันว่างาม ก็งามทำไมไม่ได้ งามไม่ติดใจติดตา นี่งามจริงงามกระไรลืมไม่ได้สักอึดใจไม่แกล้งว่า

อิเหนา ดีแต่พูดพล่อยพล่อยอวดฉลาด ที่แท้ก็เซอะไม่รู้จักอะไร หะหะเห็นชาววังรูปเขางามงาม ตื่นออกโครมคราม ไม่รู้จักทางไป

ประสันตา ที่ทรงนี้ก็เปนความจริงอิก หม่อมฉันตื่น ตื่นไม่เหมือน

คนอื่น ไม่ตื่นนิ่ง หะ หะ เปนตื่นเต้น เพราะเปนชาวป่า เห็นอะไรงามงาม ก็ตื่นซุ่มซ่ามไปตามธรรมดา แอม แอม แต่ แอม แต่ชาวเมืองที่เคยเห็นน่ะ เห็นจะตื่นประหลาดกว่า เพราะไม่ใช่ตื่นเต้น เปนตื่นตูมตามตามไป ตื่นไม่รู้แล้ว ตื่นยืดยาว ยิ่งนานยิ่งตื่นมาก ฮื้อ พูดพูดถึงเรื่องผู้หญิงละ ประเดี๋ยวก็ร้องไห้

อิเหนา ร้องทำไม

ประสันตา อยากกลับไปหมันหยา

อิเหนา ทุด เกลียดน้ำหน้า

ประสันตา อ้าว จริงแหละ (พูดกับสังคามาระตา) ทอดพระเนตรเปนพยานกันสิขอรับ หม่อมฉันกราบทูลจริงฤๅไม่จริง (พูดกับอิเหนา) ฮึ ฮึ รับพระราอะทาน การที่จะเสด็จกลับเห็นจะยังช้า เพราะธรรมดาผู้ที่ไม่ตื่น ต้องเปนยังงั้น ถ้าจะด่วนกลับไป เขาก็จะว่าตื่นหนีซุ่มซ่ามไม่คิดไม่ตาม ตื่นหนีเอาง่ายง่าย (พูดกับสังคามาระตา) แฮะ เปนกะไรขอรับพวกเรา เห็นจะต้องเปนตาเถ้าขาวดาหา

สังคามาระตา ฉันก็เห็นจริงด้วยกับแกละ ดูอะไรมันผิดใจไปทุกอย่าง เมื่อคืนนี้ขอบกล รูปฉันมันกลายไปอย่างไรก็ไม่รู้ เกือบเสียท่า ข้าต้องยอมเชื่อแกละ ครั้งนี้เห็นจะต้องอยู่ที่นี่

จริงเหมือนว่า

ประสันตา เห็นด้วยฤๅ หิหิหิหิ

บทที่ ๒๘

สังคามาระตาพูดกับประสันตา

ต่อบทร้อง "เห็นยิ่งกว่าครั้งแต่หลังมา" น่า ๕๔

ประสันตา เห็นด้วยฤๅ หิหิหิหิ นี่ตื่นด้วยกับหม่อมฉันฤๅ

สังคามาระตา เอ๊ะ ไม่ยอมตื่นเหมือนยังกะแก

ประสันตา ถ้ากระนั้นก็หลับ แต่หลับฝัน

สังคามาระตา ฝันอะไร ก็ลืมตาอยู่ด้วยกัน

ประสันตา เอ้ายังงั้นเอาเปนคนละเมอ

สังคามาระตา รู้ตัวละเมออะไร

ประสันตา เอ๊ะ เอ้า เผลอพระสติ

สังคามาระตา เผลออะไร ตั้งใจคิด แลทำด้วยความตั้งใจ

ประสันตา ยังงั้นตรัสผิด คิดผิด ทรงผิด พลาด พลาดไป พลั้งไป

สังคามาระตา ทำดี ทำจริง ทำการที่เชื่อว่าดีโดยสุจริต จะยอมเปน ผิดไม่ได้

ประสันตา เอ๊ะยาก เอาเถอะ เอาเถอะ เอาเปนตื่น นอนตื่นอยู่ มิใช่ตื่นอะไรต่ออะไร แต่ตัวของหม่อมฉันเอาเปนตื่น เอาเปนหลับ เอาเปนฝัน เอาเปนเผลอ เอาเปนละเมอ

เอาเปนอะไรต่ออะไรรวมกันเข้าทุกอย่าง ยอมทุกอย่าง เอาเปนได้

สังคามาระตา ยอมฤๅ ยอมผิด ยอมรับ ยอมแพ้ต้องปรับ อย่าพูดวุ่นวาย

ประสันตา ยอมแพ้ยอมได้ แต่ยอมให้ปรับไม่ได้ เปนแต่ทนายตัวความยังมี่ จะนำชี้ส่งถวาย

บทที่ ๒๙

สี่ยะตราเถียงกับบุษบา เรื่องดอกไม้
ต่อบทร้อง "ส่วนบุหงานั้นสิชอบใจ" น่า ๕๕

สี่ยะตรา ที่นี้หม่อมฉันเห็นจะกลับมีความชอบเปนแน่ หะ หะ หะ หะ ขอประทานหม่อมฉันดมสักดอกเถอะเพคะ วางไว้นานแล้ว ป่านนี้เห็นจะสิ้นกลิ่นมือคนเก็บที่ติดอยู่ละ

บุษบา รำคาญกับเด็กคนนี้นัก ดูราวกับพระพี่เลี้ยงผู้ใหญ่ คอยคุมอยู่ทุกฝีก้าว แต่ชั้นดอกไม้มันทิ้งรกอยู่ จะวางเสียให้ดีก็ข้อนว่า

สี่ยะตรา พุดโท่ ถูกกริ้วอีกเอ้า น้องขอประทานดอกไม้ดอกขอรับ

บุษบา กลุ้มใจนัก อย่ามาหาความหน่อยเลย

สี่ยะตรา (หยิบดอกไม้มาดม) แม้ แม้ มันช่างหอมแท้แท้ ตั้งแต่เกิดมาไม่เคยพบยังงี้เลย ได้กลิ่นทีกลับ ดอกไม้มัน

ก็ยังงั้นแหละ แต่กลิ่นที่ก้านมันน่ะ ไม่รู้ว่ากลิ่นอะไรมาติดอยู่ ส่องกลิ่นมันช่างหอมชื่นจิตรชื่นใจ มิน่าเจ้าพี่ทรงหวงนักล่ะ เพราะยังงี้น้องขอถึงไม่ประทานให้

บทที่ ๓๐

บุษบา เล่นธาร

ต่อบทร้อง "สำราญใจเปนศุขทุกกำนัล" น่า ๖๐

บุหลัน แน่ะ แน่ะ แม่ยาหยา แม่ยาหยา หล่อนมาเล่นดำน้ำแข่งกันกะฉันฤๅหล่อน

ยาหยา ฉันไม่สู้หล่อนละจ้ะแม่คูณ ฉันไม่ใช่ประดาน้ำนี่ จะได้ดำอด

บุหลัน แม้ แม้ ฉันเปนประดาน้ำฤๅหล่อน

ยาหยา อ๊าว ฉันจะไปรู้ฤๅหล่อน ฉันไม่สู้หล่อนหรอก หล่อนดำไม่อดหล่อนก็ไม่มาท้าฉัน หล่อนเห็นไม่ชนะหล่อนก็ไม่ชวนพนัน

บุหลัน ยังงั้นเล่นกะแม่ปะหนัน ฉันจะเปนคนกลาง ไม่เข้าใครออกใคร ถ้าใครแพ้ละกินใบบัวกันใบ

ยาหยา มามา เอาสิเจ้า เอาฤๅยังล่ะ

ปะหนัน อุ๊ย นี่เห็นฉันเปนเด็กฤๅถึงท้า เอากะหล่อนละ มาซิเอ้า เอาละ ตุ๋ง

(นางยาหยาดำ นางปะหนันไม่ดำ หัวเราะกันอึง)

ยาหยา (โผล่) เอ้า แพ้ แพ้สิน่า กินใบบัวเสีย ไหนใบบัว อยู่ไหน ใบบัวอยู่ไหน ไม่กินไม่ยอมนะ จริงจริงเอ้า ไม่ยอม

บุหลัน อ๊าย แม่ปะหนันเขาไม่ได้ดำนี่ คนกลางยังไม่ทันจะตุ๋ง หล่อนก็ด่วนดำลงไป ตั้งกันใหม่ ตั้งกันใหม่

ยาหยา อื๊อ เล่นโกงนี่ ฉันไม่เอา ฉันไม่เอา กินเสียก่อน ฉันถึงจะดำ

ปะหนัน ก็ฉันยังไม่ได้เล่นนี่ เอากันใหม่เถอะ ทีนี้ไม่โกงจริงจริง

บุหลัน เอ้า ระวังนะ ระวัง

ยาหยา เออ ใครโกงเถอะ หึ อย่าเพ่อตุ๋งซี่ แน่หล่อนเล่นเข้า กันนี่ หึ หึ ฉันไม่เล่นละ

บุหลัน อื๊อ อย่าบิดไปเลยหล่อน ระวัง ระวัง เอาละนะ ตุ๋ง (นางยาหยาดำ นางปะหนันไม่ดำ ไปแอบหลังนาง บุหงาเสียสักครู่หนึ่ง นางยาหยาโผล่)

บุหลัน จุ๊จุ๊ แฮะ แฮะ (ชี้มือบุ้ยปากที่น้ำ ใช้ใบ้ว่านางปะหนัน ยังไม่โผล่ ให้นางยาหยาดำเสียใหม่ นางยาหยาก็ดำอีก คนเหล่านั้นก็พากันหัวร่อ อีกประเดี๋ยวหนึ่งนางปะหนัน จึงดำ นางยาหยาโผล่)

บุหลัน จุ๊จุ๊ แพ้นะ (พยักหน้าให้ดำอีก)

ยาหยา อ๊ะ ยังไม่ขึ้นอีกฤๅ ไม่เชื่อละ เล่นโกงนี่

บุหลัน จุ๊จุ๊ ดำดำ พะผ่าฉันซี่ ยังไม่โผล่จริงจริง เร็วเร็ว

(นางยาหยาดำอีก นางปะหนันโผล่ขึ้นมา หัวเราะกัน นางยาหยาชิงโผล่ขึ้นมาทันควัน จับนางปะหนันได้)

ยาหยา แน่ แน่ ยังงี้เทียวนี่ เล่นโกงยังงี้ทีเดียว มากินใบบัวเสียดีดี ไม่ให้โกงอีกละ

ปะหนัน ฉันแพ้ฤๅ หล่อนถึงจะมาให้ฉันกิน

ยาหยา แพ้สิ ทำไมจะไม่แพ้ หล่อนโผล่ก่อนฉันไม่ใช่ฤๅ ดูสิแม่บุหลัน แม่ปะหนันเล่นไม่กิน ยังไงหล่อนตระลาการถึงไม่ตราสิน

ปะหนัน ฉันโผล่ขี้หน จ๊ะ จ๊ะ แม่คนดี

ยาหยา (ทำหน้าเก้อ) ฉันไม่รู้ กินเสียหล่อน แพ้ฉันเห็นอยู่เดี๋ยวนี้

ปะหนัน ยังไงคุณพี่คะ แม่ยาหยาโผล่ขี้ที่ ใคเปนคนโกง ตราสินเถอะคะคุณพี่

ยาหยา อื้อ ก็หล่อนโผล่ขี้ทีล่ะ บอกฉันก่อนให้เหมือนกัน

ปะหนัน ดำทีเดียว โผล่ทีเดียวเท่านั้น

บุหลัน อย่าเถียงเขา แม่ยาหยา หล่อนโผล่ถึงสามหน แพ้เขาถึงสามที มามา กินใบบัวให้เขาดีดี

ยาหยา อื๊อ ฉันไม่เอา ก็หล่อนบอกให้ฉันดำ เอาเถอะหล่อนกะฉันมากินกันคนละคำ

ปะหนัน แพ้สามหนต้องกินให้ฉันสามใบ มากินเสียดีดี ดูสิจะหนีไปข้างไหน

(นางบุหลัน นางปะหนัน นางบุหงา นางส้าหรี พร้อมกัน) สามใบ สามใบ

ยาหยา ไม่เอา โกงโกง (ว่ายน้ำหนี)

บุหลัน เอา แม่ปะหนัน แม่บุหงา ช่วยกันไล่จับตัว แม่ส้าหรี แม่มลาหรอ ไปเก็บใบบัว เอา จับ จับ จับตัวให้ได้ เร็ว เร็ว เอามาให้กินให้หมดทั้งสามใบ

(กำลังไล่จับอยู่ นางมลาหรอขึ้นริมหาด ขุดหลุมเอาใบไม้กรุเอาทรายเกลี่ยหน้า แล้วทำลงน้ำมาที่เขาไล่กัน ขยิบตาใช้ใบ้กับพวกเหล่านั้น แล้วทำเปนว่า)

มลาหรอ เลิกที เล่นอะไรไม่ดี พากันคุมเหงคนคนเดียวก็ได้ แม่ยาหยา แม่ยาหยา รู้ว่าเขาโกงละก็อยากเล่นนี่ มานี่เถอะหล่อน ขึ้นเสียเถอะ ไปหาดอกไม้ไปถวายด้วยกันดีกว่า มาซิ

ยาหยา (โกรธเต็มที่ เอามือชี้หน้าพวกเหล่านั้น) เออ เออ ดีละเล่นโกง คงจะได้เห็นกัน ถ้าแก้แค้นหล่อนไม่ได้จะไม่ใช่ฉัน

นางบุหลัน
นางปะหนัน
นางบุหงา (พร้อมกัน) เอ เอ คนขี้แพ้ขี้หนี เอ เอ หน้าไม่อาย

โห่ ฮิ้ว ฮิ้ว ฮิ้ว ฮิ้ว

ยาหยา ผ่าสิหล่อน อย่ามาว่าฉันนะ ฉันไม่ใช่ขี้ข้าของหล่อนหรอก เออ เออ ล่อไปเถอะ คงจะได้เห็นดี พะผ่าสิเอ้า ไม่พ้นวันนี้เดี๋ยวนี้ (นางมลาหรอล่อไปทางหลุม นางยาหยา เดินพลางเหลาะพลาง) เอ้า ดีกขึ้นมานี่สิ เปนไรก็เปนไป ดีแต่พวกมากนี่ (ก้มลงเก็บก้อนกรวดสองมือ) มาซิ มา มะมะ ใครดีก็มา อ้าวเปล่า ดีแต่หัวเราะฮาฮา แฮะ อย่าหลบหน้านะ อย่าแอบน้ำเปนที่พึ่ง ลองขึ้นมาบนบกแน่ะ ไม่ได้ดูดีถึงค่อยฮาให้อึ่ง (พลัดตกหลุม)

(นางบุหลัน นางปะหนัน นางบุหงา นางสำหรี นางมลาหรอ ฮา เฮ่ เฮ่)

มลาหรอ อย่านะอย่าแอบน้ำเปนที่พึ่ง ลองขึ้นมาบนบกแน่ะ ไม่ได้ดูดีถึงค่อยอึ่ง ฮา หุย ฮา (โดดหนีลงน้ำ)

ยาหยา (โกรธเต็มที่) เอา วันนี้วันตาย เอา เอากะมันอีโกงทั้งพวก (เก็บกรวดขว้าง) เอาสิวะ เอายังไงก็เอา โกงได้โกงไป (เก็บกรวดขว้าง)

นางบุหลัน
นางปะหนัน
นางบุหงา } เฮ่ เฮ่ ผัด ผัด ผัดพ่อผัด ผัด ผัด อ้ายสิงห์ทองออดะวาด เฮ่ เฮ่ เฮ่ เฮ่

ท้าวเปลี่ยน แฮะ แม่เหล่านี้ อย่าให้มันหนักนักนะ แม่ยาหยาเล่นอย่าให้เปนโมโหโทโส นึกมั่ง ใครอยู่นี่

ยาหยา (ร้องไห้) ฮือ ฮือ ฮือ ฮือ ฮือ ตายเสียเถอะวะวันนี้ ลูกไม่มีพ่อมีแม่ คุมเหงได้คุมเหงเอา (ตีอก) ตาย ตาย ทำไมมันถึงไม่ตายเสียรู้แล้วไป ฮือฮือฮือฮือฮือฮือ ท่านเข้ากันหมดทั้งโลก เหลือแต่กูคนเดียว โฮโฮโฮโฮ โฮโฮโฮ (นางกำนัลทั้งหมด ฮา)

ท้าวเปลี่ยน เอ นั่นว่าใครน่ะ เอาใหญ่นี่ ห้ามไม่หยุดฤๅ

ท้าวอิ่ม เอ้า อิ่งไป นี่ที่ของมึงสร้างไว้ฤๅ ปะเดี๋ยวนี้แหละ ว่ายังไม่พึ่งอิก เฮ้ย เฮ้ย เฮ้ย

นางบุหลัน
นางบุหงา
นางส้าหรี
นางมลาหรอ (พูดพร้อมกัน) เลิกที เลิกที ไฟจะไหม้ขึ้นโว้ย อัคคี อัคคี

บทที่ ๓๑

มะดีหวีอ่านสาร

ต่อบทร้อง "จึงจะค่อยคลายร้อนอาวรณ์ใจ" น่า ๖๓

มะดีหวี เออนักนักก็น่าสงไสย นี่จะเปนใครหนอ ซึ่งทำยังงี้ได้ เจ้าเห็นยังไรนางบาหยัน

บาหยัน หม่อมฉันก็คิดฉงน แต่เห็นว่าคนอื่นอื่นเขาคงไม่อาจ

แต่ก็ยากที่จะคาดคะเน หม่อมฉันเห็นว่าไม่ใช่คนเสเพล นะเกล้านะกระหม่อม

มะดีหวี่ สำนวนที่ว่าน่ะก็สำนวนจรกาน่ะแหละ แต่มันจะมาสองชั้นสามชั้นยังไรไม่รู้ ว่ากระไรคุณท้าวเปลี่ยน คุณคิดดูเห็นยังไร

ท้าวเปลี่ยน หม่อมฉันเห็นว่าจรกาจะไม่กล้าเล่นถึงข้างน้ำข้างใน

บาหยัน อีฉันน่ะเห็นว่าจรกาน่ะพระกิริยากะไรกะไรอยู่ ถ้าจะเล่นจริงจริงน่ะ จะนึกได้ฤๅว่าใครเปนยังไง

มะดีหวี่ ก็จริงนะ ข้าเห็นจรกาแหละเข้าเค้า เขาว่าเปนคนช่างเล่นทำแพบั้นตุ๊กกะตาใส่ ที่ไหนใครจะทำเปน จรกาแน่จรกาไม่ใช่ใคร

ท้าวเปลี่ยน ถ้ายังงั้นก็เห็นจะกล้าเกินไป จรกาออกแช่มแช่มช้าช้า จะกล้ายังงี้ที่ไหน ถ้าระเด่นมนตรี แกล้งทำที่ให้เหมือนจรกาน่ะ จะไม่ได้หรือเพคะ

มะดีหวี่ คุณท้าวว่าก็ชอบกล พ่อระเด่นมนตรีจะไว้ใจอ่อนก็ไม่ได้ เวลานี้ก็กำลังใจอ่อนไม่สบาย

ท้าวเปลี่ยน นะกะนะกะหม่อม หม่อมฉันเห็นว่า จรกาคงจะเกรงพระราชอาญาไม่กล้าเล่น

ท้าวอิ่ม ฮ้าย มันไม่ใช่ใครหรอกน้า อีพวกผู้หญิงน่ะแหละ ผู้ชายไม่มีใคเขาทำดอก

บาหยัน อะไรคุณ ผู้หญิงเขาจะทำทำไม

ท้าวอิ่ม โฮ้ย มันเกี้ยวเพื่อนมันน้า ไปหลงงมกันว่าผู้ชายเปล่า เปล่านี่ อีพวกผู้หญิงน่ะแหละ ไม่เชื่อก็ชำระมันดูเถอะ (หันไปว่ากับคุณท้าวเปลี่ยน) ยังไงล่ะคุณ

ท้าวเปลี่ยน ฉันไม่ทราบ

บาหยัน เห็นจะไม่ใช่ผู้หญิงหรอกเจ้าคะ ผู้หญิงใดเขาจะกล้าเล่นยังนี้ ไม่เห็นมันเข้าเรื่อง ใคเขาจะมาเล่นกันที่นี่

ท้าวอิ่ม ฮ้าย ผู้หญิงนะ บอกไม่เชื่อเลยหรือนี่ ทำไม ที่นี่มันเกี้ยวกันไม่ได้ฤๅ ฉันรู้นะ รู้ รู้ดอก นางพวกนี้แหละไม่มีใครหรอก

มลาหรอ พุทโธ้ ท่านตะก็ อะไรอะไรก็ลงอีพวกนี้ร่ำไปน่ะแหละ

ท้าวอิ่ม เอ นางนี่ปากจัดนัก ว่าข้าใส่ความเอาหรือนี่ หา หา

มลาหรอ อีฉันก็ไม่ได้ว่าท่านใส่ความหรอกเจ้าค่ะ แต่ว่าท่านชี้มาทางนี้ ดีฉันก็กลัวไป

ท้าวอิ่ม ฮะ ลื่ปากเอาจริง น่ากลัวนัก ทำไมน่ะ ข้าชี้ตัวน่ะไม่ได้ที่เดียวฤๅ ไว้ตัวจริง

ยาหยา แม่มลาหรอ แม่มลาหรอ นิ่งเสียเถิดน้า เราไม่ได้ทำอะไรละก็แล้วไปน่ะแหละ รู้แล้วว่าไฟละก็อยากเข้าไปใกล้

ท้าวอิ่ม เอ นางนี่ว่ากะไรน่ะหึ่ โอนี่ว่าข้าเปนไฟฤๅ เอไว้ตัว

นัก เฮ้ยมันไม่มีใครดอก นางพวกนี้น่ะแหละ หนึ่ง หนึ่ง หนึ่ง ได้ออกมารับเอายังงี้ จับเถอะ จับชำระเถอะ ไม่มีใครดอก นางสองคนนี่แหละ

ท้าวเปลี่ยน คุณคุณ อย่าวุ่นไปเลยน่ะ แม่พวกนี้หล่อนไม่กล้าทำดอกนะ

ท้าวอิ่ม หาย หาย ฉันรู้น่ะ รู้ นางพวกนี้แหละ หนึ่ง หนึ่ง หนึ่ง ได้มาออกรับกันยังงี้ จะไปโทษผู้ชายน่ะ ผู้ชายที่ไหนมีน่ะ

มลาหรอ เจ้าค่ะ พวกอีฉัน พวกอีฉันทำเหมือนท่านว่าแล้วเจ้าค่ะ

ท้าวอิ่ม เอ นางนี่ปากจัดนักนี่นา ข้าไม่เคยพบ แม่เฮ้ย พากันมากรอเพื่อน ครั้นเขาว่ายังมาขึ้นเสียง เถียงออกหนวกหูหนวกเหือง นี่ว่าข้าโกหกนี่ ข้ารู้ดอก เอาเถอะเปนไรเปนไป จองหองเปล่าเปล่านี่

(ก้าวขาไปกลางแถวนางกำนัล เงือมือขึ้นจะทุบ แล้วยืนท้าวสเอ็ว)

ปะหนัน อีฉันไม่อยากจะพูดดอกเจ้าค่ะ แต่ท่านว่าขึ้นพวกอีฉัน อีฉันก็ต้องร้อนใจ อีฉันก็ต้องเรียนให้—

ท้าวอิ่ม ฮ้าย ร้อนอกร้อนใจอะไรก็ตามที พวกมึงน่ะแหละเกี้ยวกัน หนึ่ง หนึ่ง หนึ่ง ได้ส่งเสียงออกเกนเกนดังนี้

ปะหนัน มิได้เจ้าค่ะ ให้อีฉันเรียนท่านให้ตลอดก่อน ที่ท่านว่า

พวกอื่นฉัน—

ท้าวอิ่ม เฮ้ย เฮ้ย ข้าไม่ฟ้าง ปากคอเอาจริงนางพวกนี้ ไม่เคยพบเคยเห็น มืออย่างฤๅ เล่นกันจนไม่รู้จักที่เล่นแล้วนี่ หนึ่ง หนึ่ง หนึ่ง ได้มาเล่นยังงี้ ฉะก็จะถูกเฆี่ยนไม่รู้ตัว ข้ากลัวแม่เอี๋ยข้ากลัว ข้าทำยังเจ้าไม่ได้ดอกเจ้าคะ

มะดี่หวี่ คุณท้าวนี่ก็อะไร มีแต่โทโสโมโหน่ะแหละ เมื่อสงไสยผู้หญิงฤๅผู้ชายยังไร ก็ค่อยชำระสะสางดู คุณอย่าอึกกระทึกไปนักเลย

ท้าวอิ่ม (เดินพูดพลางมานั่งลง) หาย ก็นี่อึกกระทึกอะไรน่ะหึ (หันหน้าไปว่ากับท้าวเปลี่ยน) อึกกระทึกฤๅนี่ (ว่ากับมะดี่หวี่) หม่อมฉันรู้น่ะ อี่พวกนี้แลเพคะ มาเล่นที่นี่รู้ รู้ ดอก

มะดี่หวี่ อุ๊ย รำคาญกะคุณท้าวนี่นัก ยังไม่ทันไรก็โมโหออกโรมโรมไปเปล่าเปล่านี่

ท้าวอิ่ม อ้าว ก็เมื่อเห็นยังงี้ก็พูดไปน่ะแหละ กลับกริ้วเอาว่าพูดทีนี้จะได้ไม่พูดละ เอาเถอะ คราวนี้ไม่พูดละ พูดไม่ได้ละ ไม่พูด ไม่พูดละ เมื่อพูดผิดก็เอาออกเสียจากราชการเถอะ ไม่อยากทำหรอก

บาหยัน ฮุ้ย ท่านจะพูดฤๅไม่พูดอะไรก็นิ่งเสียมั่งเถอะเจ้าค่ะ

ท้าวอิ่ม   โอ อย่าสอดนะ อย่าสอด ข้าทำราชการมาก่อนเจ้า ข้ารู้นะ รู้ดอก เมื่อไม่ให้พูดจะได้ไม่พูด แต่ว่าผิดก็อย่ามาลงเอาอิ่แก่นี่นะ ประเดี๋ยวนี้อะไรอะไรก็ท้าวอิ่ม ท้าวอิ่ม นี่แหละ เอาเถอะ ไม่พูดละ ท้าวนางอื่นอื่นท่านมีดอก (ลุกขึ้นเดินไปนั่งห่าง ๆ กอดมือ แหงนหน้าเคี้ยวหมากบ่น) ยังงี้ละทำราชการไม่ได้ เห็นจะต้องออก เจ็บใจนัก

มะดีหวี   เออ นี่ก็น่าสงใสยนะ จะเปนใครแน่ ทำไมถึงจะได้รู้ความ

บาหยัน   หม่อมฉันก็เห็นงามข้างจรกา

มะดีหวี   อย่าเพ่อว่าก่อน ข้าจะสืบดูให้แน่

บทที่ ๓๒

จรกาออกพลับพลา

เจรจากลางบทตรง "เห็นเสนาเฝ้าอยู่แน่นหนา" น่า ๖๒

จรกา   กล้องไหน กล้อง

(เสนาเอากล้องมาถวายแล้วยัดยา จรกาจุดไฟดูดแผลบ แผลบ แผลบ แล้วจรกาพูดต่อไป) อ้ายกล้องไม้ซ่อมคันนั้น เอามาฤๅไม่ได้เอามา

เสนา   (ทูล) เอามา

จรกา (หัวร่อ อิ๋ อิ๋ อิ๋ ดูดกล้อง แผลบ แผลบ แผลบ) ของข้างาม เอามานี่ที่หรู

เสนา (ส่งกล้องถวาย)

จรกา งาม งาม อิ๋ (ดูดกล้องแผลบแผลบ) เฮ้ยให้พราน เขาไปหานกนะ จะไปถวาย อิ๋

เสนา ขอรับ

จรกา (ดูดกล้อง แผลบ แผลบ แผลบ แผลบ) เต่า ด้วยนะ เต่า อิ๋ หาเครื่องแกงให้พร้อม อิ๋ (ดูดกล้อง แผลบแผลบแผลบแผลบแผลบ) ไอ้ห่านกับกระจงน่ะ ใครเอามาฤๅไม่ได้เอามาฮะ

เสนา เอามา

จรกา อิ๋ (ดูดกล้องแผลบแผลบแผลบแผลบแผลบ) ข้าจะ ไปให้สั่งคามาระตา ดี๋ ดี๋ อิ๋ รักกันมาก รักกันมานาน รักกันมานาน อิ๋ รักกันจริงจริง อิ๋ (ดูดกล้องแผลบ แผลบแผลบแผลบแผลบ) ให้เจ๊กเขาทำโพงเล็กเล็ก ข้าจะไปให้สี่ยะตรา บอกไว้ว่าจะให้ อิ๋ ข้ารักมาก ฉลาด ฉลาด ดี๋ ดี๋ เห็นจะเหมือนพี่น่าเอนดู รัก ข้ามาก ข้าก็รักมาก รักกันมานาน อิ๋ (ดูดกล้อง แผลบแผลบแผลบแผลบ) แน่ะ แล้วจะเสด็จต่อไปอีก ระวังให้ดีนะ อ้ายคนจูงม้าจูงพา เขาจะยิงปืนยิงผา

ให้ยึดไว้ให้แน่น ตกลงมาคราวก่อนขายหน้าเต็มที่ ขัดตะโพกไป อื๋ ไปเถอะ มาไปเตรียมกระบวร อื๋ (เข้าโรง)

บทที่ ๓๓

สมันกลับมา ทูลมะดีหวี

ต่อบทร้อง "ทูลแจ้งกิจจาทันใด" น่า ๖๒

มะดีหวี เอ็งเห็นเองไปเองฤๅถามใคร บอกไปตามจริงอย่าโกหก

สมัน พิจ้ะข้าขอรับ กระหม่อมฉันกราบทูลตามจริง ที่แรกหม่อมฉันเห็นเอง ที่พักอิเหนานั้นเงียบ หม่อมฉันก็นึกว่าคงปะธม เอ ที่หลังมีความคิดมาว่า ไม่ได้ปะธมเหมือนกะนึก จะเอาอะไรเปนพยาน การเพ็ดการทูลจะทำเล่นง่ายง่ายได้ฤๅ ที่นั้นก็ตรองการว่าจะทำอย่างไรดี จึ่งจะได้มีทางพยานให้ปรากฏ ว่าอิเหนาจะปะธมฤๅเสด็จไปข้างไหน ครั้นจะกรากเข้าไปฤๅก็—

มะดีหวี เฮ้ยเอาแต่ใจความเถอะวะ กูถามว่ามึงเห็นเองฤๅใครบอก ว่าอิเหนานอนเงียบ แลจรกาเล่นหัวกันอึงอยู่

สมัน พิจ้ะค่ะ พิจ้ะค่ะใจความ กะนั้นที่ข้อรับสั่งว่าเห็นเองฤๅข้อนี้ เดิมหม่อมฉันเดินไป หมายจะไปตามรับสั่งใช้ไปที่ค่ายอิเหนา หมายว่าจะรีบไปให้ถึงเร็ว มันยิ่งเห็น

ช้า ยิ่งสาวตื่นไปมันยิ่งล้า

มะดีหวี ฮะ กูถามว่ามึงเห็นแก่ตาฤๅ

สมัน พิจ้ะค่ะ ยังไปไม่ถึง ปะเดี๋ยวก็จะถึง ที่ทูลนี้ยังเปน กลางทาง จับความ กะหม่อมฉันก็เดินไปสักครู่หนึ่ง ใหญ่ใหญ่ วิ่งเต็มเหนื่อยทีเดียวเกือบจะขาดใจ ต้อง นั่งลงหอบหายใจอยู่กลางทาง

มะดีหวี กูถามว่าทำไมมึงถึงรู้ว่าเขานอนต่างหาก รำคาญใจ นัก อ้ายคนพูดมาก

สมัน พิจ้ะค่ะ ทูลอยู่เดี๋ยวนี้ ว่าหม่อมฉันทำยังไงถึงได้รู้ว่า ปะธมหลับ หม่อมฉันนั่งอยุดหายเหนื่อยอยู่ครู่หนึ่ง ก็ ลุกขึ้นจะไปอีก พอลุกขึ้นก็หน้ามืด

มะดีหวี เฮ้ยพูดแต่คำเดียวว่าเห็นเองฤๅถามใค จึ่งรู้ว่าเขา นอนหลับ

สมัน ถ้ายังงั้นก็ต้องปด ทูลจริงไม่ได้ เพราะหม่อมฉันไม่ได้ เห็นเอง แลไม่ได้ถามใค จะกราบทูลยังไง ถึงจะทูล ก็ไม่มีประโยชน์อะไร เปนแต่รับสั่งให้ว่าก็ว่าไป ยังงี้ กับจะไม่ว่าจะผิดอะไร เพราะทรงทราบอยู่แล้ว

มะดีหวี อ้ายนี่เห็นจะบ้า ไม่ได้การแน่ละ

สมัน หามิได้ ด้วยกระหม่อมฉันไม่ได้เห็นเอง ไม่ได้ ถามใคร จะกราบทูลว่ายังงั้นอย่างไรได้ หม่อมฉัน—

มะดีหวี่ ก็ทำไมมิ่งถึงว่าเขานอนเงียบล่ะ

สมัน นั่นนั่น ที่หม่อมฉันจะเล่าถวายรับสั่งห้ามเสีย หม่อมฉันไปพอถึงค่าย—

มะดีหวี่ ตัดเสียทีเถอะวะไอ้ไปน่ะ

สมัน พิจ้ะค่ะ ถึง ถึงก็เห็นเงียบ หม่อนฉันตรงเข้าไป

มะดีหวี่ เอาอีกละอ้ายนี่

สมัน พิจ้ะค่ะไม่ใช่ หม่อมฉันตรงเข้าไป เขาก็ห้ามว่าประธมอยู่ เข้าไปไม่ได้ หม่อมฉันจึงทราบ

มะดีหวี่ เท่านั้นเถอะ เองดีเกินที่ข้าจะต้องซักไซ้ต่อไป เปลืองเวลา แฮ่บาหยันเห็นยังไงใจเจ้า จรกาทำยังงี้ก็ทำได้ อนิจา อนิจา

บาหยัน เพคะนะกะนะกะหม่อม หม่อมฉันนึกลัวก็เหลือกลัว แต่ความกลัวไม่อาจจะล้างความคิด ที่จะมีผิดถึงตัว

มะดีหวี่ ความคิดอะไรที่กล้าคิด จนรู้ว่าผิดแล้วยังไม่กลัว

บาหยัน เพคะนะกะนะกะหม่อม คิดจะผิดก็เพราะคิดถึงผิด ผิดที่ไม่รู้จะทำยังไง คำบุราณว่าไว้ได้ฟังมา ก็ฟังไปปะเดี๋ยว จำใจพูดเล่นปะเดี๋ยวหนึ่ง หม่อมฉันพึ่งเห็นจริงเข้าไปในหัวใจคราวนี้ คำที่เขาว่าปลูกเรือนผิดคิดจนเรือนทลาย มีพันนี้ผิดคิดจนตัวตาย

ปะเสหรัน แม่บาหยันอย่าเพ่อเพ้อเจ้อไปให้มากนักเลยหล่อน ไอ้

หนังสือทั้งยังงี้ ใครจะกล้าว่าให้แน่ได้ว่าเปนใคร มันเปนของที่เขาทำเพื่อจะให้คนเห็นสงไสยกันเท่านั้น ไม่ได้ประสงค์อะไร จะมาเอาเปนอารมณ์ ว่าคนนี้แหละคนนั้นละ มันก็อ้ายเรื่องสงไสย สมความคิดคนที่ทิ้งทั้งนั้นแหละ มันไม่เปนเรื่องดอกหล่อน จำไม่ได้ฤๅคำพระอาจารย์ไบรอนท่านว่า " ว่าความกินแหนงสงไสยน่ะมันเหมือนกับเกราะที่หนักนัก ผู้ใส่ต้องทนความหนักลำบากมากกว่าได้ความป้องกัน" จริงนะหล่อนใครจะทิ้งก็ชั่ง เราไม่ถือไม่เอาใจใส่ละก็เปล่าไปทั้งนั้น

มะดีหวี่ จนออกแดงยังงี้ละแม่นักปราชญ์ยังไม่สงไสย ยังก็แต่มาแลบลิ้นกินเข้าไป

ส้าเหง็ด แม่ปะเสหรันหล่อนเปนคนสาสนาพระศรีอาริย์ หล่อนสำเร็จคอยท่าพระจะมาตรัส หล่อนจึ่งเปนสัตวไม่มีรำคาญ

ปะลาหงัน จริงนะ ฉันเคยช่วยนึกเอาใจช่วย ว่าขอให้เปนขนุนถึงนอกจะไม่ใสก็ในมีราคา เอาสิคราวนี้มาแตกออกให้เหม็นเหี่ยน ราวกะทุเรียนปลาร้า

มลาหรอ ยังไงล่ะเจ้าคะคุณท้าว ผู้หญิงฤๅมิใช่

ท้าวอิ่ม (นิ่ง)

ยาหยา แม่มลาหรอนี่ไปต่อว่าท่านทำไม

ปะหนัน ฉันก็อยากรู้เหมือนกันแจะหล่อน ว่านี่ผู้หญิงฤๅมิใช่

ท้าวอิ่ม โอ นางเหล่านี้มาล้อใคฮะ

มลาหรอ อีฉันไม่ได้ล้อท่าน อีฉันถามท่านจริงจริง

ท้าวอิ่ม เออพวกเจ้าละ นางตัวดี ไปไหนก็เที่ยวแต่กรอ กรอกันไป อยู่คนเดียวก็ไม่ได้ละ มันไม่สบาย มันไม่หาย พอออกจากไอ้นั่นเล่นไพ่ละ นั่งทิ้งดังแฉะแฉะ การงานอะไรก็ไม่ได้ อาไรนี่ มีอย่างฤๅ มาตามเสด็จเร็ดทุ่ง (แลไปเห็นนางกำนัลสองคนสามคนพูดกระซิบกัน) นั่นกระซิบอะไรกันล่ะ พาวพาว จะมานั่งนินทาข้าทำไม้ ข้าผิดร้ายอะไรก็ไปฟ้องร้องเอาเถิดซิ อ้าวยังจะ—

ท้าวเปลี่ยน คุณ อย่าให้มันเลอะเทอะกันไปเลย

ท้าวอิ่ม ฮ้าย อีฉันเลอะเทอะอะไรนี่หนา ก็เมื่อมันว่าฉันอยู่เดี๋ยวนี้นี่ ตาคุณบอดฤๅ คุณถึงไม่เห็น

ท้าวเปลี่ยน มิได้ดอกคุณ ฉันห้ามว่าอย่าอึงไป ท่านรับสั่งรับเสียอยู่

ท้าวอิ่ม คุณเข้ากับอีเหล่านี้ก็แล้วไปน่ะซิ (ลุกขึ้นเดินบ่นไป แล้วไปนั่งลงเสียให้ห่าง) อาไร มีอย่างฤๅ มาตามเสด็จเร็ดทุ่ง มีแต่ลอยหน้า สบ๊ายสบาย นั่งไหนกระซิบกันพาวพาว เมื่อแต่ก่อนนี้น่ะเปนไรล่ะ นี่เมื่อไหร่จะกลับกันหือ มีแต่ทูลเลอะเทอะกันอยู่ยังงี้ จนจะค่ำจะมืดแล้ว (ตะโกนเรียกท้าวเปลี่ยน) คุณ คุณ นี่ไปสั่งไปเสีย

เขาแล้วฤๅ เย็นแล้วนะ เย็นแล้ว

ท้าวเปลี่ยน จ๊ๅ ฉันสั่งเขาแล้ว

บาหยัน นั่นคุณท้าวอิ่งอะไรอิกล่ะ

มลาหรอ อี่ฉันต่อว่า ท่านพาลโกรธอี่ฉันเจ้าค่ะ

บาหยัน ฮุ้ย ชั่งท่านเถอะ เจ้าละก็อยากไปยั่ว ว่าแต่ฉันและหล่อน แม่ปะลาหงัน ครั้งนี้สิ้นคิดจริงจริง จะหนีพ้นความคับแค้นได้ก็แต่ผูกคอตาย

ปะเสหรัน แม่บาหยันเอ๋ย อะไรล่ะ ฉันรำคาญนัก ทำไมน่ะ จะมาคับแค้นจนถึงตาย ทำอวดฉลาดคาดตัวดีกว่าเจ้า แก้วในดวงพระเนตรของท่าน ท่านไม่ทรงคิดจนสุดพระปัญญาท่านก็หาจัดหาทำไม่ดอกหล่อนเอ๋ย ถึงจะเปนไม้เว็จไม้ฐาน ถ้าเอามาแกะเปนพระหล่อนจะไม่ไหว้ฤๅ พูดดีดีนิกลับโกรธ ถึงหล่อนจะโกรธก็คงโกรธได้แต่เดี๋ยวนี้ คอยดูสักหน่อยก็จะชมบ้อ ว่าแม่ปะเสหรันหล่อนดี

บาหยัน อุ๊ย ดีเรื่องอื่นฉันจะเห็นดีด้วยได้ แต่ดีอย่างนี้ร้อยชาติก็ไม่ยอมได้ แก้วในลูกตา ท่านจะควักของฉันไปให้นกให้กา ยังจะให้กลับชมว่าดี ตายแน่แน่ ดียังงี้

มะดีหวี ข้าเอง ข้าไม่เข้าใครออกใคร เมื่อยังไม่รู้ไม่เห็นก็พอนิ่งได้ ครั้นมาได้ยินด้วยหู เห็นด้วยลูกตา ว่ามันไม่ใช่จรกา มันอีกา ดำทั้งนอกดำทั้งใน หยาบคายร้ายกาจ

เสียกว่าอีกาไป ยังงี้อกนางบาหยันมันจะไม่แตกยังไรได้ จริงนะ ปะเสหรัน เจ้าว่าก็เปนธรรม แต่เวลานี้ข้าต้องยอมเปนสัตวมีกรรม ไอ้เรื่องนี้เจ้าดีกว่าบาหยันจริงจริง เพราะเจ้ารู้หน้ารู้หลัง จึ่งรู้จักนิ่งนิ่ง

บาหยัน เพคะนะกะนะกะหม่อม หม่อมฉันแล้วให้ลงพระอาญา ถ้าดียังงี้ขึ้นมาเมื่อไรอย่าทรงเอาไว้ เอาไปฆ่าเสียเถอะ นะกะนะกะหม่อม

มะดีหวี ฮื่อ พูดมาพูดไป มันก็มีแต่จะทำความคิดให้ผิดมากไป หยุดเสียที ไว้กาลน่ากาลหลัง ปะเสหรัน เจ้าเปนคนเจ้าปัญญา ข้าวานหน่อย วานคิดว่าไอ้การเดี๋ยวนี้ ว่าระเด่นมนตรีฤๅจรกา

ปะเสหรัน หม่อมฉันว่าแล้วว่าคิดไม่ได้ เพราะเปนบัตรสนเท่ห์ เขาทำจะให้สงไสย

มะดีหวี ยังงั้นเจ้าสงไสยฤๅเปล่าว่าเปนจรกา

ปะเสหรัน สงไสยตะพายบาปเขาย่อมว่า

มะดีหวี เองสบถได้ฤๅว่าไม่ใช่จรกา

ปะเสหรัน หม่อมฉันไม่รู้จะเอาอะไรมาว่า

มะดีหวี จริงละ จริงละ มันไม่ใช่เปนจรกา เพราะความคิดยังงี้ ความคิดคนดีฤๅคนบ้า ทั้งนั้นทั้งนั้นก็เพราะเปนข้า พูดมากป่วยการมาไป ไปมัวพึ่งเทศน์นางปะเสหรัน จนตวันลงไรไร

บทที่ ๓๔

นางกำนัลเล่นสบ้า

ต่อบทร้อง "กำนัลนางทั้งหลายก็ปรีดา" น่า ๖๖

บุษบา พี่บาหยันเราจะเล่นอะไรกันดี ดูสิเตียนเตียนที่กลางชาลา เราเล่นสบ้ากันเถิดฤๅพี่

บาหยัน เพคะกะหม่อม จะทรงก็ได้ แต่จะได้ลูกสบ้าที่ไหน จะเราะกระเบื้องเอาฤๅก็เปนกระเบื้องวัดกระเบื้องวา แม่เด็กเล็กจ๋า ใครมีสบ้ามามั่งฤๅเปล่า

บุษบา ที่คนอื่นก็ไม่แลเห็นว่าใครจะมี เว้นไว้แต่บุหลันเหละพี่บาหยันถามดูที

บุหลัน มีเพคะ มีสบ้างา แต่อยู่ข้างจะย่อม เพราะเปนลูกสกาเปนสำรับเด็กสำหรับไปไหนไหน สำรับใหญ่ไม่ได้เอามา

บาหยัน สำรับเด็กดีนี่ พระหัดถ์ท่านอ่อนจะได้ทรงง่าย อยู่ที่ไหนเอามาถวายเถอะหล่อนจ๋า

ปะเสหรัน อุ๊ยฉันกลุ้มใจนัก ที่นี่มีแต่อิฐแผ่นใหญ่ ดีดทีบ คัดตะเก้งไม่ออกละหล่อน

บาหยัน ฉันจนใจไม่รู้จะไปหาอิฐจีนที่ไหนมาให้หล่อน ถึงแม่บุหลันก็เห็นจะยอมจน เพราะมันเหลือทนที่หล่อนจะแบกเอามา

บุหลัน ไม่เปนไรเจ้าค่ะ ไม่เปนไร แผ่นทรงไม่มีอิฐดี เอาหีบหมากดิฉันแทนที่ก็ได้ แต่ถ้าจะให้เปนแผ่นใหญ่แท้แท้ เอาหีบคุณเถ้าแก่ใช้

ท้าวอิ่ม ชะอวดมั่งอวดมี เขารู้ดอกว่าลูกเจ้ากะซุง ไม่เคยพบนางเจ้าหน้าเจ้าข้าเอ๋ย นี่จะเอาหีบใบนี้ฤๅไปทำอิฐเล่นสบ้า

บุษบา จับพวกเข้าเถอะน่ะ อย่ารำไร ใคจะอยู่พวกไหนก็เล่นไป

บาหยัน เอาแม่ย่าหยา แม่หวันหยา แม่บุหงา แม่บุหลัน สี่คนนี้อยู่ข้างฉัน แม่ปะเสหรัน แม่มลาหรอ แม่ส้าหรีแม่สุบัง แม่สะเบี่ย อยู่ข้างโน้น เอาแมะล่ะหล่อน

ปะเสหรัน เอาเถอะหล่อน เลือกเอาเถอะ ฉันไม่ว่า เอาไปแต่ล้วนตัวสำคัญ เหลือไว้ให้ฉันแต่ตุ๊กกะตา

(เล่นไปจนถึงดีดตาหนึ่ง บุหลันจะดีดตาหนึ่ง)

บุษบา ช้า ช้า จะดีดให้เอง

บุหลัน เพคะนะกะหม่อม มันต้องละหล่อนเอ๋ย พวกแม่ส้าหรีมันต้องรำซุย พวกเราอย่าเปนทุกข์ไปเลย คอยรำเย้ยกุ๋ยกุ๋ย

บุษบา (ทำท่าจะดีดแล้วไม่ดีด) อุ๊ย ไม่เอาละ ปะเดี๋ยวจะต้องรำซุย อายพวกปะเสหรัน หน่อยจะพากันมากุ๋ยกุ๋ย

ท้าวอิ่ม ใครจะกุ๋ย หน้าไหนจะกุ๋ย ถึงแพ้ก็ชั่งเปนไร จะรำ

ทำไม กะไซกะซุย

บาหยัน แน่แม่ปะเสหรัน อย่าวุ่นวายไปเลย หล่อนกะฉันมันก็ไม่ได้เปรียบเสียเปรียบกันอย่างไร เอาฤาสัญญากัน ถ้าพวกฉันแพ้ให้คุณท้าวรำซุย ข้างหล่อนเอาคุณท้าวเปลี่ยน เอาแมะล่ะหล่อน

พร้อมกัน ดี ดี ลงชื่อ ลงตรา ตกลง

ปะเสหรัน ทิ้กทักติ้งตัง เอาละหล่อน

ท้าวอิ่ม ข้าไม่เอ๊า ข้าไม่เอา ข้าไม่รู้ไม่ชี้ ปั่นจริงจริงละ อยู่ดีดีนิจะเอากันไปรำแทนละน่ะ

ปะเสหรัน คุณเจ้าขา เจ้าประคุณ อิฉันจะแพ้ คุณช่วยแก่อิฉันด้วยเถอะเจ้าประคุณ

ปะหนัน ไม่ต้องอ้อนวอนดอกเค่อะ ที่ตรงคุณเท้าว ถ้าท่านรู้ว่าเปนการสงเคราะห์แล้วท่านไม่ขัด ท่านไม่ได้ยินเขาลือกันฤๅ ว่าท่านชอบโปรดสัตว์

บาหยัน ยอมเถอะค่ะ นึกว่าถวายให้ท่านทรงสนุกสนุก ถ้าไม่รับยังงั้นท่านทรงกลัวแพ้ ไม่กล้าทรงดีด ช่วยรับเสียสักหน่อย พอให้พลอยทรงสนุกสักนิด พวกเราถึงดีดตาหนึ่งจะกลัวอะไร พวกโน้นยังไม่ถึง

ท้าวอิ่ม เอาก็เอานิว่ากะไรเดี๋ยวนี้ แม่เปลี่ยนแพ้ละก็รำนะ โกงละได้ทุบกัน

บุษบา แน่ละนะ ฉันดีดละนะ (ทำท่า) อุ๊ย ฉันดีดไม่ได้หรอก ไม่ดีดละกลัวแพ้

บาหยัน ทรงเถอะเพคะ ไม่เปนไร ถึงผิดก็ไม่แพ้มิได้

บุษบา (ดีดผิด) อุ๊ย อุ๊ย ก็ฉันไม่ดีดแล้วละ พี่บาหยันที่เดียวแหละ ทีนี้ไม่ดีดอีกละ

บาหยัน ทรงตรงแล้วนะกะนะกะหม่อม หากว่ามันไปกระทบอิฐก้อนโน้นดอกถึงได้ผิด

บุษบา ไม่เล่นน่ะ อย่ามาแก้ พลาดไปพลาดมาจะพาเขาแพ้ (พวกนั้นเล่นต่อไป พวกบาหยันแพ้ คุณท้าวโกรธกระทืบตีนปั้ดปั้ด ไปนั่งกอดเข่าเสีย)

พร้อมกัน เฮ เฮ คุณท้าวรำเถอะจ้ะค่ะ ยังไงยังนั่งนิ่งเสียไม่ทำ

ท้าวอิ่ม อุ๊ย นี่จะเปนเจ้าข้าฤๅทั้งร้อย ไม่รำไม่แรม จะเปนไรก็เปนไป่ แม่เปลี่ยนน่ะแน่ะ หล่อนซั่งรำงามเหมือนคุณวรจันทร์ ไปให้หล่อนรำเถอะ

ท้าวเปลี่ยน นี่ดีฉันจะต้องรำฤๅจ้ะคะ (ลุก)

บาหยัน ไฮ้ นี่คุณก็อะไร คุณแพ้ฤๅ คุณจะได้รำ

ท้าวเปลี่ยน จริงจ้ะคะ จริง คนแพ้เขารำถึงจะถูก

ท้าวอิ่ม อ้าว อ้าว ดูเอาเถอด ก็คนที่เขาจะรำมันไม่ให้รำละข้าไม่เคยยังงี้ ต้องคนที่เขาอยากรำรำถึงจะถูก

นางกำนัล ยังไรเจ้าคะ

ท้าวอิ่ม ข้าไม่รำ

นางกำนัล ก็คุณแพ้นี่เจ้าคะ อุ๊ย ท่านซั่งไม่อายแก่ผีสางเทวดาบ้างเลยแหละ

ท้าวอิ่ม เอ๊ มึงอย่ามาว่ากูนะ กูไปเล่นกะมึงฤๅ

นางกำนัล ก็ท่านรับคำแล้วนี่เจ้าคะ

ปะเสหรัน คุณเจ้าขา คำสัตย์เปนคำไม่ตาย

ท้าวอิ่ม สัดถังอะไรข้าจะไปรู้

ส้ำเหง็ด ถ้าคุณไม่รำเสียโดยดี สิ่งจะจำให้คุณต้องทำยังงี้

ท้าวอิ่ม ขันจริงเขาไม่รำนิพากันมาร่ำจู้จี้ เขาไปเล่นไปหัวอะไรกะตัวเดี๋ยวนี้

บุษบา ไม่ได้ละพี่บาหยัน ต้องปล้ำให้รำให้ได้ เอานะนางเล็กเล็กร้องไป

พร้อมกัน ซุยบี๊กะซุยบ๋อง (ตรงไปจะฉุด) ยังไงล่ะ คุณอย่าขัดรับสั่ง รำเสียดีดี

ท้าวอิ่ม อย่ามาฉุดมาฉิดฉันนะ ใครว่านะว่าไม่รำเดี๋ยวนี้ ฉันจะรำดอก แต่ยังเหนื่อยอยู่ ขอผัดประเดี๋ยวไม่ได้ฤๅเจ้าคะ

บาหยัน ไม่ได้ละเจ้าคะ

ท้าวอิ่ม เอ้า เอ้า รำ รำ ก็ยังไงถึงไม่ร้องไปล่ะ จะให้ข้ารำยังไง เอ้า ดูเถอะ ร้องก็ไม่พร้อมไม่เพรียง (รำ)

บทที่ ๓๕

บุษบาเล่นน้ำ

ต่อบทร้อง "เกษมศุขทุกหน้ากำนัลใน" น่า ๖๖

บุษบา แน่พวกนี้ใคว่ายน้ำแขงแขงมาว่ายแข่งกันแน่ะ ถ้าใครชะนะจะให้รางวัลสร้อยสายบัวสายนี้

หลายคนแย่งกัน หม่อมฉันนะกะนะกะหม่อม

บาหยัน หลายคนไม่สนุกหรอกหล่อน ต้องว่ายกันตัวต่อตัว เมื่อใคชะนะจะได้สังวาลสายบัว

ปะเสหรัน ก็เมื่อมากด้วยกันยังงี้จะทำยังไง จะรู้ที่เลือกเอาใคร

ปะหนัน ท่านเจ้าขา ขอรับประทานดิฉันเล่นให้สนุกสักที่ ท่านช่วยโปรดสั่งให้ดิฉันเลือกคนที่ว่ายน้ำที่อย่างดี อิฉันจะเล่นให้สนุกให้ท่านได้หัวเราะเทียวเจ้าค่ะ (ปะหนันแกล้งว่ายน้ำห่างไป)

บาหยัน แน่ะ แม่ปะหนัน แม่ปะหนัน หล่อนช่วยฉันสักที่เลือกคนว่ายน้ำที่แขงแขงดีดีสักคู่หนึ่งเถอะหล่อน

ปะหนัน เจ้าคะ ยังไงล่ะหล่อน ใครจะว่ายแข่งแย่งของประทานก็มาทางนี้ ฉันจะได้เลือก

มลาหรอ ถ้าจะว่าไปละฉันเห็นใครไม่สู้แม่ยาหยาได้ ถ้าหล่อนเข้าแข่งละคงไม่มีใคสู้ได้

บุหรง ฉันไม่เห็นดี ขอขัด ถ้าดีจริง เห็นฝีมือก่อนถึงจะเชื่อ แต่แม่บุหงาน่ะไม่ต้องลองละ แข่งกะใคหล่อนเคยชะนะทุกที

บุษบา จริงนะ ข้าเจ็บใจนัก นางพวกนี้ละพากันชมแต่บุหงาแหละ นี่จะไม่มีใคให้เราถือหางสู้จริงจริงฤายังไงนะ

ส้าหรี เจ็บใจนักฮึ จนใจแท้แท้ดอกว่าเขินขัด ถ้าหาไม่อย่าว่าแต่แข่งเลย กิ่งชกมวยชกหมัดก็ไม่หนีหรอก

มลาหรอ พุดโท่ พุดโท่ ไม่มีใคเชื่อฉัน ลองฝีมือแม่ยาหยาสักหน่อยเถอะน่ะ ถ้าไม่ดีทรงถือหางไม่ได้ละฉันยอมรับพระอาญาเดี๋ยวนี้

บุหรง ถ้าให้ทรงถือละไม่ต้องทรงแพ้แม่บุหงาถึงค่อยว่า

ปะหนัน อย่าอึ้งไปเลย ก็ให้แม่ยาหยาหล่อนว่ายลองสีมือดูก็ได้รู้ดอกน้ำ

ยาหยา ฉันไม่เล่น ฉันรู้เท่าหล่อนดอกหล่อนเอ๊ย หล่อนจะหลอกฉันเหมือนกะเมื่อเล่นดำน้ำเมื่อเช้า

ปะหนัน ฮึ พูดอะไรน่ะแม่ยาหยา ทรงเล่นอยู่นี่ใคจะเล่นได้ แล้วเล่นเมื่อเช้าหล่อนโกงเขาก่อนฤาไม่ใช่

มลาหรอ แม่ยาหยานี่ขันจริงละ ลองว่ายให้เขาดูสักทีก็จะเปนไรไปเดี๋ยวนี้ (กระซิบ) แน่ะ แน่ะ แต่อย่าขยายไอ้ท่าอย่างฝรั่ง ที่ฉันเคยเห็นเมื่อก่อนนี้นะ เราว่ายแต่ให้

เร็วเร็วแรงแรง ให้เห็นกำลังก็แล้วกัน ต่อเมื่อจะแข่งเราจึ่งค่อยขยายไอ้ท่าสำคัญ

ยาหยา ว่ายจริงก็ได้

ปะหนัน เอาซิ ลองถวายมือเสียสักที จะได้ทรงเห็นมือว่าดีฤๅไม่ดี (นางยาหยาว่ายข้ามสระ ว่ายไปว่ายมาเต็มแรง พวกกำนัลชมยอต่างๆ)

บาหยัน ว่ายแชงจริงจริง ควรทรงถือหางได้ ยังไงล่ะใครจะถือแม่บุหงาเข้าสู้ก็มา

บุหงา อิฉันไม่สู้หล่อนมิได้เค่อะ

บุษบา อ้าว แล้วกัน นี่ไม่มีใครสู้ฤๅ ถ้ายังงั้นข้าจะขึ้นละนะ (ขึ้น)

มลาหรอ แล้วกัน แล้ว แม่ยาหยาไม่ได้ว่ายท่าฝรั่งถวายละ พะผ่า

ยาหยา ไม่มีใครสู้ฤๅ เปล่าน่ะแหละ ฮ่า ฮ่า

ปะหนัน (พูดเบา) แม่สะเบี้ย แม่สะเบี้ย ไปเก็บลูกมะตาดที่โน่นมาเร็วเร็วเข้า ถ้าฉันหนุนแม่ยาหยาไปข้างโน้นได้แล้วละหล่อนคอยพวกเราขึ้นหมดละเอาทุบทุบลงที่อัฒจันท์ ถ้าแม่ยาหยากลับขึ้นมาหกล้มละช่วยกันฮาให้พร้อมกัน (ดัง) พุดโท่ เสียดายแท้แท้นะ แม่ยาหยาไม่ได้แข่งเอานะ หล่อนนะ ถึงไม่มีใครแข่ง ก็ว่ายทับถวายมือว่ายเอารางวัลให้ได้ ให้ถึงลือ

มลาหรอ ไม่ต้องว่าหรอก แน่ฉันจะบอกให้ ว่ายเมื่อกี้น่ะแกล้ง

ทำเสียอีกน่ะนะ ฮี่ท่าดีของหล่อนยังซ่อนไว้ยังมี หมายว่าจะได้แข่งจึงไม่อวดดี แต่ไม่ได้แข่งแล้วก็คงถวายมือ ประเดี๋ยวก็ได้ดูดอกอย่าอึงอย่าอื้อ

ยาหยา ว่ายก็ได้จะเปนไรมี คอยดูเถอะให้ดีดี

(นางยาหยาว่ายไปเปนท่าต่าง ๆ ตะแคงบ้างหงายบ้าง ว่ายข้ามสระไป พวกที่ดูพากันชมอื้ออึงไปต่าง ๆ แต่พากันขึ้นหมด นางสะเบียเอาลูกมะตาดทุบทั่วตามคั่นอัฒจันท์แล้ว พอนางยาหยาข้ามไปถึงฝั่งสระฟากโน้น)

นางกำนัล (ร้องกันขึ้นทั้งหมด) เอ เอ บ้า บ้า เขาขึ้นหมดแล้วยังหลงอยู่คนเดียวใครมาดูแน่เจ้าข้า เอ เอ บ้า บ้า โห่ ฮิ้ว ฮิ้ว แม้ แม้ ออกท่า ตะเข้ เฮ้ย เฮ้ย แม้ แม้ เร็ว เร็ว ตะเข้ ตะเข้

ยาหยา เออดีละ (ชี้มือขบฟัน) ดีละมึงหลอกกู

นางกำนัล (ทั้งหมด) ไปเถอะโว้ย เสร็จกลับแล้ว เร็วเร็วพวกเราเร็ว (พากันวิ่งไปแอบดูตามนั้น นางยาหยาตกใจ รีบว่ายมาเร็วเร็ว เหนื่อยอ่อนเต็มที่ ว่ายเต็มกระเดือก พอมาถึงบันไดก้าวขึ้นลื่นล้ม ตกน้ำลงไปใหม่ ขึ้นอีกล้มอีก สามหนสี่หน พวกนั้นล้อ เฮ ๆ ฮา ๆ ที่หลังจึงขึ้นมาบนบกได้)

ยาหยา เฮ้ยอีโกง อีโกง หลอกได้หลอกไปเถอะวะ โฮยโฮย

นางกำนัล ฮ่า ฮ่า เฮ เฮ

ยาหยา มึ่งล้อได้ล้อไปเถอะวะ กูตัวคนเดียว ฮึ ฮึ โฮ โฮ โฮ กูด่าให้เดี๋ยวนี้ละมึ่ง อิหมาหมู่ อิโกงทั้งพวก

บาหยัน แฮ เล่นกันละอย่าให้มันเกิน เจ้าเอ๊ย

ยาหยา ฮื่อ ฮื่อ ฮื่อ (ต๊อก) นี่เกิดมาทำไม้ ฮื่อ ฮื่อ ฮื่อ ถูกเขาบวชเช้าบวชเย็นร่ำไป ฮื่อ ฮื่อ แต่ยังงั้นจะหาคนส่งสารสักคนก็ไม่ได้ ฮื่อ ฮื่อ ฮื่อ

บทที่ ๓๖

บุษบาเล่นเอาเถิด

ต่อบทร้อง "สรวลสันต์หรรษาสำราญใจ" น่า ๖๗

บุษบา เล่นปิดตากันเถอะเจ้าเอ๊ย

ทั้งหมด เพคะนะกะนะกะหม่อม

ปะหนัน นี่แม่ยาหยาหล่อนไปข้างไหนน่ะหึ

บุษบา มันก็เข็ดมันมั่งซิ พวกเจ้าทำมันเสียร่ำไป วันนี้ถูกเข้าสองหนแล้วนี่ มันจะทนที่ไหนได้

ปะหนัน ก็หล่อนอวดฉลาดสำแดงฤทธิ์ก่อนเพื่อนทุกทีนะกะนะกะหม่อม ดูพอรับสั่งให้เล่นปิดตาก็หลบไป มิใช่จะหนีพ้นไปได้ แฮะ พวกเราแก้เผ็ดให้ได้ ถ้าถึงทีพวกเราอยู่โยงละช่วยกันคอยดู อยู่ที่ไหนละคอยบอกกันนะ เอาให้

อยู่โยงเสียให้วันยังค่ำเจียววันนี้ แม่ยาหยา แม่ยาหยา นี่หล่อนไปข้างไหนนะหึ เอา พวกเราพากันจับตัวให้ได้

มลาหรอ โน่นแน่ะ มาเถอะหล่อน รับสั่งให้หา ให้ไปเล่นปิดตา

ยาหยา ฉันไม่เล่น ไม่สบาย อย่ากวนใจ

มลาหรอ อื้อ ขันจริง รับสั่งให้เล่น ไม่เล่นได้ฤๅ

ยาหยา ฉันไม่เล่น เล่นโกง โกงนี่

ปะหนัน เออฉันจะไปบอกคุณท้าวสินะ หล่อนไม่เล่นหล่อนจะอยู่คนเดียว จะคิดยังไงก็ไม่รู้ ฮึ ยังไงล่ะหล่อน รับสั่งให้หาน่ะแน่ะ

ยาหยา ไป ไป ไปสิเจ้าคะ

ปะหนัน พร้อมละหล่อน มาซิ มาจี๋เจี๋ยวกันสิหล่อน (ร้อง) จี๋เจี๋ยว

(จับสุบังได้ ให้ไปอยู่โยงตามธรรมเนียมเล่นปิดตา พวกเหล่านั้นออกส้อน แต่ยาหยาส้อนอยู่ใกล้ พอสุบังเปิดตายาหยาออกมาใช้ใบ้ให้จับคนอื่น สุบังไม่ไป จับเอายาหยาเอง ยาหยาต้องอยู่โยง

พวกเล่น-เอาเถิด ปิดตาไม่มิด สารพิศม์เข้าตา (แล้วไปส้อน ยาหยาจับได้คนหนึ่ง แล้วออก พวกนั้นบอกกันให้จับยาหยาได้อีกหลายหน ที่หลังยาหยาอยู่โยง)

ยาหยา เอาฤๅยังล่ะ คุณคะ คุณเจ้าขา เอาฤๅยังล่ะเจ้าคะ

คุณหมาหมู่ คุณหมูหมู่ คุณมดหมู่ คุณอีกาหมู่ คุณผีหมู่ เอาฤายังล่ะเจ้าคะ เจ้าประคุณ ดูสิไม่บอก เอาละนะเออ (เบิ่ดตา) เออิจะแก้เผ็ดอีพวกนี้ให้ได้ กูไม่ไปจับมันละ จะส้อนมันเสียมั่งสิน่ะ ให้มันคอยหน้าแห้งอยู่ทั้งหมู่มันแหละน่ะ ส่มน้ำหน้าอีคนโกง (ส้อน)

ปะหนัน (เห็นยาหยาส้อน) เอาละ เอาละ เออเลิกกันนะ แฮะ พวกเราเลิกกันเถอะ โยง (พวกเหล่านั้นมาโยง) โยง โยง โยง (ปะหนันชี้ที่ยาหยาส้อนให้พวกนั้นดู) แฮะ พวกเราทำเปนหาไม่เห็น เข้าไปดูตรงตรงน่าแล้วทำไม่เห็น ทำให้เหมือนกับผีลักส้อนนะ ถึงจะเรียกจะพูดจะถูกตัว ทำเปนไม่รู้จักเสียนะ (ดัง) เออนี่แม่ยาหยาไปข้างไหนหื้ แฮะ พวกเราช่วยกันหาทีเถอะ (ต่างคนต่างไปเที่ยวหา ไปจนตรงที่นางยาหยาส้อนอยู่ก็ทำไม่เห็น)

บุหรง ฃันจริงจริง นี่แม่ยาหยาหล่อนไปข้างไหนหื้ หาไม่ยักเห็นหรอก (เดินกระทบไหล่นางยาหยา) อุ๊ย อุ๊ย อุ๊ย นี่อะไรมากระทบไหล่ฉันไม่รู้ เย้น เย็น ม่ายละ ฉันไม่หาละ ฉันกลัวผีลักส้อนฤายังไงแหละ เปนแน่เทียวแหละ

บุหงา เออจริงจริง ผีลักแม่ยาหยาไปส้อนเปนแน่ทีเดียวแหละ ทำยังไงน่ะ ถ้าหาไม่ปะยังงี้ละฉลางทีตายเทียวแหละ

สำหรี ทำไมแม่บุหงา ถ้าผีมันลักเราไปส้อนดะ เรามาเสีย ไม่ได้ฤๅ

บุหงา มายังไงได้ ถึงมาคนอื่นก็ไม่เห็น พูดเขาก็ไม่ได้ยิน ผีมันบังเสียน่ะซิ เล่นดะก็ไม่ขอดชายผ้าเสีย พุดโท่ ดังสารแม่ยาหยา เคยลักเคยเลียนเล่น คราวนี้ตายฤๅ ยังไงแหละ แม่ปะหนันเห็นแมะดะหล่อน

ปะหนัน ไม่เห็น ฉันจริงจริง เปนกรรมแท้แท้ อ้ายคนผีลักส้อนนี่ชั่วด้วยนะ ถึงเห็นคนหาก็ทำให้เลยไปไม่ออกมาหา นี่จะทำยังไงหึ เห็นไม่ปะเปนแน่ดะ เรามาพากนไปเถอะ

ยาหยา (กลัวเต็มที่ มือขอดชายผ้าพลางวิ่งพลาง) แม่บุหลัน แม่ปะหนัน ฉันอยู่นี่

บุหลัน เออแม่ปะหนัน ถ้าไอ้ผีลักส้อนยังงี้ละไม่มีที่แก้ฤๅหล่อน

ยาหยา แม่บุหลัน ฉันอยู่นี่นะ ฉันวิ่งตามมาแล้ว แม่บุหลัน แม่ปะหนัน

ปะหนัน อุ๊ย มันยากอยู่หล่อน แม่บุหลัน ที่คนอื่นจะแก้ เพราะเราไม่เห็นตัว เราไม่ได้ยินเสียง เว้นแต่ตัวคนที่ผีมันลักไปแก้เองถึงจะได้ (นางยาหยาจับมือเรียกคนโน้นคนนี้ ไม่มีใครทำรู้สึก)

หวันหยา เออคุณพี่สอนอิฉันมั่งทีเถอะค่ะ ว่าจะแก้ยังไง

บุหลัน ถ้าผีลักส้อนยังงี้ละ ต้องวิ่งยิงฟันกระโดดตีนเดียวไป สามสิบสามหน คนถึงจะเห็น จำไว้นะหล่อน พุดโท่ ส่งสารแม่ยาหยา นี่ทำยังไงถึงจะได้รู้ตำรา

ยาหยา แม่บุหลัน แม่บุหลัน ฉันอยู่นี้ ฉันได้ยินหมดแหละ หล่อนพูดยังไง อุ๊ยฉันจะทำตามคำหล่อนว่าเดี๋ยวนี้แหละ (ทำท่า แล้วนับหนึ่งสองสามไปจนครบสามสิบสาม)

พร้อมกัน เออ นั่นแม่ยาหยา อุ๊ยนี่หล่อนไปไหนมา

บุหลัน ทำให้หาจนจะล้มจะตาย เล่นส้อนกันอะไรไม่รู้แล้ว

ยาหยา พุดโท้ ผีมันลักฉันไปส้อนน่ะ หล่อนหายังไงทำยังไง ฉันเห็นหมดแหละ เว้นแต่ฉันเรียกหล่อนหล่อนไม่ได้ยิน

บุหลัน เบื่อน่ะพูดอะไร ไม่เชื่อหรอก ปดน่ะ หล่อนว่าผีมันลักน่ะ มันทำยังไง

ยาหยา แม้ แม้หล่อน ไม่รู้ว่าอะไร เย็น เย็น มันฉุดฉันไป มันดลใจฉันให้มันเฉยไป ถึงเห็นคนก็ไม่อยากเรียก

บุหลัน ไม่เชื่อ ทำไม คนผีลักส้อนเขาก็เห็นตัวผีน่ะสิ ถ้าไม่เห็นตัวล่ะไม่จริง

ยาหยา ฉันก็เห็นตัวมันโตดำดำ อ้วนม่อต้อคอสั้นจ้ำม่ำ

พร้อมกัน แน่แน่ ปดปด เขาแกล้งทำล้อ นึกลับมาต่อเอา สดสด เอ เอ เอ เอ กุ๋ย กุ๋ย หน้าไม่อาย เอ เอ

ยาหยา (เหี้ยเต็มที่ เดินหลบหนี พวกนั้นตามไห่)

บทที่ ๓๗

นางยุบล หลงทาง

ต่อบทร้อง "สุดคิดก็รำไศกา" น่า ๖๘

ยุบล อี่ตำบี่ โวย วู้ วู้ วู้ ตายละกู ครั้งนี้ ฮื่อ ฮื่อ ฮื่อ วู้ วู้ วู้ (นั่งลงกราบกลางดิน) เจ้าประคุณ ผีสาง เจ้านาย เทวดาอารักษ์ ขอให้ลูกพบคนพบทางเถอะเจ้าประคุณ ลูกจะซื้อลครยกถวายโรงหนึ่งให้ง้ามงาม (ลุก) ตำบี่ ละหลา ลาหรา โว้ย วู้ วู้ วู้ อี่ พวกนี้มันล้อนกูฤๅยังไงแหละ ลาหรา โวย เฮ้ย แม้ดอกพุทธิชาตแยะโว้ย เร็วเข้า เร็วเข้า มาช่วยกันเก็บเถอะโว้ย กูเก็บไม่ทัน ช่วยกันโว้ย ฮื่อ ดูเหมือนเสียงคนเดิน (นั่งลงเอาหูเอียงฟังแผ่นดิน) ฮื่อ นี่เสียงอะไร ฮื่อ ดังทึกทึกเหมือนคนเดิน ใค ใคเดินมานั้นไม่บอกฤๅ ใคฮะ ชะทำแอบ ข้ารู้หรอกเจ้าเอ๋ย เจ้าอย่าทำแอบไปเลยชะ สนุกเต็มที่ กะเขาแกล้งทำกลัวเล่นก็เอาใหญ่เทียว ลาหรา ละหลา เล่นร่ำไรน่ะ เออข้าจะกลับไปเรียนท่านสิน่ะ มึงพากันมาเล่นเสีย ชั่งเปนไรดอกไม้ไม่ทันอยู่กะเจ้านะ ผ่าซิ ข้าไม่รู้ด้วยนะ

เฮ้ย เฮ้ย ละหลา เลิกกันทีเถอะวะ อีแม่คุณเถอะ ข้าไหว้ละเอ้า ไหว้ละวะเอ้า เออ มึงไม่เลิกแล้วไป จับตัวมึงให้ได้เดี๋ยวนี้แหละ (เดินหามองดูรอยเท้าคนตามดิน) แน่ แน่ รอยตีนอยู่นี่แน่ (เอาท้าวตัววัดกับรอย) นี่รอยคนอื่นฤๅรอยกูเองน่ะหว่า ไม่ใช่ เห็นจะรอยกูน่ะเอง (มองต่อไปเจอะรอยเท้าสัตว์เข้า ซุดลงนั่งมอง) แม้ นี่รอยอะไรหึ เปนแฉกแฉกรอยใหม่ใหม่เทียว (เหลียวซ้ายขวาหน้าหลัง) ละหลา เสือโวย วู้ วู้ เสือ วู้ วู้ ฮึนี่เหม็นอะไรหึ ขี้เสือฤๅยังไงแหละ โอ๊ย ตายละกูครั้งนี้ โฮ่ โฮ่ โฮ่ พุดโท่ พุดโท่ พุดโถ เอาชีวิตรมาทิ้งเสียครั้งนี้เอง เจ้าประคุณผีสางเจ้านาย โปรดลูกด้วยเถอะเจ้าประคุณ ลูกจะถวายผ้าสีชมพูเติมอีก ฮึน่ะอะไรสวบสวบตรงนั้นหึ ไม่ได้การ เสือเปนแน่ ตายละกูนี่ ลูกจะทำยังไงถึงจะรอดนี่เจ้าประคุณของลูก (นิ่งนึก) เมื่อมาดูเหมือนตวันอยู่ข้างซ้ายมือ แอ้ ถ้าเดินเอาตัวไว้ขวาก็คงเปนขากลับ แอ้ เมื่อมาเดินมาตามรอยตีนเรามา เดินย้อนรอยก็เปนขากลับชอบกล แอ้ เอาละ ได้การ นี่เทวดามิดลใจฤๅยังไงแหละ แน่เทียว ไปละวะ (ทำท่าดูพระอาทิตย์ เดินหารอยเท้า) แน่ทางนี้แน่ทีเดียว (เดิน) พุดโท่ เมื่อ

ยังไม่ได้บนบัญญาทำไมมันถึงไม่ออกอย่างงี้ นี่กลับไป
จะได้อู้ที่ไหนซื่อสัตย์ถวายเจ้าน่ะหึ จะว่าไปเราคิดออก
เองต่างหาก พุดโธ่ ไอ้เราไปมัวหมายคิดพึ่งคนอื่นเสีย
เปนนาน ป่วยการเสียเปนกอง ที่แท้ผู้ช่วยอย่างเอกอยู่
ที่นี่เอง (ตบเข้าที่อก) ไม่คิดพึ่ง ถ้าคิดถึงก่อนแล้วที่
ไหน บ้านนี้ก็จะไปถึง (แหงนหน้าไปดูต้นไม้ ยืนชงักอยู่)
เอ๊ะ นี่ดูเหมือนต้นไม้ไอ้ที่กูเห็นเมื่อตะกี้น่ะเองแหละ นี่
ทำไมมันถึงกลับเวียนมาได้หึ (ซุดนั่ง) ตาย ตายเปน
แน่ กูวันนี้ อยู่ที่นี่เอง ไปไม่รอด โฮ่ โฮ่ โฮ่ โฮ่ โฮ่
(ยืนขึ้นเหลียวรอบตัว) ฤๅไอ้เรามัวนึกอะไรต่ออะไรลืมดู
พระอาทิตย์ไป แน่แน่ พุดโธ่ (ชกหัว) อับปรีจริงจริง
ละเรา เพราะที่เราดีใจว่าจะพ้นทุกข์เท่านั้นแหละ กลับ
ซุกเข้าหาทุกข์ยังเก่า คนเราอันตรายมากจริงจริงละ
(ตกใจโดดวิ่งไปแล้วหยุดเหลียวหลังดู) เสือฤๅอะไรน่ะหึ
แกรกแกรก พุดโธ่ นกตัวนั้นเองแหละ ทำให้ตกใจ
ไม่น่ะ เดินตามพระอาทิตย์ดีกว่า ไปทางนี้ละ (ตาแล
ดูฟ้าเดินช้า ๆ เอามือชี้ไปข้างหน้า เดินเข้าโรง)

บทที่ ๓๘

นางยุบลทูลอิเหนา

ต่อบทร้อง "นางยุบลวิ่งวอนไปมา" น่า ๗๐

(ต่อบททรงตัดแก้ "ก็ทูลแถลงแจ้งกิจแต่เดิมมา")

ยุบล ทูลหม่อมแก้ว ช่วยชีวิตรลูกกำพร้าไว้ด้วยเถิดเจ้าประ-
คุณ ทูลหม่อมแก้ว

อิเหนา เออนะ อย่าตื่นเต้นให้มันเกินไป บอกก่อนเถิดน่า ว่าเอง
เซอะซะไปข้างไหน จึ่งได้มาหลงอยู่นี่ หือ

ยุบล หม่อมฉันมาตามเสด็จพระบุตรีนะกะนะกะหม่อม

อิเหนา ตามเสด็จละยังไร เหตุใดจึ่งพลัดเสด็จ

ยุบล เสด็จมาที่ศาล แล้วต้องพระประสงค์ดอกไม้บูชาเทวดา
หม่อมฉันเที่ยวหาหามันก็เพลินเพลินเดินพลัดเพื่อนมา ฤๅ
พวกเพื่อนเขาหาเพลินเดินทิ้งหม่อมฉันเสียก็ไม่ทราบนะ
กะนะกะหม่อม

อิเหนา เออเออ เดี๋ยวนี้เสด็จอยู่ที่ไหนวะ หือ หือ

ยุบล ไม่ทราบเกล้าทราบกระหม่อมมิได้

อิเหนา แอ้ ปดละนะ ไหนเมื่อกี้ว่าเสด็จมาที่ศาลละยังไงล่ะ ยังงี้
ที่เดี๋ยวนี้

ยุบล หม่อมฉันทูลเมื่อกี้ว่า เมื่อหม่อมฉันมาน่ะเสด็จอยู่ที่ศาล
แต่หม่อมฉันมาเสียนานแล้ว เดี๋ยวนี้ไม่ทราบว่าเสด็จอยู่

ไหนนะกะนะกะหม่อม

อิเหนา เอ๊ะ ชาววังนี้เจ้าสำนวนยังงี้เดียวนี้ฤๅ ถามนิดหนึ่งก็ยังพูดส้อนเงื่อนเชื่อนไปได้ เยอถ้ากะนั้นข้าก็จะไปล่ะ เจ้าอยู่เถิด ข้ากลัวผีปากเจ้า อยู่ไม่ได้

ยุบล มิได้ มิได้ดอกเพค้า ทูลหม่อมแก้ว พุดโท่ โปรดสัตว์ผู้ยากด้วยเถิด อย่าเพ่อเสด็จสิเพค้า โปรดหม่อมฉันก่อน หม่อมฉันจะทูลเดี๋ยวนี้ พระบุตรีน่ะฤๅเพคะ เสด็จอยู่ที่ศาล ประทับอยู่บนแท่นศิลาใต้ต้นโศกโน้นแน่เพคะ ทรงเลือกดอกไม้ต่างต่างจะปรุงบุหงาถวายเทวดา ยังขาดอยู่แต่ปะหนัน พวกหม่อมฉันจึ่งพากันเที่ยวหา จริงจรึ่งยังงี้นะเพค้า หม่อมฉันทูลแล้ว ทูลหม่อมแก้ว ได้ทรงพระเมตตาโปรดเถอะนะกะนะกะหม่อม โปรดช่วยชีวิตรลูกไว้ด้วยเถิด ได้พระกุศลแรงนะกะนะกะหม่อม อย่าทรงนึกว่ายังไงเลย นึกว่าทรงช่วยลูกนกลูกกาให้รอดชีวิตรไว้สักที่เถิดทูลหม่อมแก้ว

บทที่ ๓๙

อิเหนาพูดกับนางยุบล

ต่อบทร้อง "หยาบคายร้ายใช่พอดี" น่า ๗๐

อิเหนา ยังไงนางค่อม เปนรับได้แน่ละนะ ว่าข้าสั่งยังไงละเอ็งจะทำตาม

ยุบล เพคะนะกะนะกะหม่อม ข้อนั้นอย่าทรงพระวิตก ทรงช่วยชีวิตรไว้ก็เหมือนกะทรงประทานชีวิตรให้ใหม่ หม่อมฉันคงเปนข้าฝ่าพระบาทตลอดชีวิตรจิตรใจ

อิเหนา เออ แต่ให้มันมั่นคงเถอะ ข้าเชื่อดอกว่าความคิดของเอ็งเดี๋ยวนี้คิดอย่างนี้จริง แต่เองตรึกตรองเสียให้ดี ความคิดเมื่อคับแค้นต้องการ กับความคิดเมื่อสมปราถนาแลไม่มีรำคาญมันไม่เหมือนกัน เอ็งรับง่ายง่ายละเอ็งก็ทิ้งง่าย ระวังให้ดีอย่าประมาท

ยุบล เจ้าประคุ้น หม่อมฉันกลัวตายสุดใจ จะขัดคำรับสั่งที่จะทรงรักษาชีวิตรของหม่อมฉัน ดั้นไปหาความตายยังไงทูลหม่อมแก้ว อุ๊ยนั่นเสียงอะไรดังสวบสวบในรกอุ๊ยทูลหม่อมแก้ว ช่วยด้วยสิเพคะ

อิเหนา อือ ไอ้สัตวร้ายที่นี่มันไม่ชั่ว ไอ้ไล้อ้อนเขียวมันคมราวกะกรด มึงคนเดียวละมันเคี้ยวประเดี๋ยวก็หมด เอ็งเห็นฤๅเปล่า ที่มีวเชี่ยมมีสองตัว ไอ้ที่เขาเรียกกันว่าราชสีห์ฝรั่งน่ะ ที่เปนซุ้มซุ้มยังงี้ละมันชอบอยู่นัก ถึงคนอยู่ด้วยกันหลายหลายคน ถ้ามันหิวละมันโดดเข้ามาคาบเอากลางตัวไปกิน เหมือนอีเหยี่ยวเฉี่ยวปลา ระวังตัวให้ดีดี ฟังกูว่า

ยุบล โอ๊ย โอ๊ย ทูลหม่อมแก้วเสด็จอยู่ข้างนี้ โปรดให้

หม่อมฉันอยู่ข้างนั้น (ทำกลัวแต่อิเหนาหลอกต่างต่าง)
อุยนี่เมื่อไรถึงจะเสร็จล่ะเพค่ะ

อิเหนา อย่าเปนทุกข์เลยข้อนั้น ว่าแต่ที่สัญญาไว้น่ะให้แน่นะ ว่าใช้ยังไงจะทำตามกัน

ยุบล เพคะนะกะนะกะหม่อม

อิเหนา อ้าว ยังงั้นเอ็งไปหักกิ่งไม้ที่ซุ้มโน้นมาให้กูที

ยุบล โอยโอย ตายละคร้งนี้ทูลหม่อมแก้ว จะใช้ให้ไปตายเสียละฤๅ ทูลหม่อมแก้ว โฮ โฮ โฮ

อิเหนา แน่ะแน่ะ ดูซิ รับเดี๋ยวนี้ก็ปดเดี๋ยวนี้ นี่ฤๅว่าจะทำตามสัญญา เอ้าถ้าเอ็งนึกว่ารักษาตัวเองดีกว่าข้าแล้ว ก็รักษาตัวเอ็งเองเถอะ ข้าจะลา

ยุบล โอยโอย ทูลหม่อมแก้ว ทูลหม่อมแก้ว ทูลหม่อมแก้ว หม่อมฉันไปเดี๋ยวนี้แล้ว ไปแล้วเพค่ะ ทูลหม่อมแก้ว อย่ากริ้วหม่อมฉันเลย มิใช่หม่อมฉันจะไม่ไปเพราะขัดรับสั่งฤๅเพราะไม่ไว้ใจ มันกลัวตาย กลัวตายเพค่ะถึงไปไม่ได้

อิเหนา อือ มึงกลัวตายมากเกินไปจนไม่กลัวตาย เหมือนกะคนที่อายมากนักละมักไม่อาย ถ้ามึงจะไปหักกิ่งไม้ตามคำกู ถึงจะมีภัยก็ยังมีกูอยู่ ตางที่ก็จะช่วยได้ แต่มึงไม่เชื่อ มึงไม่ไว้ใจ มึงไม่ไปหักมา กูจะไป

เสียเดี๋ยวนี้ มึงจะตายเปนแน่ไม่มีใครนำพา

ยุบล ไปละเพคะ ไปละเพค้า (ไป)

อิเหนา อือดีละ ดีละ ข้าจะสั่งใหม่ เอ็งนั่งนิ่งอยู่ที่นี่นะ ข้าจะมีที่ไป ยังไงนางอุบล จะรับได้ฤๅไม่ได้ แอ้ นิ่งเสียละ อย่ามาไหว้ข้าปะหลกปะหลกข้าไม่เอา ข้าไม่อยากได้ไหว้ของเจ้า ข้าจะเอาอย่างเดียวแต่คำมั่นสัญญา ว่าข้าสั่งข้าว่ายังไรจะทำตามคำข้า จะได้ฤๅไม่ได้ จะว่ายังไรก็ว่ามา

บทที่ ๔๐

นางกำนัลเที่ยวหานางยุบล

ต่อบทร้อง "บ้างหัวบ้างโกรธโกรธา" น่า ๗๔

บุหงา ฮึ แม่ยุบลหล่อนหลบไปเสียข้างไหนล่ะ

ยิหวา มาเมื่อตะกี้นี้ที่เดียวนี่นะ ซังไปเร็วจริง ไปช่วยกันหาดูเถอะหล่อน (จูงกันเดินไป)

ปะหนัน ฉันเห็นแวว ไปทางข้างวิหารนะ

ยาหยา เออหล่อนเห็นหล่อนก็ไปตามซิ

ปะหนัน หล่อนไปด้วยกันกะฉันสิหล่อน

ยาหยา ก็ฉันจะได้เที่ยวหาทางนี้อีกนี่นะ หล่อนไปคนเดียวไม่ได้ฤๅ

ปะหนัน ฉันจะไปอย่างไร ก็หล่อนจะมายืนอยู่ที่นี่ นางยุบลจะมีที่ไหน

ยาหยา แม้ เท่านั้นก็ต้องเอ็ดด้วยฤๅ

ปะหนัน ฉันเอ็ดเมื่อไรล่ะ ก็หล่อนเฉยเสียยังงี้

ยาหยา ทำไมฉันจะไม่หา ฉันเฉยฤๅนี่

ท้าวอิ่ม (ดัง) อ้าว พับผ่าซิ นี่อะไรน่ะหื้ มานั่งเถียงกันอยู่ยังงี้

ยาหยา ก็ดูเถอะเจ้าค่ะ หล่อนว่าหล่อนเห็นไปทางข้างวิหาร อิฉันถึงวานให้หล่อนไปดู หล่อนจะเอาอิฉันไปด้วย อิฉันว่าอิฉันจะได้หาทางอื่นอีกเท่านั้นแหละ หล่อนก็ว่าอิฉันเฉยเสีย ก็อิฉันเฉยเมื่อไรล่ะเจ้าคะ

ปะหนัน ก็จริงจริงนี่เจ้าคะ กลับว่าอิฉันเอ็ด ก็อิฉัน— (พูดค้างอยู่)

ท้าวอิ่ม อ๊าย ยังไม่ไปหาอีก นี่จะเถียงกันเอาอะไรน่ะหื้ พับผ่าซิ

ปะหนัน ก็จริงจริงนี่เจ้าคะ ไม่ควรจะว่าอิฉันเอ็ดดอก

ท้าวอิ่ม โอ นี่ว่าไม่ฟังฤๅนี่ อะไรนี่ มาเถียงกันจนหนวกหูหนวกเหือง ยังงี้ ยังไม่ไปเที่ยวหาอีกล่ะ

ยาหยา พุดโท่ ก็อิฉันไม่ได้เฉยเลยทีเดียวนี่เจ้าคะ หล่อนมาว่าอิฉันเฉยได้นี่

ท้าวอิ่ม ฮ้าย ไม่รู้ไม่ชี้นะ บอกว่าหนวกหูละก็ พับผ่าซิเดี๋ยวนี้แหละ

ปะหนัน พุดโท่ ก็อิฉันว่าดีดีนี่เจ้าคะ

ท้าวอิ่ม โอ นี่ข้าห้ามไม่หยุดเลยฤๅนี่ ม่ายละม่ายละ ว่าไม่ได้ยังงี้ละเต็มทีละ อะไรนี่ มีอย่างฤๅ มาเถียงกันออกอึกกระทึกครึกโครมยังงี้นี่

ปะหนัน อิฉันอึกกระทึกเมื่อไรล่ะเจ้าคะ

ท้าวอิ่ม ก็นี่ใครอึกกระทึกเล่าฮะ ใครอึกกระทึก

ปะหนัน อิฉันไม่ได้อึกกระทึก

ท้าวอิ่ม หา นี่ใครอึกกระทึก ใครอึกกระทึกหา

ปะหนัน ไม่ทราบว่าใคร แต่อิฉันไม่ได้อึกกระทึก

ท้าวอิ่ม เอ๊ะ นางนี่พูดอย่างไร (ดัง) ฮ้าว ฮ้าว นี่กลับมาย้อนเอาข้าเข้าฤๅนี่ พับผ่าซิ นังนี่กำเริบนัก (ไล่ทุบ) อ้าว อ้าว วิ่งหนี ยังนี้ละก็เต็มที ถ้อให้อย่างนี้จะไปว่าใครได้ เมื่อว่าผิดก็ไปทูลฟ้องเอาเถอะ จะได้ออกเสียรู้แล้วรู้รอดไป ไม่เคยพบ อะไรนี่ ว่าดีดีกลับมาย้อนเอากันเข้าอีก

ท้าวเปลี่ยน คุณนี่อะไรนี่ ไมโหโทโสอะไรนี่

ท้าวอิ่ม ฉันเหลืออดละ อะไรนี่ ก็พูดดีดีนี่นี่กลับมาใส่เอากันเข้ายังงี้นี่ ฉันอดไม่ได้ละ จะเปนอย่างไรก็ให้รู้ไปทีเถอะ

ท้าวเปลี่ยน คุณอย่าวุ่นวายไปนักเลยนะ

ท้าวอิ่ม ก็นี่วุ่นอะไรล่ะหึ ไม่ใช่กงการอะไรของคุณดอก

ท้าวเปลี่ยน อ๊าว ฉันพูดดี๋ดีนี่หน่า ให้คุณสกดอกสกดใจไว้บ้าง เท่านั้นแหละ

ท้าวอิ่ม ไม่ใช่กงการอะไรของคุณดอกน่ะ ฉันผิดก็ผิดคนเดียว ดอก คุณอย่าเปนเจ้าฉันเลย

ท้าวเปลี่ยน ฉันก็ไม่ได้เปนเจ้าเปนนายอะไรคุณดอก ฉันพูดดี๋ดี เห็นว่าจะค้นจะคว้าอะไรก็ไม่ค้นกัน มามัวเถียงกันอยู่อย่างนี้ การไม่ควรให้คนรู้ก็จะรู้แล้ เสียพระเกียรติยศ ผิดแบบแผนไป

ท้าวอิ่ม อ๊าย แบบบาบอะไรก็ไม่รู้ละ ไม่ใช่การของคุณก็แล้วไปมั่งเถอะ เกิดมาไม่เคยพบเคยเห็น มาเทศาะกันออกหนวกหูยังงี้ เต็มทีละว่าไม่ได้ยังงี้ละก็ —

บุหลัน (เดินมาพูดบ่นขึ้นว่า) อุ๊ย หาห้อยก็ไม่เห็นว่าจะไปข้างไหน นี่ใครพบแล้วฤๅยังไง

ท้าวอิ่ม ข้าไม่รู้ไม่ชี้นะ ปะเดี๋ยวก็จะมาเทศาะเอาข้าเข้าอีกดอก ไม่พูดละ ข้าเปนชาวหมั่นหยาต้องเจียมตัว

บุหลัน อิฉันไม่ได้ถามท่านเลยนี่เจ้าคะ อิฉันถามกันข้างนี้ต่างหาก ท่านโกรธใครน่ะเจ้าคะ

ท้าวอิ่ม ไม่รู้ไม่ชี้ ข้าพูดไม่ได้ละ ข้าไม่พูด ข้าไม่พูด

บาหยัน ยังไงหึ่แม่เด็กเด็ก ไปหายกันไปหมด ฉันจะออกไปดูสักหน่อยนะ แม่ปะเสหรัน (เดินออกมา) ยังไง พบตัวไหม

นางกำนัล-
สองสามคน (ตอบ) หาไม่พบเจ้าค่ะ

บาหยัน ไปเที่ยวหาเข้าอีกซิ

(นางกำนัลพากันไปเปนพวก ๆ นางบาหยันเดินมาพบท้าวอิ่ม นางบาหยันบ่น) ดูคุณท้าวแน่ะ มานั่งทำชายกระเบนเปนไก่แจ้อยู่นี่ (พูดกับท้าวอิ่ม) ยังไงท่านไม่ไปเที่ยวหากะเขาล่ะเจ้าคะ

ท้าวอิ่ม ฉันหาไม่ได้ จะรู้ที่ไปหาที่ไหนพบ ใครจะรู้ว่าไปข้างไหน

บาหยัน ก็คุณไปหาดูซิเจ้าคะ เผื่อจะพบมั่ง

ท้าวอิ่ม ก็จะรู้ที่ไปหาที่ไหนถูก ว่าเขาก็ไม่ได้ กลับมาเทลาะเอาอีก

บาหยัน นั่นอะไรล่ะเจ้าคะ อิฉันบอกให้ไปเที่ยวหานิว่าใครเทลาะเอาละ

ท้าวอิ่ม ก็หามันไม่เห็นนี่นะ ไปเถอะ จะเอาไปเฆี่ยนไปฆ่าที่ไหนก็เอาไปเถอะ

บาหยัน ก็ท่านไม่หายังงี้ มันจะเห็นที่ไหนล่ะเจ้าคะ ราชการนะเจ้าคะ (บาหยันกลับไป)

ท้าวอิ่ม เอ๊า ให้เที่ยวหาก็หามันไป ให้ตีนหักตายโหงเสียรู้แล้วรู้รอดไป (ไปหากับนางกำนัลทั้งปวง เดินบ่นพึมพำแล้วตะโกน) นางยุโบล แม่ยุโบลเจ้าขา ไปเสียข้าง

ไหนล่ะเจ้าคะ (บ่น) จะรู้ที่ไปหาข้างไหนน่ะ ยังงี้ละเต็มที่ละ ไม่เคยพบเคยเห็น (ตะโกน) คุณนายยุโบลเชิญมานี่เถิดเจ้าข้า อิฉันเจ็บเท้านักเจ้าข้า (นั่งบ่น) โอ๊ย นั่นมื่อย่างฤๅ คนหนึ่งไปข้างไหนเสียแล้ว กลับใช้ให้เรามาหา จะรู้ที่ไปหาที่ไหน ยังงี้ฤๅก็ชอบแต่จะให้ผู้ชายเขาช่วยกันค้นในป่าดูซิ ถึงจะถูก แต่พวกผู้หญิงใครจะไปเห็น เอาเถอะ ไม่หาไม่แหหละ จะเอาไปเฆี่ยนไปฆ่าที่ไหนก็เอาไปเถอะ (นั่งลง)

มลาหรอ ท่านช่วยโปรดให้โขลนเขาเที่ยวหาสักหน่อย อิฉันหาไม่พบเลย

ท้าวอิ่ม ข้าไม่ไปละ จะเอาอย่างไรก็เอา

มลาหรอ ก็อิฉันเรียนท่านดีดีนี่ ท่านกลับมาโกรธท้าเอาอิฉันเปล่าเปล่า

ท้าวอิ่ม พับผ่าซิ อย่าถือดีไปเปล่าเปล่า คนยังเจ้าน่ะข้าไม่ยักกลัว ไม่กลัวใครหมดน่ะแหละ ไปฟ้องใครก็ไป

มลาหรอ ใครเขาจะให้กลัวล่ะเจ้าคะ

ท้าวอิ่ม อุวะ ข้าพูดกะเจ้าไม่ได้ ไม่ได้

มลาหรอ อิฉันว่าขอให้ท่านสั่งโขลนให้เขาหาต่างหาก หาอันที่ท่านจะทำโมโหโทโสราวกะไฟยังงี้ไม่เลย

ท้าวอิ่ม โอ นี่ว่าข้าเปนไฟฤๅ เปนไฟฤๅจะได้ไหม้

มลาหรอ อิฉันกลัว อิฉันไม่เถียงกับท่านหรอกเจ้าค่ะ บ่วยการ

ท้าวอิ่ม ข้าก็ชิคร้าน ไปข้างไหนก็ไป เอาไปฆ่าเสียเถอะ เปนหาไม่ได้ล่ะ (นางกำนัลกลับเข้าไป)

นางบาหยัน ยังไรล่ะ ได้ตัวฤๅไม่ได้

นางกำนัล-หลายคน หาไม่พบเจ้าค่ะ (ท้าวอิ่มเดินเข้าไป นางบาหยันถาม) ยังไงล่ะคุณเจ้าขา ท่านไปหาไม่ได้ฤๅ

ท้าวอิ่ม (ยืนท้าวสะเอ็ว) โฮ้ย ไปหาไปแหมันที่ไหน ตีนจะหักจะด้วนเสียแล้วนี่ ไม่หาดะ จะเอาไปฆ่าไปเฆี่ยนอะไรเสียก็เอาไปเถอะ

บาหยัน ก็อิฉันถามท่านดีดีเท่านี้ก็ต้องโกรธด้วย

ท้าวอิ่ม ดีเด่อะไรเดี๋ยวนี้ ไปเถอะ กลับไปละก็ไปทูลนะ ให้ท่านเอาออกเสียเถอะ (กระแทกก้นลงนั่งบ่น) กรรมเวรอะไรมิรู้นี่ มาใช้ให้ไอ้กันเที่ยวหาจนหัวเข่าหัวแข้งจะหลุดไปแล้วนี่ อะไรนี่ มันไม่ถูกเรื่องนี่ ยังงี้ละก็ให้ผู้ชายเขาหาแหละมันถึงจะถูก (ว่ากับท้าวเปลี่ยน) ฉันน่ะทำไม่ได้คุณ ยังงี้น่ะแต่ก่อนก่อนมาน่ะเปนไร ทำไมฉันทำมาได้ล่ะ นี่ถูกนายท่านบังคับยังงี้เต็มทีละ ต้องออก

ท้าวเปลี่ยน คุณอย่าพูดให้มันมากมายวุ่นวายนักเลย อดออกอดใจเสียมั่ง

ท้าวอิ่ม (ตะโกน) โอ๊ย อดไม่ได้ละ คุณอดได้ก็อดไปเถอะ มื่อย่างฤๅน่ะ

บทที่ ๔๑

อิเหนาดูเล่นกระบี่กระบอง

ต่อบทร้อง "พูดเล่นเจรจาสำราญใจ" น่า ๗๖

อิเหนา วันนี้ดูแดดจัดจริงจริงนะพ่อสังคามาระตา

สังคามาระตา ข้าขอรับ จัดจริงจริง

อิเหนา นี่เราจะเดินผ่าแดดไปจนพลับพลาเห็นจะเต็มที่

สังคามาระตา เห็นจะเต็มทีข้าขอรับ แต่อยู่ในร่มยังงี้ยังเหลือทน

อิเหนา อือ ยังงั้นเราพักอยู่ที่นี่พอสบายสบาย แดดร่มถึงค่อยไปเถอะนะ

ประสันตา เสด็จประทับเสียที่นี่ก่อนจะข้าขอรับ จะด่วนเสด็จกลับขยับจะไม่สู้ดี

สังคามาระตา อ๊ะ ถ้าจะเสด็จกลับไป จะเปนไรน่ะพี่

ประสันตา ก็ไม่เปนไร แต่ถ้าว่าถูกแดดถูกนาย ฉวยประชำประชวรไปในขณะนี้ นั่นแหละไม่ดี เสียการขอรับ

อิเหนา ฉันน่ะพี่อย่าหมาย ไม่เจ็บกะใครง่ายง่ายดอกนะ ว่าแต่พี่เถอะ

ประสันตา จ้ะข้าขอรับ หม่อมฉันแหละเต็ม ดูในปีนี้ อือ เห็นจะต้องบอกป่วยสักวันหนึ่งเปนแน่

สังคามาระตา ป่วยอะไรน่ะพี่ประสันตา

ประสันตา ก็ที่เปนโรคชราน่ะแหละขอรับ

สังคามาระตา เอ๊ะ ชราอะไรหึ

ประสันตา หมอเขาว่าหัวใจเปนอำมพาตขอรับ

สังคามาระตา อ๊ะ พูดเหลวไหล อาการเปนยังไรน่ะ

ประสันตา ก็ไม่เปนยังไง้ จะทูลไปก็เหมือนแกล้งจะเสกแสร้งมุสาอย่าเลยขอรับ

อิเหนา นี่อะไรหึ พ่อสังคามาระตา ไปพูดกะบ้าก็ได้ หึ

สังคามาระตา หม่อมฉันพาซื่อพูดไปไม่รู้เลย

ประสันตา ฮึ ฮึ ฮึ ฮึ

อิเหนา ยกกันเสียทีเถอะ แต่ว่าเราจะนั่งอยู่ยังค่ำเปล่าเปล่า จะหาอะไรมาเล่นให้สนุกสักหน่อยซิ

ประสันตา ยังงี้ติดกระบี่กระบองเห็นจะดีจ้ะข้าขอรับ

อิเหนา จริง

สังคามาระตา อ้อ เมื่อวานซืนนี้ เสฟเตแนนตไฮคาเขามาบอกหม่อมฉัน ว่าคนพลองทหารเขามีดีอยู่คนหนึ่ง เขารับจะสู้กับอ้ายหวังทนายเลือกที่ลืออยู่ ถ้าได้เอามาลองดูเห็นจะดีข้าขอรับ

อิเหนา ถูกละ จะต้องให้มันตีกันจริงจริงดูสักทีเถอะ เฮ้ย กิดาหยันไป บอก ทนาย เลือกให้ ตาม พวก กระบี่ กระบองมา

แล้วเรียกอ้ายคนพลองดีที่ค่ายทหารมาด้วย

กิดาหยัน จ้ะข้าขอรับ

อิเหนา อ้อ แล้วเรียกเอาเงินมาด้วยนะ

กิดาหยัน จ้ะข้าขอรับ

กะระตาหลา อ๊อช้าก่อน แล้วบอกดอกเต๋อร์หมอบาดแผลเขามาด้วยนา

กิดาหยัน ขอรับ (กิดาหยันเข้าโรง)

อิเหนา พ่อสังคามาระตาน่ะ เพลงกฤชขยับจะเรื้อไปบ้างดอกกระมัง หมู่นี้ไม่ได้ซ้อมนาน

สังคามาระตา ข้าขอรับ เห็นจะเปนบ้าง ถ้าโปรดให้ซ้อมเสียบ้างเห็นจะดี

ประสันตา ต้องขอรับพระราชทานทุเลาสักหน่อยเถอะ จ้ะข้าขอรับหมู่นี้ใจคอหม่อมฉันไม่สู้จะสบาย จะรำก็เห็นจะไม่งาม

อิเหนา ไม่มีละ ขึ้นชื่อว่าคน— อ้อพวกกระบี่กระบองเขามาแล้ว พี่ประสันตาไปดูให้ตีวงทีเถอะ (ประสันตาลุกมาที่กระบี่กระบอง)

ประสันตา นี่แน่ รับสั่งให้ตีจริงนะ อ้าวตั้งวงเข้าสิ นี่แน่พวกกิดาหยันน่ะ ถอยออกไปทางโน้นแน่ะ

ทนายเลือก รับประทานตีจริงได้แต่กระบี่ ลี่ศอก ดาบโล่ห์ เท่านั้นแหละขอรับ นอกจากนั้นเขาเปนพวกเดียวกัน ต้องตี

เกี้ยวกันขอรับ

ประสันตา เออ (คลานเข้ามาเฝ้าอิเหนา แล้วทูล) นี่จะโปรดทอดพระเนตรอะไรก่อนขอรับ

อิเหนา อ๊ะ ไม่รู้หรืออย่างไร ธรรมเนียมเขาก็ต้องตั้งกระบี่ก่อนน่ะซิ

ประสันตา อ้าว กระบี่เข้ามาเฮ้ย (กระบี่เข้าตีกันแพ้กันแล้ว)

ประสันตา นั่นเปนไรล่ะ นึกแล้วทีเดียว อ้ายขาวสู้อ้ายดำไม่ได้จริงจริงแหละ มันไวกว่ากันนี่

กะระตาหลา ขอรับ อ้ายขาวดูเปนลูกศิษย์วัดอยู่นี่ ตีได้แต่ทอดแหไปอย่างเดียวเท่านั้น ฮิ ฮิ ฮิ ฮิ

สังคามาระตา อ้ายชะนะดูเหมือนเปนบ่าวปูนตาไม่ใช่ฤๅ

ปูนตา ขอรับ อ้ายนี่เท่าเท่าตัวละก็เต็มเล่นกะมันเทียวนะขอรับอดนักทีเดียว

อิเหนา เอารางวัลให้ซิ คนชนะสี่บาท คนแพ้สามบาท ไหนอ้ายพลองคู่ขันน่ะ เรียกเข้ามาทีฤๅ (พลองเข้ามาหมอบ)

ประสันตา ซิซิซิ เด็ดจริงพ่อเอ่ย เออนี่แน่ เห็นจะได้ดูดีละคู่นี้

กะระตาหลา ขอรับ ข้างหนึ่งได้ล่ำ ข้างหนึ่งได้สูง พอฟัดเทียวละขอรับ

อิเหนา อื้อ พอตีรังกันทีเดียว นี่มันหัดมาจากไหนหึ

สังคามาระตา คนหนึ่งว่าเปนลูกศิษย์ครูทหาร คนหนึ่งว่าเปนศิษย์ทนาย

เถือก ข้าขอรับ

ประสันตา เอา ตีกันเถอะ

(ตีกัน พลองแพ้กันแล้ว คนแพ้ล้มแน่อยู่ หมอฝรั่งเข้าไปรักษา)

สังคามาระตา เกอมันเด็ดจริงคู่นี้ เต็มต่อรองเทียวนา ยังไงพี่ประสันตา

ประสันตา ขอรับ ชิชิชิ มิเสียแรงพ่อเอ๋ย เอาให้มันได้อย่างนี้แน่ะ

กะระตาหลา เขาดีจริงขอรับ แต่ดูเหมือนอ้ายข้างแพ้จะเมาแก่อยู่สักหน่อย

สังคามาระตา ถึงอย่างนั้นก็เอาเถอะ น้ำอดน้ำทนมันจะไปสู้ทหารเขาที่ไหนได้

อิเหนา อ้ายนั่นเห็นจะเจ็บมากนา ถูกที่เดียวแหละ แน่ไปทีเดียว

สังคามาระตา ข้าขอรับ ดูสิ้นสติทีเดียว

อิเหนา ฮ้าย อ้ายหมอฝรั่งนี้ข้าหนักใจนัก ดูท่าทางมันงุ่มง่ามอยู่อย่างไร บอกให้หมอเราไปรักษาเถิดน่ะ อ้ายดอกเต้ออะไรนี่ไล่เสียเถอะ (กิดาหยันไปไล่หมอ)

อิเหนา รางวัลซิ ให้คนละสิบบาทเท่ากัน มันดีทั้งสองคนนะ

(หามคนเจ็บเข้าโรง)

อิเหนา มีอะไรอีกล่ะ

ประสันตา มีดาบโล่ห์อีกคู่หนึ่งจ้ะข้าขอรับ

อิเหนา เรียกเข้ามาซิ

ประสันตา อ้าว เอาดาบโล่ห์เข้ามาซิ

สังคามาระตา เอ๊ะ นี่ดูมันเล็กกว่ากันอยู่คนหนึ่งนี่

ประสันตา มิได้ขอรับ อ้ายคู่นี้ได้ยินว่าสาเหตุมันมี เห็นที่จะนัดกันมาขอรับ ตีกันเถอะ (ตีกันโล่ห์คนที่โตกว่าแพ้)

สังคามาระตา นั่นไม่ใช่ฤๅ ว่าแล้วแหมต๊ะ ม้ะ สิบมวน เสียกระบวนเสร็จซิ พี่ประสันตาน่ะ มาใช้กันสดสดอย่าปดกันนะ ขี้เกียจทวง

ประสันตา ฤๅอ้ายนั่นมันโตพร้อมะเท้แท้ แพ้เขาได้ พุดโท่ เปนใจใครจะไม่เสมอ เออ ไม่ควรเลย เสียเปล่าเปล่าทีเดียว

กะระตาหลา ขอรับ กระผมเกือบจะเล่นข้างโล่ห์ด้วย บุญแท้แท้ หาไม่ก็แร่เข้าไปรวย หมดซองอีกด้วยคนหนึ่งขอรับ

อิเหนา อะไรกันน่ะ

สังคามาระตา กระหม่อมฉันเสมอนอกกับพี่ประสันตา เอาบุหรี่กันสิบมวน หม่อมฉันชนะข้าขอรับ

อิเหนา อ้าว ก็ความที่เห็นว่ามันโตกว่าก็เสมอละเมอไป ไม่ดูท่วงทีนี่ นี่รู้แล้วว่าอ้ายโล่ห์เปนรอง รางวัลมันซิ ให้ชนะหกบาท แพ้สี่บาท มีอะไรอีกล่ะ รีบเอาเข้ามา

ประสันตา หมายแล้ว มีง้าวอีกคู่หนึ่งจะข้าขอรับ แต่จะหาคนที่จะตีกันจริงจริงไม่ได้ นี่เปนพวกเดียวกัน ต้องให้ตีเกี่ยวกัน

อิเหนา เออดีละ หัวล้างข้างแตกไปหลายคนแล้ว เวทนามัน

(คนง้าวเข้ามาหมอบ)

ประสันตา (ว่ากับสังคามาระตา) อ้าวทีนี้ฝ่าบาทจะเสมอไหนอย่างไรน่ะ มะเล่นกันร้อยหนึ่งทีเดียว

สังคามาระตา บ๊ะก็รู้อยู่แล้วว่ามันจะติเกี้ยว ยังจะมาถดถี้ยวหลอกกันด้วยนี่

ประสันตา อ้าวอย่างงั้นฝ่าบาททายว่าคนไหนจะทำแพ้ล่ะ

สังคามาระตา อ๊ะก็แกเล่นไปถามมันมาแล้วนี่ แค่นจะมาหลอกด้วยไม่ได้กินละแกเอ๋ย (ง้าวตีกันแล้ว)

อิเหนา อื้อ คู่นี้ถึงเกี้ยวก็จริง แต่ดูมันสนิทสนมดีดอก

ประสันตา จ้ะข้าขอรับ ซ้อมกันไว้ดีจริง

อิเหนา หมดเท่านั้นเหละฤๅ

ประสันตา หมดฤๅยัง

หนายเลือก รับประทาน ยังอยู่ ไม้สั้น ดาบดั้ง ดาบสองมือ หอกซัด กฤช ขอรับ

อิเหนา ดูหมดเห็นจะยืดยาวนัก เรียกไม้สั้นมาดูทีฤๅ

(ประสันตาเรียกไม้สั้นเข้ามา)

สังคามาระตา แน่ะพี่ประสันตา ฉันเอาไม้สั้นต่อสองเอาหนึ่งแน่ะ

ประสันตา อ้าว หม่อมฉันจะถวายแปดเอาครึ่งก็ได้ขอรับ

สังคามาระตา เอาซ เปนได้กัน แต่ให้มันตีกันจริงจริงนะ

ประสันตา อ๊ะ ถ้าตีกันจริงจริงหม่อมฉันก็เอาพลองต่อน่ะซิ

อิเหนา เอ๊ะ พี่ประสันตานี่ว่าอย่างไรหื้ ต่อเก๊เก๊ รองละก็โบ๊เบ๊ไปนี่

ประสันตา ไม่โบ๊เบ๊ดอกจ้ะข้าขอรับ ไม่กลับกลอกเลย ถ้าฝ่าพระบาททรงเสมอไม้สั้น หม่อมฉันจะเสมอสี่ศอก ให้มันตีกันจริงจริง เท่าไรเท่ากันละขอรับ

อิเหนา บ๊ะ ยังงั้นก็ฉลาดนักน่ะซิ

ประสันตา อ้าว ฮึฮึฮึฮึ ตีเถอะ (ตีกันแล้ว)

อิเหนา คู่นี้ก็พอใช้ได้ แต่ยังไม่ดีทีเดียว รางวัลคนละสามบาท

ประสันตา จ้ะข้าขอรับ ไม้สั้นนี้ยากกว่าอื่นอื่นหมด

อิเหนา อือบ่ายแล้ว เย็นเย็นถึงค่อยกลับเถอะ ที่ศาลานี้ดูสบายดี

สังคามาระตา ยังไงพี่ประสันตา ค่ำวันนี้จะสู้อีกหรือไม่สู้

ประสันตา ฝ่าบาทอย่านึกเลย เมื่อคืนนี้แพ้ได้สามกระดาน วันนี้แหละหม่อมฉันจะโต้เอากลับมาให้ได้ทีเดียว

อิเหนา อะไรน่ะ

สังคามาระตา หมากรุกข้าขอรับ

อิเหนา เออดีละ ให้ใครวิ่งไปเอามาที่นี่เถอะ จะลองกับพ่อสังคามาระตาสักหน่อยเถอะ เขาว่าซักซ้อมดีขึ้นมาก

สังคามาระตา เดี๋ยวนี้ถ้าพระเดชพระคุณทรงหยิบเม็ดประทาน เห็นจะพอสู้ได้ เมื่อคืนนี้พี่ประสันตาสามกระดานไม่ได้คั่นเลย

อิเหนา ดีละเปนได้กัน อ้อ แล้วให้เขาเอาผ้าอาบตามไปที่ธารหลังเขานี้ด้วย มาไปอาบน้ำเสียประเดี๋ยวถึงค่อยกลับมาเล่นหมากรุกกัน

ที่บท ๔๒

มะดึหวีให้สาวใช้มาไล่กิดาหยัน

ต่อบทร้อง "ให้สาวศรีไปขับเสียฉับพลัน" น่า ๗๗

มะดึหวี อุ๊ยนั่นผู้ชายอิกกระทิกอะไรกันอยู่นั่น ไคไปไล่เสียทีเถอะ

สาวใช้ นะกะนะกะหม่อม

มะดึหวี แวะไปทางโน้นก่อนเถิดแม่บุษบา (เข้าโรง)

สาวใช้ (พูดกับเพื่อนกัน) ไปด้วยกันเถอะหล่อน เที่ยวดูเสีย ให้ทั่ว จะเล่นกันอยู่ที่ไหนมั่งก็ไม่รู้ (พากันเข้าโรง)

อิเหนา ลดเม็ดเปนได้กันนะพ่อสังคามาระตา

สังคามาระตา ต้องรับพระราชทานลองดูก่อน ถ้าสู้ไม่ได้จริงจริงก็ ต้องโปรดถึงตะแกรง

อิเหนา เอา ตั้งซี่ (ตั้งหมากรุก)

ประสันตา (หันมาว่ากับพี่เลี้ยง) นี่แน่พวกเราใครเปนนักเลง หมากกลบ้างน่ะ

ยะรุเดะ ฮื่ ฮื่ กระผมก็เปนยังงั้นแหละขอรับ

กะระตาหลา รับประทาน กลในแผนหรือทำใหม่ขอรับ

ประสันตา แผนละขอรับ แต่ไม่มีใครเดินได้ ถ้าใครเดินได้ละผม จะยอมกินน้ำสามถ้วยทีเดียว

อิเหนา อ๊ะ มันจะไม่แน่ดอกกระมัง รอประเดี๋ยวพ่อสังคามาระ

ตา ไหนมาตั้งดูทีฤๅ (ประสันตาเข้าไปตั้ง)

ประสันตา นี่แน่ะจ้ะข้าขอรับ สามทีหมากหนึ่ สี่ทีมากได่ จนกลาง กระดานทีเดียว

สังคามาระตา เอ๊ ก็อ้ายกลนี้ตั้งให้ฉันดูทีหนึ่งแล้วนี่

ประสันตา ยังงั้นฝ่าบาทอย่าทูลซิ ถ้าทูลละเปนบั้ดหมากทีเดียว

อิเหนา อ้าวอย่างงั้นพ่อสังคามาระตานิ่งเฉย จะให้พี่ประสันตา กินน้ำให้ได้

กะระตาหลา รับประทาน นี่หน้าโคนอยู่ทางไหนขอรับ

ประสันตา ทางผมแหละขอรับ (อิเหนาตรองดูครู่หนึ่งแล้วเดิน)

อิเหนา หนึ่งละหนา

ประสันตา จ้ะข้าขอรับ (อิเหนาตรองอีกครู่หนึ่งแล้วเดิน)

อิเหนา สองละ

กะระตาหลา เอ๊ะ ยังงั้นไม่ได้ จะอับเสีย

อิเหนา อ้อถูกละ

ปูนตา ผมว่าชักเบี้ยในเสียทีปะไรขอรับ

กะระตาหลา ฮะ ชักยังไรได้กะนะ โคนจะได้ลอยปะไรล่ะ

อิเหนา กลนี้เขาชอบกลจริง

ยะรุเดะ เดือนขุนสักทีเห็นจะดีจ้ะข้าขอรับ

อิเหนา ชอบกลอยู่ (จับขุน)

สังคามาระตา ไม่ถูก ต้องเดินง่า— อือลืมไป

ประสันตา อือ ยังงั้นต้องบั๊ดหมาก หม่อมฉันไม่ยอมกินน้ำแท้แท้ ทีเดียว

อิเหนา พ่อสังคามาระตานิ่งเสียเถอะ ร่วมแล้วละ ขี้แพ้ชวนตี อย่าวุ่น

ปูนตา ช้าก่อน ช้าก่อน เห็นแล้วขอรับ แน่ะ ถอยโคนแล้วก็—

ประสันตา อือ เพียง รอดไปทีเถอะ (อิเหนาเดิน)

อิเหนา อยู่ละ

ประสันตา โอยแล้วกัน

อิเหนา (เดิน พร้อมกันร้อง) ปั๊บ ฮา

อิเหนา เอาเถอะ อย่าพูดวุ่นวายไปเลย สามถ้วย กินดีดี อย่า ให้ต้องกรอกเลย

ประสันตา ถ้าฝ่าพระบาทจะให้รับประทาน ก็ต้องรับประทานน่ะ แหละ แต่ทว่า ฮึ นั่นแหละ ก็ต้องรับประทานน่ะแหละ

อิเหนา บิดละไหมละ ฮึ อะไรนะ

ประสันตา ก็มีเชิงนี้จ้ะข้าขอรับ ช่วยกันเปนกอง ทำไมจะไม่ จนล่ะ (พี่เลียงสามคน) ฮึ ฮึ ฮึ ฮึ

อิเหนา ดูเถอะ ได้ว่าแล้ว ขี้แพ้ชวนตี เห็นด้วยกันนะ เอา พ่อ สังคามาระตาตั้งซิ ฉันจะเอาหมากแดง (ตั้งหมากรุก)

กะระตาหลา รับประทาน เมื่อตะกี๊กลอะไรขอรับ

ประสันตา เขาเรียกจมกลางสมุทขอรับ

สังคามาระตา พี่ประสันตามาช่วยกันเถอะน่า

อิเหนา เออ ประสันตากับยะรุเดะไปช่วยข้างโน้น กะระตาหลากับปูนตามาช่วยฉัน (เล่นหมากรุกกันต่อไป)

อาบู แฮ้ พวกเราน่ะ ใคไวไว มาเล่นหมากะห่านกันเถอะ พ่อสะมาแอ พ่ออาลี มาซิน่ะ เฮ้ย ทิดอะบราม ร่ำไรน่ะ เล่นไหมล่ะ

อะบราม ไม่เล่น ไม่มีธรรมเนียม (แบมือ) บังคับกันไม่ได้ ไม่ยอม (สั่นหัว) ต้องโหวด ธรรมเนียมนอกฟรีฟรี (แบมือ)

อาลี ซี๊ะ เขาเล่นกันหมดไม่เล่นยังไร ไม่เล่นก็เอามันเสียน่ะสิ

อะบราม ทำไม ไม่เล่น มีผิดฤๅ กฎหมายที่ไหน ข่มเหงไม่ได้ ไม่กลัว กะวะมันมี (แบมือ)

สะมาแอ พูดมากน่ะ จะเล่นก็เล่น จะค่ำ เจ้าอะบรามน่ะเขามันคนอะเมริกัน จะเล่นมิเล่นก็ชั่งหัวมัน พวกเรามาเถอะน่ะ มา

อะบราม ดูดู (แบมือชี้ไปทางนายหวัง) ดูหวังไม่เล่นเหมือนกัน ทำไม ทำไมไม่เล่น ว่าแต่ฉัน ไอ้โกง โกง โกงแลว

หวัง พุดโท่ ไม่สบายจริงจริง วิ่งไม่ไหวแท้แท้ ขอตัวสักที

อาลี อ๊าย เล่นกะเขาน่ะพ่อหวัง ทำยังงั้นเสียไป เล่นเถอะ ไม่เล่นไม่ได้

หวัง เถอะ เถอะ เอา (ลุกขึ้นโซเซเดินตามบุญตามกรรมมา) เอ้า เล่นยังไงก็เอา

อาลี ใคยืนที่ไม่ทันคนนั้นเปนหมา

(พร้อมกันลุกขึ้น อะบรามลุกขึ้นด้วย ยืนเข้าที่กัน ที่จะเปนห่านเข้าที่ไม่ทัน แต่ลุกขึ้นก่อน แสละลุกขึ้นทีหลังคน)

อะบราม เอ เอ แสละเปนหมา ฉันเข้าได้แล้ว เอ เอ (นายแสละโดดเข้าผลักนายหวังเซออกจากที่ เข้าที่แทน) ดูน่ะ เล่นโกงไม่เอา ดู มีธรรมเนียมฤๅฮะ โกงยังงี้ไม่ห้ามฤๅฮะ ใคเปนเปรสิเดนต์ฮะ แดม โกง จริงจริง ไม่เล่น ไม่เล่น เล่นไม่ได้ ธรรมเนียมไม่มีเล่นไม่ได้ โกง โกง ไม่เล่น เล่นยังงี้ใคจะเล่นได้ (แบมือสองมือยกไหล่) ใคจะเล่นได้ กฎหมายไม่มี

อาลี ฮ้าย อย่าโกงมันน่ะพ่อแสละ

แสละ เอา เปนหมาก็เอา มาซิพ่อหวัง มาเข้าที่ของแก (แสละออก หวังเข้ายืนที่เดิม)

อาลี (ว่าแก่อะบราม) เขายอมละทำไมยังไม่เข้าที่ล่ะ เสือกยืนอยู่ทำไมที่นั่นล่ะเจ้าตัวดี

อะบราม เอ ยังงี้เอาซิ หะ หะ หะ เจ้าอาลีเปนกะวะมัน เอาซิ (เล่นกัน)

สาวใช้	แฮ้ เจ้าเหล่านี่นะ ไป๋ ไปเฮ้ย เฮ้ย ดูเถอะเอ้า ยังหาไปไม่อีก พะผ่า เดี๋ยวนี้ก็หลังลายดอก เฮ้ย เสด็จนะ ไปให้พ้น
อะบราม	เอ นิ่ง นิ่ง (คนอื่นไปอยู่เสียห่างห่าง อะบรามเดินมาหาสาวใช้) เฮ้ย นิ่งนะ ผู้หญิงนั้นมาทำอะไร เอ๋
สาวใช้	ดูซิยังจะถาม เฮ้ยเสด็จนะ ไปเสียให้พ้น หวายนี่แน่ ไม่เห็นฤๅ
อะบราม	เอ๋ ว่าอะไร เสด็จที่ไหน เสด็จที่ไหน หวายทำอะไร โกหกทำอะไร เสด็จทำอะไร ค่ำค่ำมืดมืด ไม่มีธรรมเนียม โกหกเปล่าเปล่า ผู้หญิงโกหก อย่าเชื่อ (หันหน้ามาจะบอกเพื่อน ไม่พบใคร เขาหลบไปเสียหมด) ดู โกงจริง ขี้ขลาดแท้แท้ เขาหลอกก็หนีหมด ทิ้งกูไว้คนเดียว ใช้ไม่ได้
สาวใช้	ดูซิ เจ้านี่บ้าดอกกระมัง ใคใคเขาไปแล้ว หาไปไม่อีก พะผ่าซิ เดี๋ยวนี้ก็เอาหวายลงหลังดอก
อะบราม	เอ๋ พูดดีดี ไปดีดี ขู่ทำไม ฉันไม่ผิด เฆี่ยนไม่ได้ ไม่มีธรรมเนียม ไปดีดี ไปดีดี (เดินช้าช้าไปพบเพื่อน) ทำไม หนีมาทำไมทีนี้หมดฮะ กะเขาหลอกก็เชื่อด้วย โง่จริงจริง แดม
พร้อมกัน	(ขี้มือเอานายอะบราม) แดม แดม

อาลี เสือกอวดดีอยู่น่ะ เลิกหลังขึ้นดูที่หรู มันมีปาลงไปสักห้าทีแล้วฤๅ จึ่งกลับมาได้

อะบราม โอ ใคเฆี่ยนฉันได้ ไม่มีผิด เฆี่ยนยังไรได้ ทำไมเดินดีดี เฆี่ยนฤๅ เฆี่ยนไม่ได้ ไม่เปนยุติธรรม เฆี่ยนไม่ได้ ขึ้นเฆี่ยนเกิดความใหญ่ เฆี่ยนไม่ได้ เฆี่ยนไม่ได้ (สาวใช้ตามมาอีก คนอื่นเห็นพากันวิ่งไปทูลอิเหนาบ้าง แต่นายอะบรามยังค่อย ๆ เดินบ่น) ไม่ผิดเฆี่ยนยังไรได้ เฆี่ยนไม่ได้ เฆี่ยนไม่ได้

สาวใช้ ดูเอาซิ ใคใคเขาไปหมดแล้ว ยังแต่เจ้านี่ ยังเดินทอดน่องอยู่คนเดียว เฮ้ยเอามันน่ะ ทำไมยังไม่ไป พะผ่าปะเดี๋ยวก็หวายลงหลังเดี๋ยวนี้แหละ

อะบราม เอ๋ ขู่ทำอะไร ไปแล้วไม่ใช่ฤๅ ทำอะไร ต้องวิ่งด้วยฤๅ อยู่ดีดีเฆี่ยนไม่ได้ ดูซิ เดินไปแล้วไม่ใช่ฤๅเฆี่ยนยังไรได้

สาวใช้ พะผ่าเจ้านี่บ้าแน่ ยังหันหน้าเถียงได้นี่ ลองมันดูสักทีมันจะวิ่งฤๅไม่วิ่งก็ได้รู้กันเดี๋ยวนี้

อะบราม ลองตามใจ ไม่ผิดเฆี่ยนไม่ได้ (สาวใช้เฆี่ยนเบาเบาก่อน) โอย เฆี่ยนทำอะไร เฆี่ยนทำอะไร ไม่ผิดเฆี่ยนได้ฤๅหา ข่มเหง ข่มเหง ต้องสู้ ต้องสู้ (มือกุมที่กฤชหันหน้ามาทำท่าสู้) มา เอากะเจ้า กล้าดี

เฆี่ยนอีกที่ เอา กล้าดีเฆี่ยนอีกที่ เฆี่ยนซิ เฆี่ยนซิ (สาวใช้หวดลงไปอีก) โอย เฆี่ยนแน่ะ เฆี่ยนอีกที่ เฆี่ยนแรงแรงซิ (สาวใช้เฆี่ยน) โอย เฆี่ยนแรงแรง ละนะ เอา เฆี่ยนอีกที่ (ชักกฤชออก) เอาซิ เฆี่ยนอีกซิ ยังไง ไม่อาจเฆี่ยนฤๅ เฆี่ยนซิ (สาวใช้เฆี่ยนซ้ำไม่หยุด) โอย โอย โอย เจ็บจริง โอย โอย (ทิ้งกฤชวิ่งหนี) วิ่งแล้ว วิ่งแล้ว โอย โอย หยุดเถอะ วิ่งสิ้นสติ้นแล้ว โอยพ่อโอย ร้องสุดเสียงแล้ว โอย โอย (วิ่งหนีเข้าโรง)

อิเหนา อึ๋ ยังไงกะระตาหลา ด้อยอยู่หน่อยนะคราวนี้

กะระตาหลา เปนทางเม็ดจ้ะข้าขอรับ

ปูนตา ตัดเสียบ้างเถอะจ้ะข้าขอรับ

อิเหนา เบี้ยหอยแตกเสียบ้างเถอะ (ต่างคนต่างกินกัน)

กิดาหยัน รับพระราชทาน เขามาไล่ว่าข้างในจะเสด็จขอรับ

อิเหนา อึ๋ เอาม้าย่างเข้าไปดูสักที่ปะไร (อิเหนาเดินม้า)

ประสันตา เอาเม็ดต่อเบี้ยแล้วหงายเถอะปะไรขอรับ

สังคามาระตา หาย เอาไล่โคนเข้าไปดีกว่า (สังคามาระตาเดินเม็ด)

กิดาหยัน รับพระราชทาน โขลนเขามาไล่จ้ะข้าขอรับ

อิเหนา ไล่ก็หนีโคนเรามาเสียก็แล้วกัน

ยะรุเดะ ไล่ต่อเบี้ยเข้าไปอีกจ้ะข้าขอรับ กินละเปนหงายทีเดียว

กิดาหยัน เขามาไล่จ้ะข้าขอรับ

กะระตาหลา อะไรนี่หิ กลัวไล่ด้วย ไล่ก็กินเสียก็แล้วกัน

อิเหนา จริงเอ้า กินเสีย (กินเม็ด)

กิดาหยัน ข้างในจะเสด็จจ้ะข้าขอรับ

อิเหนา เบี๊ยในก็เอาเรือมากันหงายก็แล้วกัน (อิเหนาเดินเรือ)

กิดาหยัน หามิได้ ข้างในเสด็จขึ้นมา โขลนเขามาไล่จ้ะข้าขอรับ

อิเหนา หา

กิดาหยัน รับพระราชทาน ข้างในเสด็จจ้ะข้าขอรับ

อิเหนา เอ๊ะ ว่ากะไร

กิดาหยัน โขลนเขามาบอกว่าข้างในเสด็จขึ้นมาจ้ะข้าขอรับ

อิเหนา อ๊ะไม่ได้การ เลิกกันเสียทีเถอะพี่ประสันตา บอกพวกเราให้หลบไปเสียให้พ้น ไม่ได้ ข้างน้ำข้างในเราอยู่ที่นี่ไม่ดี พ่อสังคามาระตากับพี่ประสันตามาไปด้วยกัน (ลุกไป)

บทที่ ๔๓

มะดีหวีสอนบุษบาให้เสี่ยงเทียน

ต่อบทร้อง "ดวงสมรของแม่จงว่าไป" น่า ๗๙

มะดีหวี ยังไงล่ะแม่บุษบา ว่าไปให้เหมือนแม่ว่าซิ แม่คุณของแม่ว่าเสียหน่อยเถอะ เอ้า แม่จะว่าละว่าตามนะ เจ้า

ประคุณพระปฏิมา นั่นว่าแล้วฤๅ ว่าให้ดังดังซี้ เจ้าประคุณพระปฏิมา ว่าแล้วฤๅ เบานักนี่ ไม่ได้ยิน ว่าใหม่เอ้า เจ้าประคุณพระปฏิมา ว่าแล้วฤๅ อุ๊ย หูก็ไม่ใคร่จะได้ยิน นางบาหยัน นี่อ่อนว่าแล้วฤๅ หา

บาหยัน หม่อมฉันไม่ทันได้ยินนะกะนะกะหม่อม

มะดีหวี ชั่งเถอะ ถึงที่นั่นเบาก็ไม่ใช่ใจความดอก เอ้าแม่บุษบาว่าตามแม่เหมือนเมื่อตะกี้ แต่ให้ดังดังนะแม่นะ เจ้าประคุณพระปฏิมา ว่าซิ เทียนสามเล่มนี้จงเปนที่เสี่ยงทาย จำไม่ได้ฤๅ แม่จะสอนทีละคำ เทียนสามเล่มนี้ว่าแล้วฤๅ ดีดีลูกรักของแม่ จงเปนที่เสี่ยงทาย เอ้าว่าอีกซิ แม่คุณของแม่ ยังงี้สิถึงจะว่ารักแม่ แม่ว่าอะไรก็ทำตาม ลูกข้าดีแมะต๊ะนางบาหยัน ดีดี ว่าอีกหนนะแม่จะสอน (บุษบาหัวเราะ) นั่นหัวเราะอะไรล่ะแม่บุษบา นี่ไม่ได้ว่าดอกฤๅ พุดโท่ นี่ก็เพ้อว่าว่าตามแล้ว อย่าดื้อนะแม่บุษบา แม่จะว่าให้ฟัง แม่เลี้ยงแม่มาก็อยากจะให้ดี เดี๋ยวนี้มาเกิดความสงไสยร้อนใจ เพราะไม่รู้ว่าจะได้กับใครแน่ เห็นมันวุ่นวายกันนัก เสี่ยงทายเสียจะได้สว่างหัวใจ แม่คุณเถอะแม่ ตามใจแม่เถอะนะ เอ้าว่าตามนะ ถ้าจะได้ช้างระเด่นมนตรี ว่าไปซิยังไงล่ะ อายอะไร มีใครในนี้นะ อยู่ด้วยกันหกคน

เท่านี้ อายทำไมว่าไปซิ อุ๊ยนางพี่เลี้ยงช่วยข้าว่ามั่งซิ

บาหยัน รับสั่งเสียเถอะเพคะ จะได้แน่แน่แก่ใจ จะทรงอายทำไม

ส้าเหง็ด เสียแรงพระมารดาทรงอ้อนวอน จะทรงขัดรับสั่งเสีย ยังไร

ปะลาหงัน จริงหล่อน มิใช่ว่ารับสั่งเองเมื่อไหร่

ปะเสหรัน นี่จะไปกวนท่านทำไม ทรงแทนแล้วก็เปนใช้ได้

มะดีหวี อ๊ะ นางปะเสหรันนี่พูดอะไร ก็เมื่อปฤกษากันมาแล้ว นิมาพูดเหลวไหล มิใช่ตัวข้านี่ ข้าจะไปเลี้ยงแทนยังไง จริงจริงนะแม่บุษบา มิใช่ว่าเปนการเล่นเล่น ครั้งนี้เปน การใหญ่ อะไรมันจะสำคัญเหมือนกะเรื่องนี้ ถ้าเสียที ละจะต้องตำรา ที่เขาว่าเปนสุภาสิต ปลูกเรือนผิดคิด จนเรือนทลาย มีผัวผิดคิดจนตัวตาย เกิดมาเปนลูกผู้ หญิงก็มีแต่สิ่งเดียวแลเปนต้นของยศทรัพย์ความศุขความ สบาย ผู้หญิงเรามีเรี่ยวแรงฤทธิ์เดชอะไร ก็ได้แต่ อาศรัยผู้ชาย จะหาที่จริงที่ดี มิใช่ว่ามีได้ง่ายง่าย จริง แมะละนางพี่เลี้ยง

บาหยัน จริงนะกะนะกะหม่อม

ปะเสหรัน ก็เมื่อมันจะผิดละจะไปคิดเอาเองได้ฤๅ

มะดีหวี ยังงั้นเจ้าก็ชอบใจจรกาน่ะซี

ปะเสหรัน หม่อมฉันไม่ได้ว่า หม่อมฉันว่าแต่ว่าเลือกเองไม่ได้

มะดีหวี่ ขะ นางใจดี

บาหยัน หม่อมฉันละกลั้วกลัว กลัวจะไปโดนเจ้าเงาะละเต็มที่

มะดีหวี่ นั่นน่ะซิ ถึงจะได้เสี่ยงทายเสียให้แน่ ให้รู้แท้แต่เดี๋ยวนี้ ตริกตรองดูให้ดีนะแม่บุษบา ตริกตรองดูให้ดี ยังไงล่ะว่าไปซิ ถ้าจะได้ข้างระเด่นมนตรี นั่นอะไร ผูกคิ้วนิ่วหน้าโกรธแม่ฤๅแม่บุษบา ฮะ แม่บุษบา

บุษบา มิได้เพคะ

มะดีหวี่ มิได้ก็ว่าไปซิ ตามแม่ว่า

บุษบา หม่อมฉันว่าไม่ได้

มะดีหวี่ ทำไมน่ะ

บุษบา ไขหน้า

มะดีหวี่ จะนั่งอับอายขายหน้าอยู่ว่ากะไร มิใช่ว่าไปพูดที่ไหน นี่แน่ะจะว่าให้ฟัง ที่เกิดศึกสงคราม เกิดถ้อยเกิดความน่ะเพราะอะไร เพราะไม่รู้แน่ว่าจะได้ข้างไหน ตัวแม่นี้มีแต่ความร้อนใจ แม่คุณเถอะ อับอายขายหน้านิ่กว่าสงเคราะห์แม่ให้สบายใจ แม่เลี้ยงมาไม่คิดถึงบุญถึงคุณ ไม่รักไม่สงสารแม่บ้างฤๅอย่างไร แม่คุณแม่ทูลหัว ว่าไปเถิดนะว่าไป แม่จะสอนให้

บทที่ ๔๔

อิเหนาพูดปลอมพระปฏิมา

ต่อบทร้อง "แม้นได้ครองกันจะอันตราย" น่า ๗๙

อิเหนา ระวังให้ดีนะจะบอกให้ ถ้าได้กะจรกาจะมีอันตราย

ประสันตา ต่อได้กะระเด่นมนตรีจึงจะมีความสบาย

มะดีหวี อุ๊ย อุ๊ย เจ้าประคุณ สาธุ สาธุ พระปฏิมาพูดได้ อุ๊ย ว่ากะไรนางพี่เลี้ยง ข้าขนลุกขนพองส้าไปทั้งตัวแล้วละ

บาหยัน อุ๊ยเจ้าประคุณ ศักดิ์สิทธิ์จริงจริง มาปาฏิหารให้เห็น คำที่ท่านว่าเปนจริงเปนแน่ แม่ปะเสหรันนิ่งอึ้งตึงไป อย่างไร

ปะเสหรัน ไม่ให้ฉันนิ่งจะให้ฉันทำยังไร สิ่งที่เปนไม่ได้มาเปนได้

บาหยัน อาไลยนักหรือหล่อน

ปะเสหรัน อาไลยอะไร้ มาใส่เอาฉันเปล่าเปล่า

ส้าเหร็ด นี่ดีใจนี่มาชวนกันเทถาะ อ้ายเรื่องเงาะแงะน่ะเลิกกัน เสียทีเถอะ เลิกกันเสียที ว่าแต่ครั้งนี้ละ พระบารมี พระบารมี ไม่ได้ยินใครเล่ามาสักที ว่าพระปฏิมาพูด ได้เหมือนอย่างนี้

มะดีหวี อุ๊ย ข้าอยากถามท่านต่อไปอีกนี่น่ะ ให้มันรู้ให้มั่น เด็ดเดี่ยวสิ้นสงไสย

ปะลาหงัน เพคะนะกะนะกะหม่อม หม่อมฉันดีใจ ดีใจ จนไม่รู้ว่าจะพูดว่ากะไร

บาหยัน สาธุเจ้าประคุณ คุณพระช่วยบาหยันทันตาเห็น

ปะลาหงัน สาธุ คุณพระช่วยปะลาหงัน ให้ขึ้นสวรรค์ทั้งเปน

ปะเสหรัน ดูเอาสิ ท่านจะได้ทูลถามถึงเนื้อถ้อยกระทงความ นี่มาพูดออกพล่าม หล่อนละก็

ส้าเหง็ด ถึงจะถามอีกสักเท่าไรไร มันกลับไปไม่ได้ดอกพ่อเงาะ อย่าได้นึกสำคัญเลยแม่ปะเสหรัน มันไม่ได้เหาะ

ปะเสหรัน ปะเดี๋ยวเถอะถึงค่อยว่า เดี๋ยวนี้มันไม่ใช่เวลา แม่ปากเปราะ ไหว้ละ แม่เจ้าแม่คุณเถอะ นิ่งนิ่งจะได้ฟังสิ่งที่หล่อนเพราะ ถ้าแม้นจริงแล้วก็ไม่ดื้อดันดอกฉันจะช่วยเหาะ

บทที่ ๔๕

อิเหนาพูดกับมะดีหวี

ต่อบทร้อง "เอาเมียเขาไปให้จรกา" น่า ๘๕

อิเหนา หม่อมฉันทราบดอกขอรับ ว่าตัวคนเดียว ไม่มีใครเมตตา ทั้งยากจนไม่มีจะสอดเสี่ยดินเหิน ตกว่าถึงตัวคนเดียวก็จริง แต่เปนคนจริงจริงนะขอรับ เมื่อผู้อื่นไม่มีใครเมตตา จึ่งต้องเมตตาตัวเอง ไม่มีผู้อื่นจะช่วย

คิดอ่านอุดหนุนก็ต้องช่วยตัวเอง พระมารดาเอาฝ่าพระบาทตรองดูเถอะ ว่าการเปนไปถึงเพียงนี้แล้ว ไม่ให้หม่อมฉันทำยังงี้จะทำยังไง เดือนจะตกลงบนตม จะปล่อยให้จมเสียยังไง ถึงจะทรงเชื่อกลคน กริ้วกราดหม่อมฉัน ตามแต่จะโปรด แต่ขอให้ทรงคิดถึงองค์ปะตาระกาหลาบ้าง ว่าท่านไม่มีผิดมีโทษอะไร จะปรับเอาหลานท่านไปให้ระคนปนศักดิ์ต่ำช้า หม่อมฉันผู้เปนเจ้าของก็เปนชาย ถ้าไม่ยอมตายเวลานี้ จะไปตายเมื่อไรให้ดีกว่า กฤชอยู่นี่แน่ขอรับ ถ้ากริ้วก็จงลงพระอาญา ถ้าชีวิตรยังไม่ตาย จะวางถวายอย่าสงกา (หันมาว่าแก่บุษบา) ยังไรแม่ อย่านั่งนิ่ง พี่ว่านี่จริงนะน้องบุษบา

มะดีหวี ข้ารู้ดอกพ่อเอ๋ย ว่าเจ้าน่ะมีฤทธิ์มีบุญ ไม่มีใครทำไมได้ จะคิดมั่งสักนิดเปนไร ว่าน้องเปนสาวเปนผู้หญิง ทำได้ก็ทำเอา ฮ่ะฮะ องค์ปะตาระกาหลา ช่างมีหลานอาภัพอับวาศนา แล้วยังมิสา ยังต้องประจาน พ่อเอ๋ยลูกนี้เปนผู้หญิงสู้ไม่ได้ ตามพระไทยแลพลการ

อิเหนา หม่อมฉันยอมสารภาพรับผิด ยอมถวายชีวิตรสังขาร หม่อมฉันทำทั้งนี้ ไม่ได้อวดบุญอวดฤทธิ์ อวดแต่อาภัพอวดแต่สิ้นคิดดอกขอรับ พุดโท่ พุดโท่ กะไรเลย

ไม่ทรงเห็นใจ ดวงแก้วที่รักยิ่งกว่าชีวิตร ท่านช่วยกันปลิดเอาไป ก็เมื่อชีวิตรที่รักน้อยกว่า ไม่ตายเสียก่อนจะยอมจะหย่อนกะไรได้ แม้นโปรดหลานทั้งสองจะมิให้ได้อาย ก็จงโปรดด้วยอีกสักนิด ช่วยผลาญชีวิตรลูกเสียให้ตาย

บทที่ ๔๖

อิเหนา ขอสัตย์มะดีหวี

ต่อบทร้อง "จะวางกรอรไทยให้ไคลคลา" น่า ๘๖

มะดีหวี พ่อคุณ พ่อว่าอะไรยังงั้น คิดดูก่อน ว่าข้าเจ้านี้เปนอะไร เปนแต่ข้าท่าน จะช่วยได้โดยสุดฤทธิ์ ก็เปนแต่ช่อยคิดช่วยอ่าน พ่อก็รู้อยู่แล้ว ว่าการนี้รู้แน่ไม่ได้เอออก็ยังไงจะให้สำบาล

อิเหนา หม่อมฉันทูลแล้วนะขอรับ ว่ารักยิ่งกว่าชีวิตร เปนสุดความคิดที่จะประมาท แล้วรู้แน่อยู่แก่ใจ ว่าวางไปก็คงจะพลาด ถ้าพลาดแล้วยิ่งกว่าตัวตาย ไม่ยอมวางถวายเปนอันขาด เว้นแต่โปรดประทานสัตย์ปฏิญาณพอให้เห็นการว่าจะไม่พลาด

มะดีหวี ยังรู้ไม่แน่จะสบถอย่างไร

อิเหนา เพราะพระองค์เองยังไม่ปลงพระไทย

มะดีหวี่ อุ๊ย อย่าพูดดังนั้นพ่อ บาป

อิเหนา ยังนั้นหม่อมฉันกราบทูลสั้นไป มิใช่ไม่ปลงพระไทยให้จรกา ที่หม่อมฉันว่านั้นไม่ปลงพระไทยให้หม่อมฉันดอกนะขอรับ

มะดีหวี่ พ่อจะพูดยังงั้นก็จนใจ การที่มากันครั้งนี้ เท็จจริงชั่วดีก็แจ้งอยู่ทุกสิ่ง จริงฤๅไม่ นี่แหละพ่อจะว่าว่าพูดไม่จริง ก็จำต้องนิ่งจนใจ

อิเหนา หม่อมฉันเชื่อละขอรับ แต่จงทรงพระเมตตา ช่วยทรงโปรดแก่ลูกอีกสักชั้น พอเปนคำมั่นสัญญา จะทรงคิดจนสุดพระไทย ว่าจะไม่ให้ได้แก่จรกา จะช่วยจนสุดพระกำลัง ให้ได้สมหวังหม่อมฉันผู้เปนข้า นะขอรับ พิโท่ชั่งกะไรหนอใจพี่บาหยันพี่ปะเสหรัน นี่พี่จะสมัคไปเปนชาวจรกาฤๅ จึ่งชังน้ำหน้ากุเรปั่น พี่ปะลาหงัน พี่สำเหร็ด เห็นน้องเปนเท็จฤๅเมินหน้า เสียแรงเลี้ยงน้องข้ามา ไม่รักฤๅยังไง จึ่งจะไปยกให้จรกา แน่พี่ดูใจข้านะ ว่าเปนใจชายฤๅไม่ใช่ชาย จะตายได้ฤๅไม่ตายคอยดูข้า แม้นมิสัตย์เหมือนยังกะคำ ก็จงช่วยกันจำไว้ค่อนว่า ว่าใจขลาดเหมือนใจระตู มิใช่ใจคู่น้องบุษบา.

บทที่ ๔๗

มะดี่หวี่ให้สัตย์กับอิเหนา

ต่อบทร้อง "สุดแต่จะให้ได้แก่เจ้านี้" น่า ๘๗

อิเหนา รับสั่งนะขอรับ ถึงยังไงยังไงคงจะให้ได้กับหม่อมฉันนะขอรับ

มะดี่หวี่ จ๊ะ จะช่วยทูลเบี่ยงบ่ายให้หายกริ้ว ถ้าหายกริ้วแล้วก็คงต้องตกเปนของเจ้า

อิเหนา ถ้ายังเปนเชิงยังงั้นยังเต็มที่ หม่อมฉันขอประทานว่าจะโปรดให้ได้กับหม่อมฉันดอกขอรับ

มะดี่หวี่ จ๊ะ ก็ว่ายังงั้นน่ะซี้

อิเหนา ต้องขอรับประทานอีกที

มะดี่หวี่ ก็ว่าแล้วนี่นะ จะต้องว่าอีกทำไม . เจ้าอยากให้ว่าก็จะว่าให้ จะผ่อนผันพิดทูลให้ สุดแต่จะให้ได้แก่เจ้านี้เอาพอฤายังล่ะ

อิเหนา ขอรับ (ว่าแก่บุษบา) นี่แน่น้องบุษบา ได้ยินด้วยกันนะถ้ายังไงต่อไปเบื้องน่า ถ้าท่านจะลืมคำมั่นสัญญา รักท่านละทูลเตือนท่าน อย่าให้เสียคำมั่นสัญญา เอ้า พุดโท่พี่พูดดีดีก็โกรธด้วยนี่นะอนิจจา อ้อนี่แม่เต็มใจฤๅที่จะไปกับจรกา

มะดีหวี แม่สัญญาแล้วก็วางน้องเสียเถิดพ่อ ช้านักแล้ว แม่จะได้ลากลับไป ถ้าช้าอยู่ ทรงทราบละครั้งนี้แม่จะมีความผิดใหญ่

อิเหนา หม่อมฉันจะวางเดี๋ยวนี้ อย่าร้อนพระไทย พี่ทั้งสี่ทำไมพากันก้มหน้า โกรธนักฤๅที่น้องทูลขอสัญญา ถ้ากระนั้นก็จะต้องขอสัญญาพี่บ้าง พี่จะสัญญาได้ดังรับสั่งแมะจงว่า ยังไงพี่บาหยันค้อนข้าทำไม เห็นจะหมั่นไส้ข้านักหนา แม้นมีเมตตาแก่น้องทั้งสอง จงมาปรองดองให้สัญญา

บาหยัน ทูลกระหม่อมแก้ว มีบุญก็ทรงบังคับให้สัญญาได้ข้างเดียว แล้วก็ซ้ำทิ้งบาหยันให้มันถือสัญญา ให้มันค้อนร่าอยู่อย่าเหลียวนะเพคะ ทูลกระหม่อมแก้ว

อิเหนา พุดโธ่ พี่พูดอะไรยังนั้น พี่เคยจับปดฉันได้ซี่ที

บาหยัน ก็ทูลหม่อมแก้วไม่ได้ทรงสัญญา จะเอาปดไหนมา ปดไม่มี

อิเหนา ฉันถือว่าการที่ฉันทำนี้ หนักยิ่งกว่าร้อยเท่าคำสัญญา

บาหยัน นึกแต่ในพระไทย เอาปดที่ไหนมา

อิเหนา ถ้าพี่อยากได้ก็ไม่ยากดอกกะสัญญา เอาเถอะเปนเลิกกันเรื่องหมั้นหยา แม้นมิได้สมหมายก็จะตายอยู่ดาหาพอฤๅยังล่ะ

บาหยัน ที่ทรงนี้ก็ดีละเพคะ แต่ว่ายังไปรับ—

ปะเสหรัน ไฮ้ พูดร่ำไรแม่บาหยัน กงการอะไรของหล่อนน่ะ ไปคาดไปคั้น แต่ที่แล้วมาน่ะยังไม่พอฤๅยังไปต่อกะท่าน ทูลหม่อมแก้วอย่าทรงพระวิตกถึงหม่อมฉันทั้งสี่ ถ้าแม้นทรงดีก็เหมือนกัน

อิเหนา ปะลาหงัน

ปะลาหงัน ถ้าทรงอย่างไร เปนข้าก็ต้องเปนไปอย่างนั้น

อิเหนา ส้าเหง็ด

ส้าเง็ด มิให้จับเท็จกะหม่อมฉัน ถ้าทรงใช้ไม่มีผิด ก็คงช่วยคิดจนสุดปัญญา

อิเหนา อือเปนเสร็จกัน ยังแต่พี่บาหยันของข้า

บาหยัน บาหยันน่ะฤๅ อย่าตกพระไทย ถึงทรงทิ้งเสียก็คงจะคอนคำสัตย์เที่ยวร่อนกว่าจะขาดใจ

อิเหนา ขอบใจพี่แล้วพี่ชื่นใจ เกิดมาเปนอิเหนากะเขาที่ ที่จะทิ้งให้พี่คอนเปล่าอย่าสงไสย

มะดีหวี่ พ่อ พ่อ พ่อมัวแต่พูดอยู่อย่างนี้ เมื่อไรแม่จะได้ไปไหนว่าถ้าแม่สัญญาแล้วพ่อจะวางน้องให้ รักน้องสงสารน้อง อย่าให้มัวหมองได้ วางน้องเสียเถอะพ่อคุณ ซิ ซิ

บทที่ ๔๘

หกกระษัตริย์เล่นลอนเตนนิส

ต่อบทร้อง "แทบใกล้อาศรมพระมุนี" น่า ๙๖

อิเหนา ที่นี่เย็นสบายดีจริงจริง มันน่านอนอยู่ที่นี่ ไม่น่าจะกลับไป

จรกา ข้อราบ เย็นดี ถ้าเอาปรอทมาจับ เห็นจะถึงหกสิบสองดีกรี

สังคามาระตา ขอรับ เย็นทั้งนอกเย็นทั้งใน แต่เย็นข้างนอกมีปรอทวัดได้ ว่ามากน้อยเท่าไร แต่ข้างในไม่มีเครื่องมือที่จะวัดเข้าไปได้

กะหรัดตะปาตี มี เอาฤๅ นี่จะวัดเอง จะทำให้รู้สิน่ะ ว่ามันเย็นเพียงไหน

ล่าสำ วัดได้ จับแมะดูเทพจรเหมือนกับจีนแสเขาจับน่ะซิ

กะหรัดตะปาตี แมะมะอะไรเดี๋ยวนี้นี่ ดาบน่ะแน่ะ ผ่าอกมันออกดูหัวใจก็แลเห็นดอก ว่ามันจะพองจะเย็นสักเท่าใด ข้าเห็นมันจะเกินหัวใจเกียงอุยที่ว่าเปนอย่างโตเท่าไข่ห่านไปเสียอีก

ประสันตา ถ้ากะนั้นเห็นจะสักเท่าไข่นกกระจอก

ล่าสำ ไฮ้ ก็ไข่นกกระจอกมันเล็กกว่าไข่ห่านนี่นะ

ประสันตา พุดโท่ กะหม่อมพูดยังไม่ทันจบ ก็พูดชิงเอาเทศท้ายคำเขาไปเสียนี่ มันก็เล็กไปน่ะสิขอรับ

สังคามาระตา ฮะฮะฮะ ขันจริงจริง ไข่นกกระจอกเท่านั้นวก้อย เอาเทศเติมเข้าคำเดียว มันกลับโตขึ้นเกือบเท่าหัว ถ้าใจเดิมมันเท่าไข่ไก่ ถ้าเมื่อกำลังกริ่มอะไรสำคัญ มันจะโตขึ้นสักเพียงไร ฮะฮะฮะฮะฮะ

สุหรานากง แฮ่ะ ขอเสียทีเถอะ พูดเรื่องอื่นอื่นเถอะ

กะหรัดตะปาตี พูดถึงหอกถึงดาบกลัวอ้ายคุ่ยจะตื่น

ประสันตา เออกะนั้นหม่อมฉันจะเล่นหนังตลุงถวาย แต่ไม่มีตัวทิดพรหมเล่นไม่สนุก

จรกา ไม่เปนไร บ่าวฉันมี

กะหรัดตะปาตี บ่าวฉันสวยไป เปนไม่ได้ ทำเล่นกะตัวทิดพรหม ถ้ารูปไม่สมก็เปนไม่ได้

อิเหนา เอาอิกละ พี่กะหรัดตะปาตี นี่จะเอาฉันไปเปนทิดพรหมฤๅพี่

สังคามาระตา ถ้าขึ้นนั่งพร้อมกันอยู่ที่นี่เห็นจะอดไม่ได้ พูดมาก็ต้องพูดไป

จรกา พูดไม่พูดเรื่องดีดี ทำไมถึงเล่นพูดถอนรัศมี

กะหรัดตะปาตี ดีเสียอีกนี่ เพียงพูดถอนเปนอย่างผู้ดี ถ้าเปนไพร่ไพร่มันใส่กันยิ่งกว่านี้ เอาฤๅเล่นอย่างไพร่กัน เรียกพวก

กิดาหยันมาก็จะได้ดูดี

อิเหนา ไม่ได้การละ เห็นจะนั่งอยู่ไม่ได้ มาเถอะ มาเล่นลอนเตนนิสกันเปนไร

จรกา (แถลำลำ) ขอรับ ดี ดี นั่งนานแล้ว จะได้แก้เมื่อยเสียมั่งสักที

กะหรัดตะปาตี เมื่อยมันมีหลายอย่าง เมื่อยอะไร เมื่อยขาฤๅเมื่อยหลังก็บอกมา ของแก้มีหลายอย่างตามวาศนา ถ้าเจ้านายขุนนางท่านก็ใช้นวด ถ้าพลเรือนเขาก็เดินก็ดัดแก้ ถ้าขี้ข้าเขามักใช้หวาย แต่ขนาบหลังเปนอย่างดี ถ้าลองสักทีละไม่เมื่อยจนตาย

สุหรานากง เสด็จก็เสด็จ รำคาญนักอยู่ที่นี่ พี่ประสันตา หิบลอนเตนนิสอยู่ที่ไหนให้เขายกมา แฮะแฮะฮะฮะยะรุเดะ บั๊กข่ายเข้าสิน่า ยังไง เร็วเข้าสิน่า แอ้ พ่อสังคามาระตาทำหน้าเมื่อยแน่เจ้าข้า

สังคามาระตา เปล่าเปล่า ไม่เมื่อยมิได้ กลัวจะต้องรักษา กลัวจะถูกขนาบ หลังมันจะลายกระทั่งบ่า

สุหรานากง อย่าพูดให้มันมากความไปเลยน่ะ เขาตั้งแล้ว มาสิไป ไป เออใครจะอยู่ข้างไหน

กะหรัดตะปาตี (พูดกับสังคามาระตาเบา ๆ) แฮะ แฮะ แกคอยอยู่ข้างจรกานะ จะได้แกล้งทำตีผิดไปถูกหัวมันเล่น ฉัน

อยู่ข้างโน้นจะตีให้จังหน้าเทียวนะ อย่าอิ่งไป

สังคามาระตา ขอรับ ดึ ดึ หม่อมฉันจะตีผิดให้เต็มเหนี่ยว เอาให้เขียวเทียวพ้ำผี ฮะฮะ อ้ายสัตตะกรรม ไม่ทนทุกข์ที่รู้ที่เคยทน ร่นไปหาที่หมายศุขอ้ายที่ยังไม่แลเห็น แหละมันมักจะเปนเช่นนี้

จรกา (พูดกับอิเหนา) รับประทานหม่อมฉันวิ่งไม่สู้ถนัด ต้องขอพึ่งพระบารมี ขออยู่ข้างฝ่าบาท ด้วยทรงตีดี

สุหรานากง เอ้า กะนั้นท่านล่าสำอยู่กับฉัน พี่กะหรัดตะปาตีฤๅพ่อสังคามาระตา ใคจะมาอยู่ด้วยกันก็มา

อิเหนา อึ๊ะ ไม่ได้ ต้องเอาพ่อสังคามาระตามาไว้ข้างนี้ พี่กะหรัดตะปาตีมือหนักนัก ถ้าพลาดสักอักจะเสียที

จรกา ดีแล้วขอราบ ดึ ดึ หึ หึ

(เล่นพูดเอะอะตามที่ในการเล่น กะหรัดตะปาตีแกล้งขว้างลูกถูกท้องจรกา)

จรกา โอย โอย ตายแล้ว (ทำนั่งลงจุกดิ้นไปดิ้นมาไม่พูด ล่าสำนวดหน้าขา สังคามาระตาบีบต้นคอ)

ล่าสำ พุดโธ่ พุดโธ่ ช่วยน้องฉันด้วยซิ น้องฉันจะตาย ยังไงล่ะนาย ยังไงล่ะนาย ช่วยที

อิเหนา พี่กะหรัดตะปาตีน่ะ เล่นอะไรน่ะ เกินไปยังงี้ไม่ดี

กะหรัดตะปาตี พะผ่า หาสูนย์กลางยากนัก ไอ้เรานึกว่ายังน้อย คนอื่น

ท่านนึ่กว่ามาก็จะทำยังไง กะรับลูกมันพลัดมือกะท้อนไปถูกเข้าเบาเบา ช้าก่อน คอยดูก่อน ว่าข้าเจ้ามากไปฤๅเปล่า ดูพึ่งแต่ข้างเดียวนิพากันปรับโทษเสียแล้วละ จะทำให้ดูเดี๋ยวนี้แหละ ไม่เปนไร ประเดี๋ยวเถอะ คงจะพากันกลับนึ่กว่าข้าทำน้อยไป

(ตรงเข้าไปเอามืออุดปาก บอกให้สังคามาระตาอุดจมูกจรกาทนไม่ได้ ทลึ่งลุกขึ้น)

จรกา อุบ๊ะ เล่นคุมเหงกันอย่างนี้ใครจะเล่นได้

กะหรัดตะปาตี เห็นแมะล่ะ ใครมาก ใคร ใคร (พร้อมกันฮาหัวเราะ)

อิเหนา หายฤๅจรกา การเล่นมันก็พลั้งพลาดเปนธรรมดา เล่นกันใหม่เถอะ อย่าโกรธกันเลยน้า

สังคามาระตา จริงแหละขอรับ รักเล่นก็อย่าถือ รักชื่อก็อย่าฉ้อ เขาย่อมว่า เอากะเขาใหม่ขอรับ มือของเราก็มีเหมือนกันจะกลัวอะไร

จรกา เอาก็เอา คนอื่นรู้จักพลาด ฉันก็พลาดได้ แน่บอกล่วงน่าเสียก่อนนะ หัวแตกอย่าเอาความกันนะจ๊ะ รักเล่นก็อย่าถือ รักอะไรก็ไม่รู้ เอาตีมาซิ (ตั้งท่าจะคอยเอามือรับลูกจะขว้างบ้าง พอสุหรานากงโยนลูกมาจรกาทลึ่งไปจะรับ สังคามาระตาตีตามถูกศีร์ษะจรกา)

จรกา (มือกุมศีร์ษะ) โอย โอย เอ้า เจ้าข้า ตีหัวฉัน

(เอามือลูบมาดูเลือด) หัวฉันคงแตก โอย โอย โอย อุยอุยอุย อุยอุยอุย (อิเหนา สุหรานากง มาขอดู ไม่ใคร่จะให้ดู พอมือถูกเข้านิดหนึ่ง ก็ร้องครางไปว่าปวด)

อิเหนา เปล่าแลน้ำ ไม่เห็นฟกเห็นบวมอะไร เปนลูกผู้ชายช่างไม่อายร้องไปได้

สุหรานากง เออ ไหนเมื่อกี้ว่าหัวแตกไม่เอาความล่ะว่ากะไร

จรกา โอยโอย มันชั่งปวดเสียนี่กะไร โอยโอยโอยโอย

อิเหนา เห็นจะต้องหาหมอละ ดูปวดไม่หายเลย จะทำยังไง ไหนพี่กะหรัดตะปาตีลองรักษาดูสักที

กะหรัดตะปาตี (ดูแผล) อ๋าย ไม่ได้ละขอรับ คราวนี้เจ็บจริง นี่แหละแผลแตกในละเปนไรล่ะ ถ้าไม่ผ่าเสียละปวดไม่หายไปจนตาย รักษาไม่ได้

จรกา (ครางเบาลง) เห็นจะไม่สู้เปนอะไรดอกขอรับ

อิเหนา อ้าว ถ้ายังงั้นต้องผ่า ทิ้งไว้ช้าจะเสียการใหญ่ ไปไหนมานี่ พี่ประสันตา เคยเปนหมอฝีมือดี มานี่มาช่วยผ่า

ประสันตา (ดูแผล จรกาไม่ร้อง) ยังปวดอยู่ฤๅขอรับ อุแหม่ ผ่าเล็กก็ไม่ได้ ต้องผ่าให้ปากแผลกว้างสักห้านิ้ว ถึงจะหายปวด (เอามือกดหนัก จรกาไม่ร้อง) นี่แหละนานไปละมีตัวนกกระจอกในนั้น

จรกา นกกระจอกเทศฤๅไทยจ๊ะ

ประสันตา ฮะฮะฮะฮะ ถ้าเร็วก็ไทย ถ้านานไปก็กลายเปนเทศ (ชักกฤช) ไม่ได้ ต้องรับประทานผ่าเสียเดี๋ยวนี้ ถ้าทิ้งไว้ให้ปวดไม่ได้

จรกา ฉันไม่ปวด

ประสันตา (หันหน้ามายักคิ้วกับพวกระเด่น) เจ็บก็เหมือนกัน

จรกา เจ็บก็เจ็บน้อยน้อย ดูเหมือนเกือบจะหายละจ้ะ

ประสันตา น้อยมากก็เหมือนกัน ถ้าหายต้องหายทีเดียว ถ้าไม่หายทิ้งไว้ไม่ได้

จรกา เห็นจะหายละจ้ะ ฉันกดดูมันไม่เจ็บ หึ หึ

อิเหนา เห็นจะหายละ หามไปไว้เสียที่ศาลา

กะหรัดตะปาตี ไม่ได้ ไม่ได้ ต้องหิ้วไปดีกว่า

สังคามาระตา พอละนะ หยุดพักเสียสักที

กะหรัดตะปาตี เอากลับไปถอนกันใหม่ก็ดี

อิเหนา มาไปนั่งพักกันเสียสักทีก็ไป

จรกา ครั้งนี้ฉันบอบช้ำมาก ทั้งกายทั้งใจ

ประสันตา ประทานโทษ สักกี่ดีกรี เครื่องวัดมีฤๅไม่มี

อิเหนา ไปเถอะน่ะอย่าช้า ไปนั่งพักที่ศาลาโน้นเถอะ

(ระเด่นเดินตามกันไป สังคามาระตายุให้ระเด่นดาหยนเดินสดุดสันบ้าง ผลักระเด่นดาหยนไปโดนบ้าง กว่าจะเข้าโรง)

บทที่ ๔๙

พวกระเด่นว่าเปรียบจรกา

ต่อบทร้อง "จะเอากรุงดาหาเปนเรือนตาย" น่า ๙๙

จรกา พูดอะไรกันให้ดีดีนะจ๊ะ มิใช่จะมีแต่วันนี้ วันน่ายังมี

สังคามาระตา เมื่อวันน่ามันจะเปนยังไร ถึงค่อยเปนไปตามวันน่า แต่วันนี้ต้องถือใจว่ามิใช่อะไรเปนแต่ข้า หม่อมฉันว่าเมื่อตะกี้ ว่ารู้ดอกว่าจังไร ไม่หมายใจให้เกินวาศนา

กะหรัดตะปาตี ใจเราถะไม่ยักท้อ จะขอก้อไปจนสุดแรง มันยังพอชะเง้อขึ้นได้เพียงไหน จะเขย่งไปให้สุดแข้ง กว่าจะถูกศอกตอกตงมานอนตะแคงน่าแหละ ฮะฮะฮะฮะ วันน่าชั่งมัน มันจะเปนอะไรก็เปนหัวไป เสียท่าลงวันไหนตักมันวันนั้น กลัวอะไรเดี๋ยวนี้

สังคามาระตา หม่อมฉันวาศนาน้อยตามเสด็จไม่ได้ รู้ตัวรักตัวรักหัวเอาไว้บนบ่าเล่นนานนานดีกว่า คำโบราณท่านย่อมว่าเรียนอะไรไม่ดีเท่า เรียนให้รู้จักตัว ควรกล้าจะได้กล้าควรกลัวจะได้กลัว สารพัดความโง่ความชั่วอะไรอะไรไม่เท่าเสือกจะทำอ้ายที่ทำไม่ได้ เห็นจริงแมะขอรับ ที่หม่อมฉันว่า

กะหรัดตะปาตี อะพุดโท่พุดโท่ พ่อสังคามาระตา สอนใครไม่สอน มา

สอนข้า ถ้าในหัวข้ามีช่องพอที่คำสอนจะเข้าไป ที่ไหนข้าจะเสือกมาถึงนี่ได้ ห้ามแมงเม่าตั๊กกะแตนไม่ให้เล่นไฟ ไม่เด็ดปีกเด็ดขาเสียฉะน่าพั้งใคอยู่แน่ะ

สังคามาระตา ถ้าหม่อมฉันเปนยังงั้นละก็ไม่ต้องกวนใค ชาติตั๊กกะแตนละเปนธรรมดา มันโดดไปกว่าขามันจะไหม้เองแหละขอรับ

จรกา นี่เธอว่าใคน่ะจ๊ะ

สังคามาระตา ว่าคนที่เปนเช่นกะที่ว่า

กะหรัดตะปาตี ถึงจะว่าข้าก็มิว่าไปไย ตาข้ามัวดูหูข้าหาได้ยินไม่ ถึงได้ยินก็ไม่ยักรู้สึก ใจข้ามัวนึกการใหญ่อยู่นี่น่ะ ฮะ ฮะ ฮะ ฮะ อย่าว่าแต่เพียงเจ้าว่าเลย ข้าต่อให้ด่าให้ ข้ารู้จักโกรธอยู่อย่างเดียวแหละ แต่ใครมาทำการอะไรไอ้ที่ข้าอยากจะทำมั่งไม่ได้ นั่นแหละมันวุ่นใหญ่ อกแอ็กจะกระเดนไปละ ดูสิเต้นออกอักอัก อะพิโท่

จรกา แน่เธอจะว่าอะไรก็ว่าไปเถอะจ้ะ ฉันไม่ —

ล่าสำ ฮะฮะ พ่อจรกา

จรกา ฉันไม่ว่า ไม่โกรธ ไม่เสียใจ แต่ฉันขอ —

ล่าสำ ฮึ่ พูดอะไรน่ะพ่อจรกา ไม่รู้แล้วรู้รอด

จรกา ขอรับ ขอให้หม่อมฉันพูดให้ตลอดสักหน่อย

ล่าสำ ฮึ่

จรกา นิดเดียวแหละ ฉันขอเสียที อย่าดูเมียเกียวเมียกันเลยไม่ดี

สังคามาระตา เอ๊ย ข้อนั้นอย่าทรงสงไสย บอกอยู่เดียวนี้ว่าไม่กำเริบให้เกินหัวเกินตัวไป รู้ตัวดอกนะว่าห่างกันไกลกัน ขาดแต่เส้นผมที่เกิดบนหัว จะไปทำฉลองพระบาทก็ไม่ควรไม่ได้ ใครจะเปนบ้ายิ่งกว่าบ้า ใครจะโง่ปลาร้าจนไม่รู้ตัว จะได้เผยอหยิ่ง ไปหมายชิงแม่อยู่หัว

กะหรัดตะปาตี ห่าย ข้าเองแหละน่ะหมายชิง อยากจะกลิ้งเหมือนวิหยาสะกำ ถึงตายก็จะได้ลือฤทธิ์ ว่าตายด้วยทวนลูกศิษย์วงศ์เทวา แต่คนบัดซบยังข้ากลัวจะไม่สมหมาย กลัวจะไปตายด้วยพร้าน่ะแหละ ฮะฮะฮะ (หันไปว่ากับสุหรานากง) ยังไงทรงนิ่งยิ้มอยู่ ทรงเห็นยังไง

บทที่ ๕๐

พวกระเด่นพูดว่าเปรียบจรกาต่อไปอีก

ต่อบทร้อง "ก็สรวลเสเฮฮาไปด้วยกัน" น่า ๑๐๐.

กะหรัดตะปาตี อือน่ะ เออ ให้มันถึงใจยังงี้น่ะเปนไร ใส่ก็ใส่กันตรงตรง ลำไหนขวางไว้ ลำนั้นก็ลง ข้างเจ้าน่ะยอมละอ้ายข้อโวหารจะเปนไรมี กะกล้าปากกล้ามือกล้างาน

สังคามาระตา ส่วนรับสั่งถึงหม่อมฉันนั้นเห็นจะเปนประทาน แต่

บ่อยนักเห็นจะเปนเหวไม่ได้การ

สุหรานากง ฮึ ฮึ นี่มาเหมากันว่ายอดละ พ่อสังคามาระตา ที่พูดน่ะพูดจริงนะไม่แกล้งว่า ถ้าความฉลาดหมดทั่วทั้งตัวของเจ้าพวกที่ชะเง้อสูงน่ะ มีสักเท่าความฉลาดในนิ้วนิ้วเดียวของเธอละ ที่ไหนจะพากันมานั่งทำหน้าเป๋อเหลออยู่ได้

(จรกาล่าสำลุกขึ้นเดินจะเลี่ยงหนี)

กะหรัดตะปาตี แฮะ แฮะ ดู ดู อื้อ เอาละพ่อ ได้กลิ่นอะไรฉุยฉุยเข้าฤายังไง เอาฤๅ มาเดินดมรอยที่ติดอยู่ตามทรายเล่นมั่ง ตามอย่างเขาก็เปนไร เอาแมะล่ะ พ่อสังคามาระตา ลุกมานี่น่ะ มามา

สังคามาระตา ฮะ รอยที่ติดทรายน่ะรอยโจรรอยกำนัล รอยเจ้ารอยนายไม่ติดทรายดอกอย่าทรงสำคัญ (หันมาพูดกับสุหรานากง) เชิญเสด็จไปทอดพระเนตรอะไรเล่นประหลาดประหลาด ดางที่จะได้ทรงตัดสินความผู้ร้ายลักดมรอยฉลองพระบาท

สุหรานากง นี่จะไม่จบกันจริงจริงฤายังไงนี่พวกเรา เอ้า จะพาไปทำอะไร จะพาไปไหนก็เอา ดมรอยดมเกือกก็ยังดีดีกว่าไม่ได้ดม มานั่งแหงนดมอยู่ที่นี่ (ไป)

บทที่ ๕๑

สาวใช้ ไปดูฤษี

ต่อบทร้อง "จำเปนจำใจจรจรัล" น่า ๑๐๐

กำนัลที่ ๑ แน่ะ เสียงอะไรน่ะหล่อน จุ๊จุ๊จุ๊ ฮุ้ย หล่อนละก็ อื้อ จริงจริงแหละ ท่านตื่นอยู่น่ะ หล่อนที่เดียวแหละ มาเชือนเสียเปนนาน

กำนัลที่ ๒ อื้อ ดูซิ มาพะโลฉัน ฉันไปละ (วิ่งไปที่ประตูกุฎีฤษี) พ่อเณรจ๋า พ่อเณรจ๋า พ่อเณร

กำนัลที่ ๑ พ่อเณร พ่อเณร พ่อเณร

กำนัลที่ ๒ เออฉันเรียกก่อนหล่อนนะ พ่อเณร พ่อเณร

กำนัลที่ ๑ อื้อฉันได้ยินเสียงก่อนหล่อนนี่ พ่อเณร พ่อเณร

หมัด ฮะ เสียงอะไร ฮี่ จุ๊จุ๊จุ๊จุ๊จุ๊ (เบา) แฮะเองอยู่ประเดี๋ยวนะข้าจะออกไปสักประเดี๋ยว (ไปที่ประตู)

เดะ อ้ายหมัด อ้ายหมัด ดู ไปแล้ว

ฤษี อื้อ นี่แหละ นี่แหละคาถาพะยานกยุงของอาจารย์ถ้ำกุหนุงปะกำ อ้ายหมัด กูจะให้กับมึง อ้ายหมัดมาอ่านไปหรู

เดะ (เบา) ฮึ่ ฮึ่ อ้ายหมัด

หมัด (พบนาง) แฮะ แฮะ นี่ฉันว่า ฮึ่ ฮึ่ หล่อนมาไหว้พระหรือจ๋า

กำนัลที่ ๑ ค่ะ ท่านอยู่หรือคะ

หมัด ฮื่ ฮื่ จะทำไมกับท่านเดี๋ยวนี้ มาไปไหว้ในโบสถ์โน้น เถอะหล่อน แม้พะผ่า เด็บช่างยาวแท้แท้

กำนัลที่ ๑ อุ๊ย นี่อะไรนี่ ฉันจะมาหาพระฤษีต่างหากล่ะคะ

หมัด จ๊ำ ฉันก็ลูกศิษย์ฤษีนี่จ๊ะ ใครมาหาท่านละก็ท่านให้ฉันรับแทน แม้นี่หล่อนพึ่งมาล่ะสินะ เปนอะไรล่ะ ฮื่ฮื่ นั่นอะไรในกำน่ะจ๊ะ นี่หอมดอกอะไรหือ เหมือนกลิ่นกะแจะ ไม่เคยหอมที่นี่เลย ให้ฉันตกนรกไปซี่

ฤษี เห็นหรือไม่ อ้ายหมัด อ่านไป อ่านไป อ่านให้ดังดังอย่าทำเปนแมงวันเข้าหม้อไป หา อะไร หา

เดะ (เบา) ดูเอา พ่อหมัดอ่านไปซิ พ่อหมัด มึงจะแทนที่กู รู้รู้ ให้จริงจริง หะ หะ หะ หา หะ หะ หุ

ฤษี ไอ๋ หา ว่ากะไร

เดะ พะผ่าซินี่ อ้ายหมัดมันทำยังไงแก่ท่านนี่นะ ปล่อยให้ท่านเพ้ออยู่ได้นี่ จะไปดูมันที่หรู (ไปที่ประตู)

ฤษี กูว่าว่าให้อ่านไปให้ดังดังสิว่ากะไรหว่า ดูหรูเอ้า นิ่งละฮื้อ อ้ายเดะ

เดะ (พบนายหมัดพูดกับผู้หญิง) นั่นแน่เจ้าหมัด ยังงี้ทีเดียว นี่แน่ท่านร้องเรียกแน่ะ ให้ข้าดิ้นตายไปซิ

หมัด จริงจริงนะหล่อนทำบุญอะไรมันไม่เหมือนสนทนาธรรม

กับผู้รู้เลยหล่อน ฉันนี่อุตส่าห์เล่าเรียนไว้ นึกว่าจะได้ชี้แจงให้คนรักคนชอบฟังเอาบุญด้วยกัน เออหล่อนนึกว่าผู้หญิงนั้นมี— (พูดกับนายเดะ) เสือกน่ะอ้ายเปรตฮึ่นอือ

เดะ เฮ้ย ท่านเรียกวา

หมัด ฮึ ถ้าหล่อนฮึ เออน่า ข้ารู้ละน่ะ กลุ้มใจแท้แท้นี่หล่อนละก็ห่างไม่ได้ยังงี้แหละ แฮะแฮะฉันจะไปข้างในสักประเดี๋ยว (ไป)

เดะ (พูดกับผู้หญิง) แม้แม่คุณ นี่แม่มาทำไมน่ะจ๊ะ เชิญนั่งเถอะจ้ะ มาซิจ๊ะ การที่วัดนี่ละฉันว่าได้ทั้งนั้นแหละแม่ เออนั่นว่าอะไรน่ะจ๊ะ

ฤษี อ้ายเดะ เอ้ามึงลองอ่านดูทีหรู เจ้าหมัดเขาเล่นตัวเอาข้าแล้ว ถ้ามึงอ่านได้กูจะให้กับมึง

หมัด (เบา) ผ่าซิ แกเพ้อใหญ่เอาข้าละวะ

ฤษี หา กูพูดไม่ได้ยินหรืออ้ายหูแตก ว่าอะไรอุบอุบ หา

กำนัลที่ ๑ อุ๊ย อุ๊ย อุ๊ย ดูสิพ่อเณร นี่ว่าอะไรนี่ อุ๊ย

หมัด เอ๊ะ อ้ายเดะทำเหตุละวะ (ไป)

ฤษี เฮ้อ อ้ายสองคนนี้ไม่ได้การแท้แท้ เรียนมาไม่รู้ว่าเท่าไร อ่านหนังสือก็ไม่ออก ฮื้อฮื้อ นี่แหละคำโบราณท่านย่อมว่า ฝนทั่งลงเปนเข็ม ตำน้ำพริกละลายแม่น้ำ

ฮื้อฮื้อ ได้แก่อกกู วาศนาของมึ่งมันไม่ถึงเสียแล้ว อ้ายตาบอดได้แว่น อ้ายหูหนวกฟั้งดนตรี สัญชาติมึ่ง มันไม่เปนกัลยาณบุคคล เปนอาภัพบุรุษปราศจากอุป นิสัย ฮื้อฮื้อ เอ้าดูนี่ไหม่หรู เอ้า อ้ายนี่มันไปไหน หมดล่ะหวา เฮ้ย อ้ายหมัดอ้ายเดะ อ้ายหมัดอ้ายเดะ อ้ายเดะ อ้ายเดะ แอม แอม อ้ายเดะ

หมัด แฮะ อ้ายเดะ อ้ายเดะ เอ น่ะมึ่งทำอะไรอย่างนั้น หวา

เดะ ฮะ ทำไมข้าถะ การอะไรของมึ่งน่ะวะ

หมัด เอ๊ อ้ายเดะ แน่ะท่านเรียกแน่ะ

ฤษี อ้ายหมัด อ้ายหมัด

เดะ อ้ายโกหก ท่านเรียกเจ้าเที่ยวนี่

ฤษี อ้ายเดะ อ้ายเดะ

หมัด แอ้ แอ้ ก็มึ่งทีเดียวนี่หวา

ฤษี อ้ายหมัด

เดะ มึ่ง

ฤษี อ้ายเดะ

หมัด มึ่ง

ฤษี อ้ายหมัด อ้ายหมัด

เดะ มึ่ง แน่ะมึ่ง

ฤษี อ้ายเดะ

หมัด อื้อ ให้ข้าตายซิ ท่านเรียกมึ่ง
ฤษี อ้ายหมัด อ้ายเดะ
กำนัล อุ๊ย พ่อเณรละก็ เมื่อท่านเรียกทั้งสองคนเที่ยวนี่คะ
ฤษี อ้ายเดะ
หมัด เอ ไม่ใช่ฉัน
ฤษี อ้ายหมัด
เดะ อื้อ ไม่ใช่ฉัน
กำนัล วุ้ย ทำแปลกสำเหนียกเมื่อท่านเรียกด้วยกัน
หมัด เปล่า ท่านไม่ได้เรียกหล่อน
ฤษี อ้ายหมัด
เดะ ก็ดูเถอะอ่อน ท่านเรียกมัน
กำนัล โอ๊ ฉันมาราชการนะ อย่ามัวพาลเถียงกัน
ฤษี อ้ายหมัด อ้ายหมัด
หมัด เออ เออ ถ้าเช่นนั้นแน่ อย่าอิ่งเลยแม่ท่านเรียกฉัน เจ้าเดะเจ้ายังอยู่พึ่งสำคัญ (วิ่งหนีหน้า)
กำนัล พ่อเณร พ่อเณร อย่าเพ่อไปนะ เรียนกับท่านด้วย ว่า พระราชเทวี องค์พระมะเดหวีเจ้าเสด็จมากราบเท้าพระอาจารย์
เดะ เออ ข้าไม่รู้ไม่ชี้นะ (วิ่งหนี) เทวี มะเดหวี เทวี มะเดหวี เทวี เท เท มะเด ฮื่อ ฮื่อ ฮื่อ ฮื่อ

ฤษี อ้ายหมัด อ้ายเดะ

หมัด ขอรับ มะเดว๋

เดะ ขอรับ เทว๋

ฤษี อ้ายหมัด

เดะ ขอรับ เท มะเด เทว๋ มะเด มะเด แอม แอม มะเด ง่า มะเด

ฤษี หา

หมัด ขอรับ เขาว่าองค์พระราชเท —

เดะ เออ นั่นแหละราชเทง่า ง่า แอม ราชเทง่า ง่า —

หมัด เปรตน่ะ

เดะ ไม่ถูก ราชเทราชเท ง่าง่า —

หมัด เสือกน่ะ

เดะ ไม่ใช่ราชเทง่า —

ฤษี หา

หมัด เขาว่าสมเด็จพระราชเทว๋ —

เดะ เออ เออ ถูกละ พระราชเทว๋นี้ง่า ง่าอะไรอีกน่ะหว่า

หมัด นิ่งที๋ —

เดะ ไม่ถูก เชื่อนไปอีกละ ง่าง่า

หมัด ห๊อ ห๊อ (ตบ)

เดะ โอย โอย โอยพ่อโอย แน่ะแน่ะ เอาสิหว่า อะไรน่ะ

หว่า ตบเปล่านี่หว่า (เต้นท้า)

ฤษี เฮ้ย เฮ้ย นั่นอะไรกันหว่า

หมัด ขอรับ เขามาบอกว่าพระราชเทวี

เดะ แล้วยังมีง่าง่าอะไรหึ กระผมจะบอกใต้เท้า มันตบกระผมขอรับ

ฤษี อือ มันก็ถ้อยทีดีด้วยกันแหละหว่า เที่ยวเที่ยวละก็เทลาะกันตีกันรำคาญใจไปให้พ้น ไปไป

หมัด รับประทาน หามิได้ เขาว่าพระราชเทวีองค์พระมะเดหวีเจ้าเสด็จมะ —

เดะ เออ เออ นั่นแหละ นั่นแหละขอรับ ที่กะผมจะบอกใต้เท้า พระราชเทง่าง่า —

หมัด หื้อ ฮื่ อ้ายนี่เอาอีก ประเดี๋ยวนี้ละมึ๋ง

ฤษี ฮ้าย ฮ้าย กูไม่ฟังหน่า มึ๋งอย่ากวนกูให้ยาก มึ๋งจะไปอาญาอุทธรณ์ที่ไหนก็ไป ไป ไป ไป

หมัด ไม่ใช่ ไม่ใช่ขอร้าบ (ว่ากับนายเดะ) กูกราบมึ๋งละเอ้าอ้ายพ่อคุณเถอะ ความตายความฉิบหายนะมึ๋ง

ฤษี อย่าพูด อย่าพูดหน่า เอ้าพูด พูดซิ พูด เตะจริงจริงมึ๋ง

หมัด ไม่ใช่ขอ — (ฤษีเตะ) โอย โอย ไม่โอย ไม่โอย

เดะ แฮ่ แฮ่ แฮ่ (ฤษีเตะ) โอย โอย โอย โอยพ่อโอ๊ย

ไม่ใช่ (วิ่งพลางพูดพลาง) ไม่ใช่ ความ ความ
มะเดหวี่ มะเดหวี่

ฤษี หา อะไรหา

หมัด รับประทาน มะเดหวี่เสด็จมาหาใต้เท้าขอรับ

ฤษี หา หา มะเดหวี่หรือ เสด็จมานี่หรือ หา

หมัด ขอรับ

ฤษี อ้าว เร็ว เร็ว หึ หึ เสื่อ เสื่อ เตียง เตียง
กวาด กวาด

หมัด มาแล้ว มาแล้วขอรับ

ฤษี ไอ๋ ไอ๋ เร็วเร็ว เร็วเร็ว มึงนั่งกงนั้น นั่งยังงี้ ดู ดู
หึ หึ ไม่ใช่น่ะ นั่งยังงี้น่ะ เออ อ้ายหมัดถูกละ ดู
อ้ายเดะ อ้ายเดะ ยังงี้ ยังงี้ อือ อือ นิ่ง นิ่ง นิ่ง

บทที่ ๕๒

มะดีหวี่ พูดกับพระฤษี

ต่อบทร้อง "กราบเกล้าวันทาพระอาจารย์" น่า ๑๐๑

มะดีหวี่ เจ้าประคุณ ดีฉันพาแม่บุษบามากราบเท้าเจ้าประคุณ
(พูดกับบุษบา) ดูซิ นั่นทำอะไรยังงั้นน่ะ พระเจ้าท่าน
อยู่นี่ บาปนะ

ฤษี ขอถวายพระพร ขออภัยอาตมา ตรัสเมื่อกี้เบาไปหน่อย

มะดีหวี่ อุ๊ย เจ้าประคุณ ดี่ฉันรับประทานโทษ ดี่ฉันเรียนเมื่อตะกี้ว่ารับสั่งให้ดี่ฉันพาแม่บุษบามากราบเท้านะเจ้าคะ

ฤษี อะไรฉะ ถวายพร อาตมาฟังหาถนัดไม่

เดะ สี่กาเขาว่าพาแม่แม่ง่า แม่บุษง่าง่า

บาหยัน ฮะ ฮะ เจ้าเณรนั่นว่าอะไรยังงั้นน่ะ จุ๊จุ๊จุ๊ แฮะแฮะ จุ๊จุ๊จุ๊

เดะ อื๊อ ทะไมน่ะ ข้าว่าไม่ถูกหรือ ไม่จริงหรือ ยังไงสี่กาเมื่อตะกี้ไม่ได้ว่าอย่างนั้นจริงหรือ

มะดีหวี่ จ๊ะ พ่อเณร (หันมาว่ากับบาหยัน) อ๊อ ชั่งเจ้ากูเถอะน้า อย่าว่าเจ้ากูเลย

ฤษี ขอถวายพร รูปขออภัยโทษ รับประทานฟังอีกสักครั้ง

บาหยัน รับประทาน ท่านรับสั่งว่าเสด็จ —

เดะ ไม่ใช่ ไม่ใช่ขอรับ สี่กาว่าไม่ถูก ไม่ได้ว่ายังงั้น ว่ายังงี้ ดี่ฉันพาแม่ง่าง่า

ฤษี เสือกน่ะ ไป ไป เณรหมัดไล่ไปเสียที อ้ายนี่ทึ่งนัก

มะดีหวี่ อุ๊ยอุ๊ย ชั่งเจ้ากูเถอะเจ้าค่ะ

บาหยัน รับประทาน รับสั่งว่าเสด็จพาพระราชบุตรีมากราบเท้าเจ้าคุณนะเจ้าคะ

ฤษี อ๋อ อ๋อ อาตมาเข้าใจฉะ ขอถวายพร มหาบพิตรจะเสด็จมาบำเพ็ญพระราชกุศลแก่พระฤาษีชีป่า ผู้อนาถา

หาญาติโยมมิได้ อย่างนั้นซิขอถวายพร การที่ทรงพระดำริห์ดังนี้ชอบนักหนา อันว่าผลทานนี้มีอุปมาดังชาวสวนชาวนาหว่านพืชในที่เนื้อนาอันดี ก็จะมีผลร้อยเท่าพันทวี แอม แอม เปนการดี ดียิ่งนัก ขอถวายพร แอม แอม แอม

มะดีหวี สาธุเจ้าประคุณ ดีฉันขอน้ำมนต์รดอ่อนด้วยนะเจ้าคะ

ฤษี ไอ๋ รับสั่งยังไร ขอถวายพร โปรดอาตมาให้ดังสักหน่อย

บาหยัน (เบา ๆ) นี่แหละจริงนะเขาว่าเคยได้ยังไรก็พาไปทางนั้น (ดัง) แอม แอม รับสั่งว่าจะทรงสรงน้ำมนต์เจ้าข้ะ

เดะ ผ่าซี่ สี่กานี่ พูดผิดนะ

ฤษี อ้ายเดะ เอาอิก ไป ไป

บาหยัน หิหิหิหิ เณรนี่แกกะไรอยู่น่ะ ช่างไม่คิดบ้างเลยนะว่าเสือกเมื่อเขาไม่ต้องการ มิใช่แต่ไม่มีประโยชน์กีดเขาด้วย

มะดีหวี อุ๊ย บาหยันนี่อะไร ออกมาข้อนพระข้อนเณรช่างไม่กลัวไฟนรกจะลนหัวเลยละ

บาหยัน ความจริงไม่มีบาปนะกะนะกะหม่อม

มะดีหวี มาคนเดียวถึงค่อยบอกหนังสือพระสังฆราชให้สะใจ มากะข้าจะพลอยต้องไปเปนพยาน ขอเสียทีเถอะ เออ

ยังไง ว่าเจ้าเณรอยู่เมื่อตะกี้ว่ากะไร แล้วยังไงตัวถึงทำเองล่ะ

ฤษี ขอถวายพร โปรดทำทานพระสุรเสียงให้อุโฆษขึ้นสักหน่อย

มะดีหวี (ว่ากับบาหยัน) แม่เสียงดีบอกท่านที่เถอะ ข้าจะบอกท่านก็กลัวจะอุโฆษ

บาหยัน ทีนี้ก็ามะฉันพูดเพราะ ต้องพระประสงค์นะกะนะกะหม่อม (ดัง) รับสั่งว่าขอรับประทานน้ำมนต์นะเจ้าคะ

ฤษี (เบาๆ) ไอ๋ เณรหมัด จุ๊จุ๊จุ๊จุ๊จุ๊ เณรหมัด สีกาเขาว่ากะไร ไอ๋ ไอ๋ ไอ๋

หมัด พระสีกาเขาว่าจะขออุทกังฉันขอรับ (ลุกขึ้นพูดเบา) สีการูปยังงี้ ใช้ให้ไปตักน้ำค้างอ้ายหมัดก็คงไปเอาจนได้ (ดัง) ฮี่ ฮี่ รับประทานโทษ ชาววัดไม่มีเชี่ยนมีขัน

ฤษี (เบา) จุ๊จุ๊จุ๊ หมัด หมัด หมัด

บาหยัน ไม่ใช่ ไม่ใช่ ท่านจะสรงน้ำมนต์

ฤษี อ่อ อ่อ อาตมาทราบละ ทราบละจ้ะข้ะ ขอถวายพรคำโมทนาทานที่ท่านว่า เปรียบด้วยวาริวโห แลปัญจมหานที่โย นั่นหรือขอถวายพร มหาบพิตรเห็นจะเคยทรงมหาชาติละสิ แอม แอม แต่คำโมทนานี้ เขา

ใช้เมื่อกินทานบริจาคสำเร็จแล้ว คือยถาวาริวหา

บาหยัน อุ๊ย กลุ้มใจนัก โสตท่านตึ้งชักไปแต่จะเอา โอ๊ยลืมไป สาธุ สาธุ (ดัง) ไม่ใช้เจ้าข้ะ รับ—

มะดีหวี ฮื่อ บาหยันนี่อะไรหื้ ท่านจะสั่งสอนธรรมก็ไปขวางไปขัดน่ะ

บาหยัน นะกะนะกะหม่อม กำมะฉันนึกว่ารับสั่งให้กำมะฉันบอกให้ท่านเข้าใจ กำมะฉันฉลองพระเดชพระคุณเกินไปนะกะนะกะหม่อม

ฤษี แอม แอม ถ้าแหละเมื่อมหาบพิตรกระทำทานกิจเสร็จแล้ว อาตมาแลสามเณรก็คงจะถวายอนุโมทนาส่วนพระราชกุศลขอถวายพระพร

มะดีหวี ยังงี้ละทำไมไม่พูดล่ะ

บาหยัน พรหมาจโลกา—

มะดีหวี ดู ดู อะไร ไปล้อท่านละเอ้า

บาหยัน กำมะฉันสำคัญว่าจะทรงธรรมอีกนะกะนะกะหม่อม

มะดีหวี อุ๊ย กลุ้มใจนัก สำเหร็ดบอกท่านที่เถอะ

สำเหร็ด รับสั่งว่าจะสรงน้ำมนต์ดอกเจ้าข้ะ

บทที่ ๕๓

ฤษีถามเรื่องรดน้ำมนต์

ต่อบทร้อง "อย่าให้ต้องทำเปนสองที" น่า ๑๐๑

ฤษี อ่อ อ่อ อ่อ เข้าใจละ ทราบละจ้ะข้ะ แอม แอม จะสรงน้ำมนต์หรือ ขอถวายพร

มะดีหวี เจ้าข้ะ เจ้าประคุณได้โปรดเถิดเจ้าข้ะ

ฤษี แต่อาตมายังสงไสย ว่าจะทรงรดนั้น ต้องประสงค์อย่างไร อุปเท่ห์ที่ใช้มีหลายอย่าง แอม แอม เออ ก็แม่ทั้งปวงเปนชาวรั้วชาววัง จะกะไรอยู่ดอกกระมัง สังกะรีเดี๋ยวนี้ถึงไม่สู้แขงแรงเหมือนแต่ก่อนก็จริง แต่การอย่างนี้เขาจะไม่อ่อนให้ คิดให้ดีด้วยกันนะสีกา

มะดีหวี ไม่เปนไรดอกเจ้าข้ะ รดคนนี้ดอกเจ้าข้ะ (ชี้ไปตรงบุษบากับอิเหนา)

ฤษี อ่อ อ่อ อ่อ อ่อ รูปเข้าใจละ ขอถวายพร ฮะ ฮะ เข้าใจ เข้าใจ ขอถวายพร เออ บอกให้รู้กันเสียก่อนว่ารดคู่ จะได้ทำน้ำให้ต้องวิธี แหละจะได้ไม่ต้องทำเปนสองที ฮะ ฮะ ฮะ ฮะ ได้ซิ ได้ซิ ได้ซิ

รูปภาพเรื่องอิเหนา ฝีมือเขียนครั้งรัชกาลที่ ๓

บทที่ ๕๔

ฤษีรดน้ำมนต์แลให้พร

ต่อบทร้อง "อย่ามีโรคันต์อันตราย" น่า ๑๐๒

ฤษี (จะรดน้ำตาไม่เห็นพล่ำเผลอต่างๆ) อะแฮ่ม อะแฮ่ม ทิวาตปติ อาทิจโจ ปทิ่มปทิ่มปทิ่มปทิ่มปทิ่มมา สันนัท โธปทิ่มปทิ่มติ ฮาฌายิตปทิ่มปทิ่มปทิ่ม ฮื่อ อะแฮ่ม เอ้เตนสาวัชเชนะ

(ทำเสียงอย่างโลกทิ่ป ว่าคำพรลิลิต)

๏ จงเจริญชนมยั้ง ยืนนาน
บำราศโรคสำราญ ศุขรั้ง
จงมีแต่สองหลาน เสมอร่วม พรนอ
ร่วมจิตรร่วมใจตั้ง แต่ได้สรงชล ฯ
๏ จงเสวยผลคุณปริต อันอาตมาสฤษฎิบัดนี้
ขุ้นข้องหมองก่อนกี้ เสื่อมสิ้นสาบสูญ เทอญนา
๏ บริบูรณ์ทุกสิ่งได้ ลาภยศศุขสวัสดิ์ให้
มากยั้งยืนเกษม โสดเทอญ ฯ

(เติมอิก)

ฮื่อ ฮื่อ อะแฮ่ม อะแฮ่ม

(ทำเสียง ยูดิ์)

ขอถวายพร ธรรมดารดน้ำในเวลาการเช่นนี้ ต้องรับพระอทานถวายพระพร เพิ่มเติมเตือนพระสติสักน่อย อันธรรมดาว่าหนุ่มกับสาว อุปมาเหมือนหนึ่งดอกรุกขชาติ อันแย้มยินดีที่จะรับเบิกบานรับแสงพระอาทิตย์อันอุไทย แต่เมื่อต้องแดดหนักไปก็จะเหี่ยวแห้งหนักลงฉันใด ความอุปไมยก็ฉันนั้น เพราะฉนั้นจงทรงประพฤติการสามัคคีให้เสมอ อย่าให้ยิ่งนักหย่อนนัก จึ่งจะยึดยืนนานได้ อย่าให้เปนเหมือนเช่นเขาว่า รักนักมักหน่ายคล้าย โอ๊ (สอื้น) อึ๊หึ๊ อึ๊หึ๊ คิดถึงปะตาระกาหลา ถ้าเสด็จอยู่นี่จะดีพระไทย อึ๊หึ๊ อึ๊หึ๊ อะแฮ่ม ขอถวายพรที่ถวายพรนี้ยังไม่จบ คือยังมิได้ยถา เพราะจะต้องงดไว้ต่อเมื่อกิจทานสำเร็จแล้ว ขอถวายพระพร

บาหยัน พิโท่ พิโท่ อนิจจัง อนิจจัง แม่สำเหร็ด ผ้าห่อหมากหล่อนนั้น ฉันขอเถอะ ท่านจะได้ยะถายะแถเสียรู้แล้วไป

(คำเจรจาหมดตอนเพียงนี้ตอนหนึ่ง
ในระหว่างนี้ไม่มีคำเจรจา
ไปจับเมื่อลักนางแล้ว)

บทที่ ๕๕

จรกาสั่งจัดพลจะไปตามบุษบา

ต่อบทร้อง "กูจะไปติดตามเยาวมาลย์" น่า ๒๐๑

จรกา เร็วเร็วนะ ช่วยฉันด้วย ช่วยกันหาสักที ฉันเหลือทนแล้วคราวนี้ อือฮือ อือฮือ อุฮือ

ดะหมัง รับสะกะหม่อม จะต้องพระประสงค์ทหารสักเท่าไร

จรกา เอาไปให้หมด ให้หมด อย่าว่าว่าคนเจ็บคนไข้ เร็วเร็วให้ขี่ม้าทั้งนั้น เร็วเร็ว จัดให้ทัน

ดะหมัง รับพระอะทาน ม้ามีน้อยกว่าคนจะขี่

จรกา ก็ขอยืมเขาเอาซี้ เร็วเร็ว จะเอาเร็ว อือฮือ อือฮือ จะเอาเร็ว ยืมไม่ได้เช่าเขาเอา ทั้งบ้านขุนนางแลวังเจ้าเต็มนักก็ตัวละสลึงเท่านั้นแหละ เร็วเร็ว

ดะหมัง รับพระอะทาน เช่าเขาที่ไหนจะได้ ใครเขาจะให้ม้าของเขา ถึงเช่าได้ก็จะได้สักคู่ตัว เห็นจะไม่ได้

จรกา ฮ้าย ฮ้าย ร่ำไรน้า ไม่เอา จะเอาให้ได้ อย่าปดอย่าปด ข้าเคยรู้หรอกเขาเคยเช่ากันแห่นาคบ่อยบ่อยจะเอาให้ได้ เร็ว เร็ว

ดะหมัง รับพระอะทาน ไม่ได้เปนแน่

จรกา เอ้า เอ้า ยังงั้นก็เดิน เดิน แต่กำชับกันให้วิ่งนะ เปน

ทัพวิ่ง วิ่งให้เร็วเทียว ทัพของเราเปนทัพวิ่ง ถ้าใค
วิ่งไม่ไปเอาไฟจุดก้น เร็ว เร็ว

ดะหมัง ก็คนแก่คนเจ็บจะวิ่งอย่างไร

จรกา วิ่งได้ วิ่งได้ พุดโท่ พุดโท่ การร้อนของข้านี่นา
พะผ่าฉันเถอะ ข้าเองร้อนรนยิ่งกว่าไฟลนก้นข้าอีก

ดะหมัง ฮื้อ ฮื้อ นี่จะทำยังไร

ล่าสำ ฮ้าย ดะหมังนี่ก็พลอยเลอะไปด้วยนี่นะ จัดเข้าเถอะ
จัดเข้าเถอะ แต่เปนการร้อนอย่านอนใจ เร่งรัดจัดกัน
ให้ทันให้ได้

บทที่ ๕๖

จรกาพูดกับสังคามาระตา

ต่อบทร้อง "ทำไฉนจะพบพระภูมิ" น่า ๒๐๖

สังคามาระตา ที่รับสั่งน่ะอย่างไรอยู่ ทำไมการเกิดขึ้นใหญ่โตถึงเพียงนี้
ช่างไม่ได้ความเลยหรือใครเปนต้นเหตุ

จรกา เปนแต่คำคนว่าชาวกะหมังกุหนิง แต่ก็ไม่มีหลักฐาน
ที่จะเชื่อว่าจริง

สังคามาระตา ผู้ร้ายเปนหนักหนา อะไรจับไม่ได้เลยสักคนเทียวหรือ

จรกา นั่นแหละก็ยาก ฉันเปนแขกเมืองมา การจะเปนอย่างไร
ก็เหลือวิไสยจะว่า

สังคามาระตา เมื่อเกิดเหตุน่ะพระองค์เสด็จอยู่ที่ไหน

จรกา พอรู้เหตุก็รีบมาเฝ้าศรีปัตหราช่วยดับไฟ ต่อภายหลังจึ่งรู้ว่าศัตรูลักนางไป

สังคามาระตา พระบุตรีอยู่ที่ไหน

จรกา อยู่ในวังจ้ะ

สังคามาระตา เออก็จะลักอย่างไร

จรกา นั่นสิมันถึงน่าสงไสย

สังคามาระตา สงไสยว่ากะไร

จรกา หึ หึ (ถ้าเกิดความ ค้อน)

สังคามาระตา ทราบไหมล่ะ ว่าเวลาที่ลักนั้นทำอย่างไร

จรกา ก็ว่ากันว่ากำลังชุนละมุน มีผู้ปลอมเปนฉันเข้าไปรับนางออกมา มันใส่ความ มันใส่ความ

สังคามาระตา ปล่อยให้พานางไปองค์เดียว ไม่มีใครตามไป เออทำไมพวกนั้นถึงจำพระองค์ไม่ได้ จะปลอมพระองค์ก็ปลอมยากอยู่ ถ้าใจหม่อมฉัน ถึงมืดเท่ามืดก็คงรู้จัก ที่ใครจะปลอมให้เหมือนยากนัก กำแพงวังก็ถึงสามชั้น เจ้าพนักงานก็แน่นหนา เวลาก็กลางคืน แลกำลังมีเหตุใหญ่ จะปล่อยให้คนเข้าออกง่ายง่ายอย่างไรนี่พระองค์รับสั่งเองก็ต้องจำเชื่อว่าจริง แต่ถ้าเปนแต่คำเลื่องคำลือละหม่อมฉันจะสบถสู้ละ ไม่เชื่อไม่ถือสักสิ่ง

จรกา การมันเปนอย่างนี้แหละ จะรู้ที่จะทำยังไง

สังคามาระตา เปนอัศจรรย์จริงจริง อนิจาสังสาระเด่นมนตรี ถ้าทรงทราบเข้าละเห็นจะทรงชอกช้ำนักในเรื่องนี้ อนิจาสู้จากรักบุกป่าฝ่าดงเอาเหื่อต่างน้ำ เอาชีวิตรสู้คมอาวุธต่อศัตรู ปราถนาจะรักษาเกียรติยศมิให้มีเหตุการณ์ได้ ควรละหรืออีกสักสองสามวันจะได้กลับไปเปนศุข ควรหรือมาเกิดทุกข์ขึ้นอีกได้ น่ากลัวว่าจะทรงขัดเคืองพระองค์มาก

จรกา จะกริ้วฉันด้วยเรื่องอะไร้ ตัวฉันดอกเปนผู้ได้ความทุกข์ผู้เดียวอย่างยิ่งในการเรื่องนี้

สังคามาระตา รับสั่งอะไรอย่างนั้น เวลานี้ท่านยังเปนผู้อื่น เมื่อมีความรักก็จะมีความทุกข์ ถ้าท่านไม่รักท่านจะทุกข์ที่ไหน การที่จะรู้ว่าท่านรักหรือไม่รัก ใครเลยจะประกันได้ แม้ว่าท่านจะทุกข์หนักทุกข์ยิ่งในเวลานี้ นานนานก็จะคลายหายไป หรือถ้าท่านเกิดรังเกียจเดียจฉัน ความรักนั้นก็กลับได้ แต่ฝ่ายระเด่นมนตรีท่านเปนน้องเปนพี่กัน ต้องเจ็บต้องอายไม่รู้จักหายจักเหือดได้ เสียน้องเสียพระนามเสียเกียรยศอย่างยิ่ง เพราะอยู่กับข้างเมืองยังมีเหตุแค้นเคืองถึงสาหัสได้เช่นนี้ ท่านคิดดูเถอะ เปนอกของใครจะไม่เสียใจเต็มที่

จรกา ถึงยังนั้นจะกริ้วฉันยังไร

สังคามาระตา ทำไมจะไม่กริ้ว การเกิดขึ้นทั้งนี้ก็เพราะท่านหรือมิใช่ เสียแรงองค์ศรีบัตหราและระเด่นมนตรีนับถือว่าท่านเปนชายเชื้อกระษัตริย์มหาศาล จนถึงจะให้ร่วมวงศ์เทวา ท่านช่างไม่ประพฤติตนให้สมกับความเชื่อถือ ใจขลาดเสียยิ่งกว่าสัตรี รักษาอยู่กับที่ควรจะหรือปล่อยให้เกิดเหตุ เสียทีใหญ่ถึงเพียงนี้ ไม่ได้ความว่าติดตามหรือต่อสู้ขัดขวางแต่อย่างหนึ่งอย่างใดเลย ถ้าระเด่นมนตรีไม่เชื่อไม่หวังพระไทยในท่าน ที่ไหนจะเสด็จออกมามัวเพลิดเพลินอยู่ที่นี่ ที่ไหนจะเกิดเหตุใหญ่เสียที ท่านเพ็ดทูลเฝ้าแหนระเด่นมนตรี จงคิดอ่านพิดทูลแก้ไขให้ดีดี อย่าให้เกิดขัดเคืองมากขึ้นได้ ที่หม่อมฉันทูลตักเตือนทั้งนี้ ก็เพราะคิดถึงพระคุณที่ทรงไว้วางพระไทยว่าหม่อมฉันเปนคนรักใคร่นับถือพระองค์ท่าน

จรกา จ้ะ เธอกับฉันรักกันมาก รักกันมานาน รักกันมานาน แต่เมื่ออย่างนั้นก็ผิดจริง ผิด ผิด จะทำยังไรได้ ครั้งนี้ฉันได้ความทุกข์ที่สุด สิ้นสติบัญญา ที่พ่อเตือนทั้งนี้เปนการดีหนักหนา

บทที่ ๕๗

กะระตาหลาทูลอิเหนาว่าจรกามาเผ้า

ต่อบทร้อง "เหมือนจะแคลงแหนงในใต้ธุลี" น่า ๒๐๗

อิเหนา ได้ความหรือเปล่า ว่าพูดจาว่ากะไร ทำท่วงที่ยังไงถึงเห็นว่าเปนที่สงไสย

กะระตาหลา หม่อมฉันซักไซ้นักแล้วก็ไม่ใคร่ได้ความชัด ทราบแต่ว่าระตูยกทัพมาหยุดอยู่ที่พลับพลา พบกับสังคามาระตา ดูกิริยาเร่งรัดซักไซ้สกัดสแกงสังคามาระตา แลเร่งรัดอยากจะเผ้า จึ่งเห็นว่าจะสงไสย

อิเหนา อี๊ะ เรากินปูนร้อนท้องไปดอกกระมัง ลางทีก็จะเปนแต่มาบอกข่าวทุกข์ร้อน จะคิดให้ช่วยเท่านั้นดอกกระมัง

กะระตาหลา ที่ทรงก็ควรอยู่ แต่ถึงแต่ก่อนเขาจะไม่สงไสย ถ้ามาไม่ได้เผ้าที่พลับพลา ก็เห็นว่าจะต้องแคลงใจ เห็นจะต้องรีบเสด็จไปรับให้พบเสียโดยเร็วถึงจะได้ ที่หยุดรอเผ้าอยู่เพียงพลับพลานั่นเห็นจะเปนด้วยสังคามาระตาพูดหน่วงเหนี่ยวไว้ ถ้าช้าไปไหวขึ้นมาไม่ยอมคอยอยู่ กรากเข้าค้นคว้าก็จะเสียที ต้องเสด็จเสียให้ทันจึงจะดี

อิเหนา อือ พี่จะให้ข้าไปทำหน้าตาอย่างไร ยากอยู่ ถ้าพูดดีก็จะดีกันไป ถ้าพูดเหน็บแนมหยาบช้าอย่างไร ไหนน้อง

จะอดได้ จะมิเกิดวิวาทขัดใจกันขึ้นหรือ ตรองหน้าตรองหลังให้ตลอด จะทำอย่างไรจึงจะดี

กะระตาหลา ข้อนั้นหม่อมฉันไม่วิตก ด้วยสัญชาติลาหรือจะต่อด้วยราชสีห์ ถ้าดีแล้วไหนเราจะชิงเอาชีวิตรมันมาได้ เห็นจะไม่กล้าเหนี่ยวแนมหยาบช้าให้เปนเหตุวิวาท ประการหนึ่งแต่ก่อนมาเมื่อกำลังกำเริบยังทรงสกดพระไทยได้ กะเดี๋ยวนี้เหมือนกะผีมีแต่ซาก ไม่เห็นจะมีเหตุที่จะทำให้ทรงแค้นเคือง ถึงอย่างไรอย่างไรคงจะทรงเห็นแก่ประโยชน์ใหญ่ที่อยู่ในพระหัตถ์ คงจะหักพระโทษะได้ ไม่สู้น่าวิตก

อิเหนา ฉันก็เห็นอยู่ว่าจำจะต้องไป แต่จะต้องทำเปนเจ็บร้อนไปด้วยตามที่ แต่วิตกอีกอย่างหนึ่งว่า ถ้าจะชวนไปติดตามละจะบิดผันไปอย่างไรถึงจะได้ละพี่

กะระตาหลา ความข้อนี้ก็เห็นจะเปนอยู่ เพราะเขามาทั้งนี้คงประสงค์เปนสองอย่าง อย่างหนึ่งถ้าเขาเห็นแน่นอนว่าพระองค์เอานางมาซ่อนเร้นไว้ ก็คงจะคิดอ่านแบ่งกันอยู่เฝ้าควบคุมอยู่ แล้วทูลศรีบัตหรา ตามเหตุที่เขาควรจะส่งไส้ยแลคิดการต่อไป ประการหนึ่งถ้าเขาเชื่อว่าพระองค์ไม่ได้เอานางมาไว้ ก็คงจะกราบทูลวิงวอนให้ช่วยติดตามจะต้องคิดการแก้ส่งไส้ยให้ตลอด แต่หม่อมฉันเชื่อใน

พระบารมีไม่มีสงใสย ด้วยความจำเปนซึ่งเปนธรรมดา มักเปนผู้ช่างคิดอย่างเอก คงเปนที่ปฤกษากราบทูลตัก เตือนให้ทรงผ่อนผันได้ เชิญเสด็จไปให้พบพึ่งคารมดู ท่าทางลื้นลมดูก่อน จึ่งค่อยผ่อนผัน จะทรงพระวิตก อะไรกับลา มันไม่ใช่ม้าดอก ไม่สำคัญ

อิเหนา ฉันก็จะไป แต่จะช้าอยู่ไม่ได้ ด้วยชีวิตรของฉันอยู่ที่นี่ อยู่ในมือที่รักษาไว้ ชีวิตรเปนของหายาก เหลือที่จะ ฝากคนอื่นได้ เปนใจจริงของฉันอย่างนี้ ฉันว่าละพี่ อย่าน้อยใจ รักน้องละช่วยรักษาให้ดี อย่าให้อันตรายมี ได้ ถ้าพลาดพลั้งไปฉันคงตายก่อนพี่ทั้งหลายได้เห็นใจ

กะระตาหลา ที่ตรงนั้นอย่าทรงพระวิตก อันพวกเราถึงน้อยตัวก็จริง แต่ดีกว่าคนมากที่ไม่ร่วมใจกัน ที่จะเปนเหมือนเช่น ชาวดาหารักษาวังนั้นอย่าได้ทรงพระวิตกเลย ถึงมีเหตุ การณ์มาประการใด หม่อมฉันทั้งปวงคงจะตายถวาย ก่อนไม่ให้เอาไปได้ อย่าได้ทรงพระวิตก เชิญเสด็จ รีบร้อนโดยเร็วสักหน่อยจึ่งจะดี ถ้าช้าไปจนเขาสงใสย จะเสียที

บทที่ ๕๙

จรกาล่าสำ สิ้นสงไสยอิเหนา

ต่อบทร้อง "กลิ้นแคลงแหนงในภูมิ" น่า ๒๑๑

อิเหนา เธอเองก็สงไสยฉันด้วยฤๅ

จรกา หม่อมฉันสงไสยจริง หิ หิ

ล่าสำ เพราะชาวบ้านชาวเมืองแลผู้หลักผู้ใหญ่เขาพากันเห็นความ หม่อมฉันทั้งสองก็เห็นไปตาม

อิเหนา พุดโท่ มันไม่น่าเลยที่จะมาสงไสย ราวกะว่าไม่รู้ว่าเรื่องต้นมันเปนอย่างไร ฉันถามคำเถอะ ว่าเหตุใดเธอจึงได้มาขอพระบุตรี ตรองให้มากในข้อนี้

ล่าสำ ชอบแล้วที่รับสั่ง นางนี้จะได้กับพ่อจรกา ก็เพราะไม่ทรงหวงแหนแล้ว หม่อมฉันจึงได้มาทูลถ่าว จริงละเพ้คจ๊ะข้ะ

จรกา จริงจริง หม่อมฉันเชื่อน้ำพระไทย ทราบมานานแล้วโปรดปรานรักใคร่หม่อมฉัน ข้อนี้จริงจริง เจ้าพี่รับสั่งจริง

อิเหนา ถ้าจะว่าอิกอย่างหนึ่งว่าฉันจะกลับใจ ก็จะต้องซ่อนต้องเร้นทำไม ถ้าจะพาไปซึ่งซึ่งหน้า พาไปไว้กุเรบั้น หน้าไหนน่ะจะกล้าออกหน้ามาชิงตุนาหงัน

จรกา หม่อมฉันเชื่อข้อนี้ ไม่ทำให้ทรงทำเปนแน่ คนมันใส่ความ

ล่าสำ เดี๋ยวนี้การมันก็เกิดขึ้นเช่นนี้ ขอพระบารมีช่วยติดตาม

จรกา ที่ตรงฝ่าพระบาทนั้นหม่อมฉันเชื่อไม่สงไสย เคยเชื่อถือมานานแล้ว ไม่ทรงทำกะหม่อมฉันมิได้ แต่คนอื่นเขาสงไสยกัน ชั่ง ชั่ง ตามแต่เขาจะว่า แต่หม่อมฉันเชื่อไว้ใจ ไม่สงไสยอีกข้างน่า

บทที่ ๕๙

ท้าวดาหาพูด เมื่ออิเหนาไปแก้สงไสย

ต่อบทร้อง "มันเกิดมาพลอยให้เสียวงศ์" น่า ๒๒๑

อิเหนา พระราชอาญาไม่พ้นเกล้าพ้นกระหม่อม หม่อมฉันผู้เดียวยากที่จะเถียงความเห็นของคนเปนอันมาก ประการหนึ่งก็ไม่ต้องการที่จะสู้ความสงไสยของคนทั้งหลาย ที่เขาคิดให้เปนหม่อมฉันเสียอย่างนี้ เปนอย่างดีอยู่แล้ว เพราะการที่เปนไปแล้วครั้งนั้น เปนที่หม่อมฉันก็เปนอย่างดีกว่าที่จะเปนด้วยผู้อื่นอย่างอื่นทั้งสิ้น ก็ควรปล่อยให้เขาสงไสยหม่อมฉันไป เพราะคนเหล่านั้นถึงคิดผิดคิดถูกก็ไม่ได้พลอยเสียอะไร

ท้าวดาหา หึ เจ้ารักจะพูด เจ้ารักจะทำอย่างไร ก็พูดได้ทำได้ จะ

เปนไรมีนักหนา ความเสียความร้ายความอายมันอยู่กะข้า เจี๋ยมแล้วยังไม่พ้นจน จะทำอย่างไร มันเกิดมาสำหรับที่จะให้เสียวงศ์ มันเกิดมาสำหรับจะให้ได้เจ็บใจ ก็ต้องจำจนทนไป หึหึ

บทที่ ๖๐

นางวิยะดาถามอิเหนา ถึงบุษบา

ต่อบทร้อง "เอามาด้วยหรือไม่จงบอกมา" น่า ๒๒๑

อิเหนา จุ๊ จุ๊ อึงไปน่ะ

วิยะดา ก็เอาเจ้าพี่เขาไปไว้ที่ไหนล่ะเพคะ

อิเหนา ใครบอก

วิยะดา เจ้าพี่พาไปเองไม่รู้หรือ ถึงต้องหาคนบอก

อิเหนา ก็พี่ไม่ได้พาไปนี่

วิยะดา อือ ยังไม่รับสั่งอีก ประเดี๋ยวก็ร้องไห้

อิเหนา อย่าอึงไป

วิยะดา ม่าย ม่าย เอาพี่บุษบาเขามาให้ได้

อิเหนา ขันจริง เห็นหรือว่าพี่นี้พาไป

วิยะดา ไม่เห็นก็รู้อยู่ในใจ

อิเหนา รู้ว่าอยู่ไหน

วิยะดา อยู่ที่เจ้าพี่เอาไปไว้

อิเหนา	แม่คุณ นี่ใครสอนให้พูดนี่นะ

วิยะดา	ใครสอนเจ้าพี่ให้ไม่รับล่ะเพคะ

อิเหนา	รับไม่รับก็การอะไร

วิยะดา	ก็เอาพี่เขาไปทำไม

อิเหนา	ไปเที่ยวป่าหาเม็ดมะกล่ำบุหรี่พระรามกระเช้าสีดา

วิยะดา	อื้อดีละ หม่อมฉันน่ะไม่รักไม่พาไป รักแต่พี่บุษบา ปล่อยเถอะฉันไม่ให้กอดละ จะร้องไห้อึงสิน่า หือ หือ ที่พี่บุษบาน่ะพาไป ที่หม่อมฉันน่ะไม่คิดถึง

บทที่ ๖๑

นางวิยะดา จะตามอิเหนาไปป่า

ต่อบทร้อง "เบือนภักตราเสียไม่ดูไป" น่า ๒๒๕

พี่เลี้ยง	เชิญเสด็จไปทรงลครเถอะเพคะ แม่เล็กเล็กเขาแต่งตัวคอยอยู่แน่เพคะ แม้วันนี้จะเล่นเรื่องไชยเชฐ จะได้ทรงรำสุรินชายังไงล่ะเพคะ เสด็จเถอะ อย่าทรงพระกรรแสง เจ้านายของข้าหลวงดีดี

วิยะดา	ม่ายน่า ข้าจะไปกับเจ้าพี่ พี่น้องนานนานได้พบกัน คิดถึงออก เจ้าพี่พาฉันไปด้วยนะเพคะ

พี่เลี้ยง	เจ้าพี่เสด็จไปประเดี๋ยวก็จะกลับมา

วิยะดา	ไม่เชื่อ ไม่เชื่อ อย่าหลอกข้า

พี่เลี้ยง ไม่ทรงกลัวหรือเพคะ จะเสด็จไปป่าน่ะ

วิยะดา เจ้าพี่เสด็จด้วยข้าจะกลัวทำไม กลัวไม่กลัวก็การอะไรของตัวล่ะ

พี่เลี้ยง เสด็จเถอะ หม่อมฉันไม่ยักไปตามเสด็จ แม่ลครก็ไม่ให้ไป

วิยะดา อยู่ข้าก็ไม่ยักทุกข์ ข้าหลวงของพี่บุษ—

อิเหนา จ้ำ ข้าหลวงพี่บุตรเล็กเล็กของพวกกิดาหยันมีถมไป

วิยะดา น้องจะเล่นด้วยก็ได้ ฮี่ ไม่ยักเปนอะไรนะเพคะ

พี่เลี้ยง อย่าเสด็จเลยเพคะ

วิยะดา อื้อ อื้อ อื้อ อื้อ ข้าไม่ยอมน่า จะไปตามเสด็จเจ้าพี่ อื้ออื้ออื้อ จะไปกับเจ้าพี่น้า อื้อ อื้อ อื้อ อื้อ

บทที่ ๖๒

ประสันตาบาหยันเชิญบุษบาไปชมสวน

ต่อบทร้อง "พระแกล้งกลั่นสรรปลูกไว้มากมี" น่า ๒๓๐

บาหยัน จริงหรือ อยู่ไกลหรือใกล้ มีอะไรมั่ง เล่าไป

ประสันตา อยู่ที่ปากถ้ำนี้เอง ไม่ไกล

บาหยัน น่าสนุกอยู่หรือคะ

ประสันตา ยังงั้นก็ถามด้วยนี่นะ ทำไม่ให้ดีจะทำทำไม ข้อนั้นอย่าพักถามจงไว้ใจ

บาหยัน เออน่านี้จะมีดอกอะไรมั่งน่ะคะ

ประสันตา เดือนนี้เดือนสี่ถมไป จะเอาดอกอะไรก็มีจ้ะ แต่พุทธิชาติแหละวายเสียแล้ว ไม่ใคร่จะมี แต่เขียวกะแตดกนักกำลังนี้

บาหยัน มันน่าไปเก็บเอามาแตระอุบะร้อยมาไลยปรุงบุหงาไว้ถวายจริงจริง

ประสันตา ดอกไม้เมื่อครั้งใช้บนสู้อะไรได้ กะดอกไม้เดือนอ้ายเดือนยี่ที่นี่มีมากกว่าสนุกดีกว่า สารพัดที่จะมี กล้วยไม้หรือดอกช่อเปนพวงใหญ่ใหญ่ เอื้องหอมเอื้องน้ำผึ้งอย่างเมืองเชียงใหม่ก็กำลังบาน หอมประหลาดนี่กะไรมีร้อยสี่ร้อยอย่างสารพัดกล้วยไม้ น่าชมน่าดูน่าปลื้มใจ ดอกไม้หอมอะไรน่ะจะต้องพระประสงค์ คงหาได้ทุกอย่าง

บาหยัน อ๊ะก็ดอกไม้ที่ไม่ใช่ระดูจะไปหาที่ไหน เธออย่าสั่งระ-เสริญให้เกินไป

ประสันตา อ้าว ยังไม่ทันไรหาเปนคนปดตะแหมล่ะ คนทุกวันนี้ฉลาดนัก ถ้าไม่ใช่ระดู จะเอาดอก เขาปลูกเร่งเอาในเรือนแก้วให้ออกดอกได้ แต่พอเห็นว่ามีดอกตูมแล้วก็เอามาปลูกไว้ ต้นไหนวายก็เปลี่ยนออกเสียเอาอื่นมาใส่ กุหลาบมาแต่นอกใหม่ใหม่ กว่าห้าร้อย

อย่าง สารพัดสีต่างต่างตั้งแต่ขาวไปจนดำ ต้นเดียวห้าสีเจ็ดสีก็มี เขาช่างทำ

บาหยัน แม้น่าสนุกจริงจริงนะ

ประสันตา อันระเด่นมนตรีในเรื่องนี้ยอมท่านเถอะจ้ะ ถ้าสิ่งใดทรงคิดว่าจะเป็นที่เพลินพระไทยพระกนิษฐาละ คงจะทรงเสาะหาทำให้จงได้ ที่ฉันพูดนี้ยกเอามาแต่สิ่งที่ฉันเห็นฉันชอบใจจำไว้ ยังอย่างอื่นร้อยอย่างพันอย่าง ใครจะเล่าให้ถี่ถ้วนได้ ถ้าได้เสด็จไปทอดพระเนตรน่ะและจึ่งจะเห็นความจริงประสันตา หาไม่ก็จะทรงสงไสยว่าแกล้งยอแกล้งว่า

บทที่ ๖๓

ประสันตาเล่นตลกเวลาบุษบาชมสวน

ต่อบทร้อง "ก็พาทีสรวลสันต์กันไปมา" น่า ๒๓๓

ประสันตา แฮ้ นี่ถามจริงจริงเถอะ ไม่เชื่อจริงจริงฤๅ

บาหยัน นี่ก็ถามจริงจริงเถอะ ปดจริงจริงฤๅ

ประสันตา จ้ะ ปด ปด ปด (หน้าเฉย)

พร้อมกัน ฮะ ฮะ ฮะ

ประสันตา เร็ว เร็ว เร็ว เร็ว (เข้าลากรถ)

บาหยัน ดูเอาสิ เสด็จอยู่นี่ นี่อะไร

กะระตาหลา ฮะ นั่นจะพาไปไหน

ประสันตา เร็วเร็ว (ลากวิ่ง)

บาหยัน อะไร อะไร ดู ดูน่ะ วิ่งทำไม

ปะเสหรัน อุ๊ย มีสัตว์ร้ายจริงฤๅนี่ ประสันตาถึงได้พารถวิ่งทะเล่อทะล่า

กะระตาหลา อะไรหึ นี่จริงจริงฤๅ (ช่วยลากรถวิ่ง)

ประสันตา ไปทางนู้น ไปทางนู้น เร็วเร็ว เร็วเร็ว

นางทั้งสาม อะไร ประสันตา ประสันตา อะไร อะไร

ประสันตา เร็วเร็ว ไป ไป

บุษบา อุ๊ย อุ๊ย นี่อะไร

ประสันตา ฮ้าย ฮ้าย เหนื่อยจริง หยุดที (หยุดรถ)

บาหยัน อ้าว อ้าว พาวิ่งมาละหยุดเสียทำไมล่ะฮะ

ประสันตา พุดโธ่ ก็เหนื่อยราวกะจะขาดใจ

นางทั้งสาม นี่อะไร นี่อะไร (เหลียวดูรอบ)

ประสันตา อ้าว เห็นรถเดินช้าช้าไม่ทรงสบาย ก็ลองฮ่อถวายดูยังงั้นเอง หึ หึ (ยิ้มเหย)

พร้อมกัน อะพุดโธ่ อะพุดโธ่

บาหยัน ฮะฮะฮะ คนคนนี้สำคัญจริง ปดด้วยปากไม่สะใจ ปดด้วยมืออีกก็ได้

ปะเสหรัน จริงหล่อน ดีปรากฏปดไม่มีตัวสู้

ประสันตา คอยดู จะปดให้เชื่ออีกทั้งรู้

กะระตาหลา อึ๊ะ ได้ทีละอย่ากำเริบให้มันหนักไป

ประสันตา จะให้ลองเมื่อไร เดี๋ยวนี้ฤๅ เอาปดกันเล่นสดสดใหม่

กะระตาหลา ฮะฮะ พ่อคุณ สุดใจละเจ้า ข้าไหว้

ประสันตา คอยดู คอยฟัง จะปดละนะ (เดินเลี่ยงไปนั่งลงเอามือปัดปัดแล้วกลับมายืนชักรถทำหน้าเฉย)

บาหยัน นี่ปดแล้วฤๅจะทำอย่างไรต่อไป

ประสันตา ว่าจะปดแล้วไม่ปดจะเปนขี้ปดฤๅไม่

กะระตาหลา นี่แล้วแล้วฤๅ พุดโท่

ประสันตา ก็แกเชื่อฤๅไม่เล่าล่ะว่าข้าจะปด

กะระตาหลา เท่านั้นเถอะพ่อมโหสถ อย่าพูดให้มากความไปเลยเจ้า สามสิบสองคด •

ประสันตา เอ้ายังงั้นก็มาเทียมเข้า อย่าช้าเจ้าม้ารถ (ดึดมือทำปากกักกักล้อกะระตาหลา กะระตาหลาโกรธ) ชะชะ อย่าสบัดหน้า ทำพยศไป กักกักกัก ยอยอ (จับหูกะระตาหลาเอามือปัดเสีย) เอา อุยหน่า โธกเอาแล้วละ เอา ดุแท้แท้ไม่ได้การจะต้องลงแส้ (มือถอนหญ้ากำมายัดปากกะระตาหลา) ยอยอ กักกักกัก ยอยอ เอากินหญ้าเสียเอ้า ยอยอ หนอยพยศ หนอยโกรธ หนอยทีจะเผ่น หนอยแน่ เต้นเต้น เผาะเผาะ

เผาะ (กะระตาหลาโกรธ วิ่งไปค้นหาก้อนดินจะขว้าง) ป๊ะป๊ พยศออกห้อน่ะน่ะ เอาพ่อ ป๊ะเร็วจริงหนอยแน่ เอาตีนคุ้ยดินที่จะเกลือก ป๊ะป๊ะ

กะระตาหลา ไม่เล่นแน่ะ เล่นร่ำไรน่ะ โกรธจริงน่ะ

ประสันตา วะน่ะอะไรนั่น จะออกงิ้วฤๅนั่น เอาสิ ตุ๊กตุ๊กตุ๊กตุ๊ก ตุ๊ก แฉ่งแฉ่งแฉ่ง วะไม่มีเขม่าจะเขียนหน้า ท่านี้มันท่าหน้าดำ เอ๊ะนั่นหักกิ่งไม้จะทำง้าวฤๅ ไม้สอยดอกไม้นั่นแน่ด้ามยาวยาว

กะระตาหลา เดี๋ยวนี้แหละ ห๊อ เดี๋ยวนี้แหละ

ประสันตา ตุ้งแช่

กะระตาหลา เออ เออ

ประสันตา ตุ้งแช่ (กะระตาหลาไล่เฆี่ยน) โว้ แช่แช่แช่

บุษบา ดู ดู ช่างเล่นแท้แท้พี่ประสันตา ดูซิก็ช่างโกรธจริงได้พี่กะระตาหลา

บาหยัน กะระตาหลาดูซิ ก็จะไปไล่เขาทำไม จะนั่งนิ่งนิ่งเสียไม่ได้นี่พ่อคุณเถอะ นั่งนิ่งเสียก็เก้อไปเองแหละ

ประสันตา อุวะ นั่นนางออกมาอีกตัวหรือนั่น ป๊ะ ต้องสี่ซอ แต๋งแต๋ง อ้อออออออี๋อี๋ แต๋งแต๋งแต๋ง

บาหยัน เอ๊ะ แกไม่เคยล้อข้าหรอก อย่ามาล้อข้านะ

ประสันตา อุวะ นั่นนางบู้นะหรือ ก็ไม่บอกให้รู้ ทำกลองใหม่ซิ

ตุ๊กตุ๊กตุ๊กตุ๊ก แช่แช่แช่

บาหยัน พ่อคุณเถอะ ไหว้ละ ยอมแพ้ (ยกมือไหว้) อย่าล้อเลย พ่อคุณเถอะ

บุษบา ประสันตา ประสันตา เท่านั้นก็เถอะ ท้องฉันแขงแล้ว

ประสันตา (ลงหมอบก้มหน้านิ่งทำเปนกลัวไม่พูด)

บุษบา เอ๊ะ นี่จะไพล่มาเล่นฉันอย่างไร

ประสันตา (ถวายบังคม) หามิได้ เคาะรางวัล เหี้ย เหี้ย

กะระตาหลา (ย่องไปหักรังมดแดงมาเคาะลงบนหลังประสันตา) เอ้า เอ้า รางวัล ตัวงั้วเขาได้ เขาให้ส่วนแบ่งบั้นเอารังมดแดงนี่แหละ ถึงจะสะใจ หะ หะ หะ

ประสันตา โอย โอย โอย

บุษบา อุ๊ย อุ๊ย พุดโธ่ ไปทำแก เจ็บหรือคะ ประสันตา

ประสันตา ไม่เปนไรมิได้

บาหยัน มัวเล่นอยู่น่ะ เขายังไม่ได้ดอกไม้ก็มากน้อยเลย ทำแกล้งไถล ที่แท้ก็กลัวเขาจะเร่งดอกไม้

ประสันตา ไม่ได้การละ กะระตาหลา เข้ารถเถอะพ่อ จะได้ความผิด ไปสวนกุหลาบเถอะจ๊ะข้ะ ไป (เข้าโรง)

บทที่ ๖๔

อิเหนา หลบพยุในเงื้อมเขา

ต่อบทร้อง "พถางกอดวิยะดาไว้แนบองค์" น่า ๒๔๕

อิเหนา ปูนตา เร่งรถเข้าไปที่เงื้อมเขาบังฝนเสีย เร็ว เร็วเข้า

ปูนตา เร็วเร็วสารถี (จูงม้าลากรถเข้าประตูโรง เทียนดับ พวกเสนาตื่น บ้างหนาว วิ่งโดนกันล้มลุกคลุกคลาน ต่างคนต่างคลำมองหาทาง นายอาบู อาลี แสละ ยึดบั้นเอวกันต่อต่อเดินคละหาทาง อาบูหัวแถวคลำพบอะบรามเข้า จับบั้นเอวอะบรามไว้)

อะบราม นี่ใครล่ะเฮ้ย เล่นอะไรน่ะวะ ไม่เล่นน่ะ ดูสิ ปล่อยนะใครหึ

อาบู ข้าเองแหละ อะบรามหรือ ดีละ เปนหัวแถวไปเถอะพ่อ ข้าเปนมานานแล้วละ นี่รถที่นั่งอยู่ทางไหน พาไป พาไป

อะบราม ทำอะไร ตาไม่มีหรือ แดม หนาวจะตายโหงไปละ อย่าเล่นน่ะ ไม่เล่นน่ะ ดูสิ ข่มเหงจริง ปล่อยนะเฮ้ย ปล่อย ปล่อย ทำอะไรไม่ปล่อย ปล่อยเฮ้ย

อาลี อุวะ พาไปหน่อยไม่ได้หรือยังไงพ่อเอ๋ย ไว้ตัวนักวะ เดี๋ยวนี้ละมึ่ง

อะบราม ดู ดู นี่อะไร อยู่ดีดี ดู ดู ค่าทำอะไร เอ๋ ทำอะไร เดินเองไม่ได้ ไม่ใช่ขี้ข้า ไม่ใช่สเลฟ เปนไทย ฟรี ฟรี ใช้ไม่ได้ ข่มเหงอย่างบ้าเบเรียนไม่ได้ ไม่ใช่กะวะแมน จะได้มาบังคับ

อาลี พี่อาบู ตบมันเข้าสักที อ้ายนี่พูดมากนัก

อะบราม เอ๋ ว่ากะไร โอ๊ ตบ หะหะหะตบ (สะลินคถ้ามาโดน อะบราม อะบรามจับ ปล้ำกัน) โอย โอย ช่วยสิ ช่วยสิ จับได้แล้ว จับได้แล้ว จับตัวนำทาง เอา เอา (ปล้ำกัน) อาบู เร็ว อาบู (อาลี ปล่อยอะบรามแล้ว เลี่ยงเสีย)

สะลิน ปล้น ปล้น วิ่งราวเจ้าข้า ช่วยด้วย ตีชิงมึดมึด ช่วยด้วย โอย โอย ชกเอาแล้ว เอ้า ถอดเอาแหวนไปแล้ว

อาบู เอา จับ จับ ขะโมย วิ่งราว ปล้น เอาจับ จับ

อาลี เอา ทุบให้ตาย เอา เอาให้ตาย

อะบราม (ปล่อยสะลิน) โกง โกง ที่จับเขาได้ เขาจับมั่ง หาว่าวิ่งราว แดม แดม อ้ายอาบู โกง โกง

สะลิน โอย โอย ฮื่อ ฮื่อ ฮื่อ

อะบราม ร้องทำอะไร เอ๋ เอ๋ ใคทำไมเจ้า ใคทำอะไร เอ๋ เอ๋

สะมาแอ เฮ้ย นั่นอึงอะไรกันน่ะเฮ้ย พระพี่เลี้ยงเขาให้เอาตัวน่ะ แน่ะ

สะลิน อะบรามปล้น ปล้นฉัน ฉันเดินมาดีดี ไม่มีสาเหตุเภทพาลประการใด กรากเข้าชกเตะเอาฉัน แล้วแย่งชิงเอาทรัพย์สิ่งของฉันไป แหวนสองวง ตะกรุดทองดอกหนึ่ง ทองหนักห้าสลึงเฟื้อง ฉันได้ร้องบอกกล่าวชายมีชื่อได้รู้เห็นเปนหลายคน

อะบราม แดม แดม โกหก ใส่ความ สืบพยานโกง โกง

สะมาแอ เอา พวกเราช่วยกันจับเอาตัวผู้ร้ายให้ได้ เอ้า เอ้า

อะบราม อย่านะ ข้าไม่ใช่ผู้ร้ายนะ ใครเข้ามาแทงตายนะ กฤชมีน่าเฮ้ย อย่านะ แดม แดม (วิ่งหนีเข้าโรง)

สะมาแอ เอา พวกเราชักกฤช จับตัวให้ได้ มันสู้แทงมันให้ตาย จับโวย ผู้ร้าย

อาบู เอา เอา จับให้ได้ อะบราม อะบรามแล้ว หนีไปชิบ

สะลิน ไปทางนี้ เร็ว มาทางนี้ (คนอื่นวิ่งเข้าโรงก่อน) ไหน ไหน ทางไหน (วิ่งเข้าโรง)

บทที่ ๖๕

ประสันตา กะระตาหลา ตกใจเมื่อนางหาย

ต่อบทร้อง "บัดนี้นางโฉมตรูหายไป" น่า ๒๔๕

(พ้ำร้องตกใจพ้ำทั้งสองคนประสันตาลุกขึ้นก่อน ฉุด กะระตาหลา)

ประสันตา ลุก ลุก กะระตาหลา กะระตาหลา ลุกเร็ว เกิดเหตุใหญ่แล้ว เร็ว เร็ว

กะระตาหลา (หมอบเฉยไม่ลุก) พ่อคุณเถอะ ไหว้ละ อย่าเล่นเลยเวลานี้

ประสันตา ลุก ลุก ดูเอาส์

กะระตาหลา บอกว่าไม่เล่นน่าเฮ้ย

ประสันตา ให้ข้าตายไปเถิดนะ ไม่ได้เล่นดอก รถหายไป ข้าวิ่งเที่ยวหาออกอ่อนใจ ไม่พบ

กะระตาหลา เจ้านี่เล่นไม่รู้แล้ว ไม่รู้เวลา รถอ้ายกะโตมันจะหายไปไหน ปดอะไรไม่มีตำรา

ประสันตา ข้าสบถให้แล้วนี่นะ (ฉุดขึ้น) ให้ข้าดิ้นตายไปเถอะเอ้า พระบุตรีพี่เลี้ยงหายไปทั้งรถ ข้าตามหาจบทั่วหมดก็ไม่พบ นี่จะทำอย่างไรฮะ ว่าไป ว่าไป

กะระตาหลา จริงหรือฮะ

ประสันตา จริงจริงนะ

กะระตาหลา อะโฮ่ อะโฮ่ (ตบอก) ตาย ตาย อะโฮ่ อะโฮ่ ฉิบหาย ฉิบหาย อะโฮ่ อะโฮ่

ประสันตา มัวร้องไห้ราวกะลูกเด็ก ๆ จะทำยังไรเข้าก็ไม่ทำ

กะระตาหลา อะโฮ่ อะโฮ่ ก็ช่วยกันคลำเข้าซิ (เดินคลำไป)

ประสันตา (ตีเอากะระตาหลา) ไอ้ ทำเลอะต้ำเปอะไปน่ะ ว่าแต่จะทำยังไง บัดนี้นางมาหายไป เราสองคนครั้งนี้ถึงที่ตาย คิดให้ดี อย่าให้มันเลอะเทอะวุ่นวาย

กะระตาหลา อะโฮ่ อะโฮ่ นางหาย อะโฮ่ อะโฮ่ ถึงตาย อะโฮ่ อะโฮ่ วุ่นวาย โฮ่โฮ่โฮ่โฮ่โฮ่โฮ่

ประสันตา วะ นี่อะไร ทำเลอะเทอะใหญ่เทียวนี่ มาเถอะน่ะ ช่วยกันหาพื้นหาไฟ ช่วยกันหาอีกสักพักหนึ่งเถอะ เผื่อจะหนีไปแอบอยู่ที่ไหน

กะระตาหลา อื้อ อื้อ เอาซิ จะหาก็หา ข้าน่ะหาไม่ได้ละ

ประสันตา ทำไม

กะระตาหลา อะโฮ่ อะโฮ่

ประสันตา มาน่ะ ไป ไป

กะระตาหลา ไปข้างไหน

ประสันตา ไปเถอะ อย่ารำไร หาไฟเข้าเถอะ อ้ายเล่นปดปดกันละมันไม่ดียังงี้ละวะ ข้างต้นทำเท็จให้เปนจริงเล่นเล่น

ครั้นภายหลังกลับทำจริงเปนเท็จไป จริงยังงี้แหละ
กะระตาหลาอย่าทำเผลอไผลไปนะ ข้าบอกว่านางหาย
ตั้งสติอารมณ์ให้ดี อย่าให้มันเลอะเทอะวุ่นวาย

บทที่ ๖๖

อิเหนาสลบ เมื่อทราบว่าบุษบาหายไป

ต่อบทร้อง "ปูนตาเข้าประคองพระองค์ไว้" น่า ๒๔๗

วิยะดา วี๊ด วี๊ด อู๊ย พี่ขา พี่ขา ช่วยเจ้าพี่ฉันด้วย ฮื้อฮื้อฮื้อ นี่เจ้าพี่ฉันเปนอะไร ช่วยด้วย ฮื้อฮื้อฮื้อ

ปูนตา ไม่เปนไรดอกขอรับ อย่าทรงพระกรรแสงไป แฮ้ เอาน้ำพระสุคนธ์มานี่

สังคามาระตา พี่ยะรุเดะประทับน่าพระเพลาเข้า สะมาแอ สะมาแอ หยิบขวดพิมเสนในหีบหมากเสวยที่ เร็วเร็วเข้าเอามานี่ (ขยี้พิมเสน)

วิยะดา เจ้าพี่เพคะ เจ้าพี่เพคะ ฉันถามจริงจริงเถอะ นี่เจ้าพี่ฉันประชวรเปนอะไร คะ คะ

ปูนตา อย่าทรงอึ๋งไปขอรับ ไม่ได้

(นวดฟั้นแก้ไขกันไปตามแบบจนอิเหนาฟื้น)

บทที่ ๖๗

สังคามาระตาเตือนสติอิเหนา

ต่อบทร้อง "กว่าจะได้พบองค์นงเยาว์" น่า ๒๔๘

อิเหนา (โคลงพระเคียร) ฮ้าย พี่เหลือทนเต็มที่ สิ้นสติสมประดีแล้วครั้งนี้

สังคามาระตา รับสะกะหม่อม การเศร้าโศกไม่ได้ทำให้เปนประโยชน์สิ่งใด แม้พ่อที่จะมีช่องติดตามหา ถ้ามีโศกมาก็ทำให้ช้า หรือบางทีทำให้หาไม่ได้ ความที่ทรงโศกก็ไม่ได้ทราบถึงพระน้องนาง มามัวโศกเสียยังงี้ มีแต่จะเสียทุกอย่าง

อิเหนา จ้ะ จ้ะ พ่อไม่มีทุกข์พ่อก็ไม่รู้ว่าทุกข์น่ะเปนอย่างไร ถึงพ่อฉลาดคาดอะไรถึง พ่อก็ไม่อาจคาดถึงความทุกข์ของคนที่มีทุกข์ได้ แม้พระอาทิตย์ที่ส่องทั่วโลก ก็ไม่ส่องเข้าไปถึงทุกข์ที่ซ้อนอยู่ในกลีบหัวใจ พุดโท่ พุดโท่ พ่อพูดราวกะทุกข์มันเกาะอยู่เหมือนทากเหมือนปลิง จะได้ดึงทิ้งง่ายง่ายได้ เมื่อไหร่แหละถึงตัว ถึงจะลงนั่งโคลงหัวอยู่เหมือนพี่ ฮ้าย ฮ้าย เต็มที่ เต็มที่

สังคามาระตา ที่ทรงดังนี้เปนการจริงทุกสิ่งทุกประการ หม่อมฉันไม่คัดค้านหามิได้ แต่ยังต้องขอฝ่าพระอาญากราบทูลอีก

ว่าการที่ทรงทุกข์อยู่นี้มีแต่อันตราย ทั้งพระองค์ที่อยู่แล
พระน้องที่หาย ความทุกข์อย่างนี้ควรจะมีมาก แหละ
ยากที่จะละเว้นจริง แต่ถึงกระนั้น สู้คิดดันดีกว่านิ่ง
ถึงโรคจะหนักเหลือที่จะเยียวยาหาย ก็ต้องขวนขวายไว้
ดีกว่าทิ้ง ความทุกข์มันจะมีก็ต้องจำมีอยู่เปนธรรมดา
แม้จะละทิ้งเสียมิได้ก็ต้องทนไป แต่คิดอ่านเสาะแสวง
หาพระน้องนางไปด้วย เผื่อบางทีจะพบได้ก็แก้ทุกข์ได้
ดีกว่าทุกข์อยู่เปล่า ๆ ซึ่งหม่อมฉันกราบทูลเกินมานี้
พระอาญาไม่พ้นเกล้าพ้นกระหม่อม

บทเจรจารวม ๖๘ บท ทั้งที่ซ้ำความกันบทหนึ่ง
หมดเพียงเท่านี้
